

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Orální historie – soudobé dějiny

Filip Jiroušek

**Život disidenta na malém městě
v oblasti severovýchodních Čech**

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Přemysl Houda, Ph.D.

Praha 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 30. dubna 2021

.....
podpis

Poděkování

V první řadě bych rád poděkoval panu Petru Rýgrovi, který nejen že umožnil vznik této práce poskytnutím svého životního příběhu, ale v průběhu výzkumu byl také nesmírně ochotný, nápomocný a přátelský. Další dík pak patří pánům Miroslavu Wagnerovi, Jiřímu Rejtharovi, Jaroslavu Palečkovi a Květoslavu Doubkovi za dodání tolika podstatných informací ze své paměti.

Děkuji také vedoucímu práce, PhDr. Přemyslu Houdovi, Ph.D. za ochotu, vstřícnost a cenné připomínky k prováděnému výzkumu.

Velký dík patří snoubence Kateřině za její podporu a nekonečnou trpělivost. Poděkování za celoživotní podporu nejen při studiích pak patří také rodičům, Daně a Petrovi, bratru Františkovi, babičkám Stanislavě a Marii a dědečku Radimilovi.

Děkuji.

Obsah

ÚVOD	7
1. TEORETICKÁ ČÁST	10
1.1. BIOGRAFICKÝ PŘÍSTUP	10
1.2. KRITIKA BIOGRAFICKÉHO PŘÍSTUPU.....	11
1.3. AUTOBIOGRAFICKÁ PAMĚŤ	12
1.4. PERSONALISMUS	13
1.5. SHRNUŤI.....	15
2. METODOLOGICKÁ ČÁST	16
2.1. SHRNUŤI DOSAVADNÍHO VÝZKUMU	19
2.2. PRAMENY	23
2.3. NARÁTOŘI.....	24
EMPIRICKÁ ČÁST	26
3. VYMEZENÍ POJMŮ „REZISTENCE“ A „DISIDENT“	26
3.1. DEFINICE VÁCLAVA HAVLA	26
3.2. DEFINICE VÁCLAVA BĚLOHRADSKÉHO	27
3.3. SLOVNÍKOVÉ DEFINICE	29
3.4. PETR RÝGR – DISIDENT?	30
3.5. ROZDÍL MEZI ŽIVOTEM „DISIDENTA“ V PRAZE A NA MALÉM MĚSTĚ ČI VESNICI	34
4. SKAUTSKÉ PRELUDIUM A ROK 1968	37
4.1. PERSPEKTIVOU NARACE PETRA RÝGRA	37
4.2. PERSPEKTIVOU PÍSEMNÝCH PRAMENŮ	40
5. ZAMĚŠTNANECKÉ INTERLUDIUM	44
5.1. SVOBODA, NEBO MATORITA?.....	44
5.2. NA ZKUŠENOU DO PRAHY.....	46
5.3. OD DOMOVNÍKA K POŠTOVNÍMU DORUČOVATELI	47
5.4. ZAMĚŠTNANECKÝ ŽIVOT PERSPEKTIVOU PŘÁTEL	49
5.5. SVOBODNÉ POVOLÁNÍ	51
6. PARALELNÍ POLIS. ŽIVOT MIMO STRUKTURY	53
6.1. CESTY NA HRÁDEČEK.....	54
6.2. KONCERT PEPY NOSE	57
6.3. PARALELNÍ KULTURA (NEJEN) U MANŽELŮ PRINCOVÝCH	60

6.4.	CESTA ZA SOLIDARITOU A ZASE ZPÁTKY	64
7.	INZERÁT V RUDÉM PRÁVU.....	68
7.1.	PERSPEKTIVOU INZERENTA PETRA RÝGRA	68
7.2.	PERSPEKTIVOU PŘÁTEL.....	72
7.3.	PERSPEKTIVOU MÉDIÍ	74
8.	SAMETOVÉ POSTLUDIUM	77
8.1.	PETR RÝGR A SAMETOVÁ REVOLUCE	77
8.2.	RODINNÝ VÝČEP	80
	ZÁVĚR	83
	SEZNAM ZKRATEK	86
	POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA	87
	ROZHOVORY	87
	PÍSEMNÉ PRAMENY	87
	LITERATURA	88
	INTERNETOVÉ ZDROJE	90
	PŘÍLOHY	92

Abstrakt

Diplomová práce založená primárně na metodě orální historie se zabývá vybranými kapitolami ze života Petra Rýgra, disidenta a člověka patřícího do okruhu paralelní kultury. Je koncipována jako epizodická biografie, přičemž v průběhu výzkumu sleduje téma touhy po svobodném životě v nesvobodném režimu. Časové ohraničení odpovídá období tzv. normalizace v socialistickém Československu. Práce zachycuje život disidenta v regionálním měřítku, na pomezí okresů Trutnov a Náchod. Rýgrův život je v textu nahlížen z vícera perspektiv, přičemž v první řadě se jedná o sebepojetí protagonisty, o pohled jeho přátel, a následně pak o pohled autora práce založený na interpretaci rozhovorů a studiu písemných pramenů. Jednotlivé kapitoly se věnují Rýgrovu dospívání, možnou míru formování názorovými autoritami, Václavem Havlem či Jaroslavem Foglarem, dále pak životem v paralelním, neoficiálním světě, problematice pracovní povinnosti nebo události z října 1989, kdy Petr Rýgr zaslal do Rudého práva inzerát blahopřející Václavu Havlovi alias Ferdinandu Vaňkovi k narozeninám. Práce se vědomě hlásí k personalistickému přístupu, přičemž je v souladu s ním zkoumaná osobnost Petra Rýgra vnímána jako fenomén, který je svébytně zasazen do světa.

Klíčová slova

Petr Rýgr; disent; paralelní kultura; orální historie; epizodická biografie; normalizace; regionální historie, dějiny Náchodska; dějiny Trutnovska

Abstract

The diploma thesis, based primarily on the method of oral history, deals with selected chapters from the life of Petr Rýgr, a dissident and a person belonging to the circle of parallel culture. It is conceived as an episodic biography, while in the course of the research it follows the topic of the desire for a free life in a repressive regime. The time limit corresponds to the period, called as "normalization" in socialist Czechoslovakia. The work captures the life of a dissident on a regional scale, on the border of the districts of Trutnov and Náchod. Rýgr's life is viewed in the text from several perspectives, primarily the self-concept of the protagonist, the view of his friends, and then the view of the author of the work based on the interpretation of interviews and the study of written sources. The individual chapters deal with Rýgr's adolescence, the possible degree of formation by opinion authorities, Václav Havel or Jaroslav Foglar, as well as life in a parallel, unofficial world, the issue of work duty or the October 1989 event when Petr Rýgr sent an advertisement to Rudé právo congratulating Václav Havel alias Ferdinand Vaňek on his birthday. The work subscribes to a personalistic approach, while in accordance with it, the researched personality of Petr Rýgr is perceived as a phenomenon that is uniquely set in the world.

Key words

Petr Rýgr; dissent; parallel culture; oral history; episodic biography; normalization; regional history, history of Náchod region; history of Trutnov region

Úvod

Předkládaná diplomová práce si klade za cíl stát se epizodickou biografií, zaměřující se na téma svobodného života v období tzv. normalizace u Petra Rýgra, žijícího v oblasti severovýchodních Čech, na pomezí okresů Trutnov a Náchod. Jméno Petra Rýgra je ve veřejném prostoru spojeno zejména s autorstvím inzerátu s blahopřáním Václavu Havlovi alias Ferdinandu Vaňkovi v *Rudém právu*. Autor této práce viděl a četl několik Rýgrových rozhovorů, které obsahovaly fragmenty originálního životního příběhu, který ještě nebyl komplexněji zpracován. Z toho pramení autorova motivace daný životní příběh hlouběji prozkoumat, upřít na něj pozornost historického výzkumu.

Práce je rozdělena na tři části – teoretickou, metodologickou a empirickou. První z nich, část teoretická se zabývá vymezením biografického přístupu ve společenských vědách, snaží se popsat badatelská východiska. Upozorňuje na zaznívající kritiky vůči tomuto žánru. Její největší přínos však spočívá v autorově přihlášení se k paradigmatu personalismu, majícímu v českém vědeckém prostředí tradici, sahající k Františku Xaveru Šaldovi či k Václavu Černému. Jako autor se v této kapitole vědomě přihlašuji ke zmíněnému paradigmatu, přičemž mé snahy při psaní této práce chtějí v maximální možné míře postupovat podle personalistického přístupu.

Metodologická část má ambici zmapovat dosavadní výzkum v daném tématu, představit heuristiku, tj. přehled dosavadní literatury, která byla k tématu napsána, a následně pak představit pramennou základnu, která je východiskem celého textu. Důležitou částí je pak popsání mé vlastní výchozí pozice coby autora této diplomové práce. Pokusím se zde proto představit co nejotevřeněji své vstupní paradigma, ale také nastínit vztah vůči hlavnímu hrdinovi textu, Petru Rýgrovi.

Následuje stěžejní empirická část, tj. interpretační část založená na provedeném originálním (zejména) orálně historickém výzkumu. V jejím průběhu se snažím o rozdělení života Petra Rýgra do několika epizodických kapitol, které jsou vždy omezeny jedním tematickým rámcem, chronologie je v daném případě respektována, není zde však ambice směřující k jejímu absolutnímu dodržování.

Jelikož zní název práce *Život disidenta na malém městě v oblasti severovýchodních Čech*, v první řadě musí dojít k definování pojmu disident. Zde se z pozice autora snažím představit různé definice, na jejichž základě dojde k vyjasnění toho, jakým způsobem je v této práci disidentství pojímáno. V dané souvislosti bude klíčový také vlastní pohled Petra Rýgra a dalších narátorů, jeho přátel.

Aby byl naplněn vytyčený cíl, jímž je vytvoření epizodické biografie, další kapitoly pojednávají o jednotlivých životních epizodách, která byly v životě Petra Rýgra klíčové a zároveň sledují téma svobodného života v časovém vymezení na období tzv. normalizace s mírným přesahem do porevolučních let.

Tři kapitoly nesou pojmenování vycházející z hudební teorie, jedná se o preludium, interludium a postludium. V těchto pojmech se totiž ve spojení s dalšími slovy v názvech kapitol ukrývá příznačná symbolika, odkazující na to, jakou roli v životě Petra Rýgra daný tematický celek hrál, tzn. co jej v životě formovalo, co lze považovat za neustále se opakující melodii mezi jednotlivými scénami a co je závěrečnou epizodou, uzavírající celý příběh touhy po svobodném životě v socialistickém Československu. Ve shodě s personalistickým paradigmatem vycházejí jednotlivé kapitoly z narací (a obecně z přístupu) protagonisty.

Svůj prostor pak dostala také událost, díky které se na Petra Rýgra rozsvítily reflektory velkých dějin. Tou událostí bylo již zmíněné uveřejnění inzerátu v Rudém právu, jednalo se o blahopřání Václavu Havlovi a do dnešních dní se jedná o jeden ze symbolů roku 1989.

Životní příběh Petra Rýgra může přinést další pohled na alternativní pojetí života v období tzv. normalizace, ukázat, jak vypadal život člověka, kterého lze označit za disidenta v místě nedaleko československo-polských hranic, na pomezí Podkrkonoší a Orlických hor. Podle mého názoru je totiž téma regionálního disentu v české historiografii stále zastoupeno v nedostatečné míře. Pro neustále se opakující společenské debaty o významu disentu by se přitom výzkum na regionální mikro úrovni mohl stát cenným pramenem a výchozím bodem k interpretaci toho, jak byl režim vnímán v regionech, a zároveň jak byli v regionech vnímáni lidé, kteří se proti režimu otevřeně stavěli, popř. jak svou situaci zpětně hodnotí právě tito disidenti, žijící na malém městě či na vesnici. Doufám, že se tato

diplomová práce stane dalším příspěvkem, který v dané problematice přinese nové odpovědi, ale také nové otázky. Životní příběh Petra Rýgra má potenciál je nabídnout.

1. Teoretická část

Předkládaná práce, která pojednává o Petru Rýgrovi, je studií biografickou. Neklade si však za cíl holistické zpracování života, ale zaměřuje se na úzké téma „touhy po svobodném životě“ v době tzv. normalizace, což je součástí oblasti soudobých dějin, a tak hlavní metodou byla zvolena orální historie,¹ která umožňuje práci s lidskou pamětí, reflexí a sebereflexí narátora. Už tyto dva pojmy, tj. „biografie“ a „orální historie“ mohou budít v kruzích klasického pojetí historiografie jisté obavy týkající se zejména přílišné subjektivity výzkumu. I z tohoto důvodu je proto potřeba teoreticky, ale posléze také metodologicky vytyčit pomyslné „hranice“ prováděného bádání. Dále je nutné představit teoretické přístupy, kterých se bude autor v průběhu psaní držet a vycházet z nich. Teoretická část se proto věnuje problematice biografického výzkumu.

1.1. Biografický přístup

Autor knihy *Kvalitativní výzkum*, Jan Hendl, definuje biografii následovně: „*Biografií rozumíme napsanou historii života jedince. Jde o rekonstrukci a interpretaci průběhu života jedince někým druhým...*“.² Rozlišuje mezi biografií a autobiografií, ve které autor sám popisuje a rekonstruuje svůj život. Biografický výzkum se zaměřuje na tři dimenze, kterými jsou: vnitřní perspektivy osobnosti, interakce osobnosti v sociálním kontextu a následně zkušenosti jedince v různých rolích v průběhu života. Hendl dále klasifikuje biografii na úplnou, epizodickou a komentovanou. Při přihlédnutí k tomuto Denzinově dělení byla pro účely této práce zvolena epizodická forma biografie.³

Zmiňovaný přístup je typický pro společenské vědy, zejména pro kulturní a sociální antropologii, sociologii, ale také pro historii. V posledních desetiletích se navíc stala tato klasifikace velmi populární mezi čtenáři z řad široké veřejnosti.

---

¹ Vzhledem ke svému specifickému postavení je orální historie zmíněna již v teoretické části, jejímu samotnému průběhu a realizaci pak bude věnován prostor také v části metodologické.

² HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál 2008, s. 130.

³ Tamtéž.

S popularitou pak souvisí vyšší míra prodeje knih, a tím pádem vyšší zisky pro jejich autory.⁴ Napsat biografii tak může být pro badatele velmi lákavé, mnohdy tím však může utrpět vědecká kvalita, tím je zde myšlena zejména situace, kdy není dopředu vhodně popsán autorův přístup k výzkumu. Francouzský historik Jacques Le Goff uvedl: „*Dnes jsou ovšem knihkupectví plná biografii, které čtenáře s nějakým rozbořením pramenů a metodami badatelské práce vůbec nezatežují.*“⁵

Je s podivem, že ač se jedná o populární žánr, v českém vědeckém prostředí doposud neexistuje ucelená teoretická a metodologická studie, která by se otázkami biografického přístupu (nejen ve výzkumu soudobých dějin) zabývala do hloubky. Byla by to bez pochyby vítaná pomoc nejen pro studenty, ale také pro vědecké pracovníky věnující se společenskovědním oborům.

Biografický přístup je ve své podstatě interdisciplinární. Pohybuje se na pomezí historiografie a etnologie, resp. kulturní a sociální antropologie. Subjekty bádání jsou v daném případě živí lidé, hlavní těžiště zájmu badatele pak spočívá v tom, jak tyto osoby vnímají a interpretují vlastní prožitou minulost. Smyslem biografického výzkumu proto není zjištění a popis toho, jak minulost objektivně vypadala, nýbrž zachytit, jak je vnímána ve vzpomínkách jednotlivce.⁶ Úkolem badatele je pak kritická interpretace získaných narací. To je také případem této práce – neklade si za cíl objektivní a holistický popis dané osobnosti, chce ale zachytit jednotlivé retrospektivní aspekty, vzpomínky, hodnocení a sebehodnocení.

1.2. Kritika biografického přístupu

Kritiky, které se snaží na biografický přístup, lze rozdělit do dvou kategorií: sociologická a epistemologická. První zmiňovaná, sociologická, tvrdí, že biografický přístup pouze doplňuje kvantitativní výzkumné metody, kdy dodává

---

⁴ ŠTAIF, Jiří. Psaní biografie a autorská sebereflexe. In.: Dějiny – teorie – kritika, č. 1, roč. 2015, str. 118.

⁵ Rozhovor Martina Nejedlého s Jacquem Le Goffem. *Jsem trochu romantik, a hlavně nenapravitelný optimista*. In: Dějiny a současnost: kulturně historická revue [online] [cit. 21. 3. 2021]. Dostupné z: <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2010/4/jsem-trochu-romantik-a-hlavne-nenapravitelny-optimista/>

⁶ SVOBODA, Michal. Biografická metoda v antropologii. Přehledové studie 07/12. Katedra antropologických a historických věd FF ZČU, 2007. [online] [cit. 21. 3. 2021]. Dostupné z: http://www.antropologie.org/sites/default/files/publikace/downloads/147_147_michal_svoboda_biograficka_metoda_v_antropologii.pdf

doplňující informace k tzv. tvrdým datům. Pro sociologické výzkumy může být tato metoda dozajista přínosná, problém však nastává v případě, když se historik či antropolog rozhodne pro zpracování tématu, u kterého neexistují prakticky žádné další doplňující materiály. Biografický výzkum vedený s pomocí metody orální historie v tomto případě nabízí unikátní způsob, jak se k informacím dostat, zároveň pak dokáže získat individuální svědectví pamětníků událostí.

Druhým zmiňovaným posouzením je kritika epistemologická. Ta biografickému přístupu s využitím orálně historické metody vytýká nedostatky v rovině objektivitu. Tvrdí, že daný přístup je pouhou retrospektivní konstrukcí založenou na nedokonalosti lidské paměti. Michal Svoboda ze Západočeské univerzity ovšem kontruje: „...*obě disciplíny - jak sociokulturní antropologie, tak historie – se již dávno vzdaly nároku na objektivitu svých poznání. Nekonstatujeme pravdu, vytváříme jen možné verze...*“.⁷ Badatel však musí mít v tomto kvalitativním přístupu na paměti, že se nepohybuje mezi exaktními daty, nýbrž na poli možného. Musí proto dojít ke zřejmému objasnění vlastní výchozí situace, ale také ke kritickému přístupu k lidské paměti a její selektivitě.

1.3. Autobiografická paměť

Autobiografickou pamětí se rozumí ta část paměti člověka, která se pojí s jeho individuálními prožitky událostí.⁸ Narativní povaha vzpomínek se vytváří prostřednictvím jejich rekonstrukce, ta však probíhá zcela samovolně a automaticky v průběhu procesu vybavování. Lidská paměť je totiž selektivní, při vzpomínání v ní existují bílá místa, která však člověk během narace automaticky zaplňuje informacemi, které jsou vhodné v daném kontextu. Jednotlivé části životního příběhu jsou postupem času upravovány podle toho, jak se neustále mění naše sebepojetí. Člověk svůj životní příběh modifikuje takovým způsobem, aby

---

⁷ SVOBODA, Michal. Biografická metoda v antropologii. Přehledové studie 07/12. Katedra antropologických a historických věd FF ZČU, 2007. [online] [cit. 21. 3. 2021]. Dostupné z: http://www.antropologie.org/sites/default/files/publikace/downloads/147_147_michal_svoboda_biograficka_metoda_v_antropologii.pdf

⁸ VLČKOVÁ, Irena - Ivo ČERMÁK. *Současné psychologické přístupy k autobiografické paměti*. In Kognice 2006., Brno: Psychologický ústav AV ČR, 2006, s. 243.

korespondoval s jeho aktuálním sebezpojetím, s představami o sobě samém.⁹ Paměťová studia rozlišují mezi formou krátkodobou, střednědobou a dlouhodobou, přičemž autobiografická paměť se řadí do té dlouhodobé.

Americký psycholog Endel Tulving klasifikuje autobiografickou složku paměti do kategorie paměti epizodické, protože obě zahrnují určité „epizody“, které se odehrávaly v daném časoprostoru. V autobiografické paměti ale existují také vzpomínky, které nemůžeme mezi epizodické zařadit. Tulving uvádí příklad, kdy si člověk vybaví údaje o svém narození (místo a čas), avšak nemůže si z této události vybavovat žádné prožitky. Vedle epizodické paměti pak existuje ještě tzv. paměť sémantická, která plní v lidském mozku funkci jakési „databáze“.¹⁰

Autobiografická paměť podléhá výše popsaným vlivům, kdy se bez vědomí člověka modifikuje do takové podoby, aby byla v souladu s jeho dnešním pojetím „já“. Tuto skutečnost musí mít badatel na paměti při následné interpretaci narací, kdy by se měl snažit o porozumění tomu, proč narátor na daná témata vzpomíná právě tímto způsobem.

1.4. Personalismus

Cílem biografie by mělo být zachycení lidského života v jeho jedinečnosti. Historik při její tvorbě postupuje směrem od jedince a jeho prožívání dějin k „velkým“ dějinám, které člověka přesahují, resp. jsou vnímány jako celospolečenské. Tyto popsané myšlenky vycházejí z filozofického směru zvaného „personalismus“. Jeho definic existuje celá řada, dle názoru autora práce je však podstatné začít od té původní, tj. od té, která vychází z *Místa pro člověka: manifestu personalismu* od Emmanuela Mouniera: „*Personalistickými nazýváme každé učení a každou kulturu, jež zdůrazňují prvenství lidské osobnosti před hmotnými procesy a kolektivními soustavami, které jen udržují její rozvoj.*“¹¹ Modernější definici pak přináší například filozof Jan Sokol, když píše, že personalismus je: „...směr,

---

⁹ ČERMÁK, Ivo. *Autobiografická paměť a životní příběh*. Sborník prací filozofické fakulty Brněnské univerzity. Brno: FF MU 2004, s. 29–41.

¹⁰ Tulving, E. *Episodic and semantic memory*. In E. Tulving and W. Donaldson (Eds.), *Organization of Memory*. New York: Academic Press, 1972, s. 381–402.

¹¹ MOUNIER, Emmanuel. *Místo pro člověka: manifest personalismu*. Praha: Vyšehrad 1948, s. 11.

*zdůrazňující význam jedinečné lidské osoby (...) jako nositele lidských vztahů, hodnot...*¹² Mezi představitele této teorie patří například již zmiňovaný Emmanuel Meunier, Max Scheler, Martin Buber či Emmanuel Lévinas. V českém prostředí se jedná zejména o Františka X. Šaldu a Václava Černého.¹³ Podle uvedených jmen je zřejmé, že personalismus jakožto filozofický směr se nejprve objevil v oblasti literární teorie, jeho využití v historickém, resp. biografickém výzkumu je důsledkem postupného obratu pozornosti historiografie k tzv. malým dějinám, ve kterých získal svou roli také „obyčejný“ člověk. Tento obrat byl v evropském prostoru možný hlavně díky francouzské historické škole *Annales*.

Jako prakticky každý filozofický směr, tak také personalismus má svůj de facto protikladný myšlenkový směr, proti kterému je možné se vymezit a na základě toho interpretovat autorův přístup k badatelské otázce. Oním „protikladným“ směrem je post-strukturalismus, který lze charakterizovat autorovými snahami o jeho totální oddělení se od vlastního textu.¹⁴

Nabízí se tedy otázka: proč personalismus? Jelikož chce v daném případě výzkumník vycházet při tvorbě biografie z orálně historických interview, personalismus je v daném ohledu naprosto vhodný směr, a to zejména proto, že akceptuje lidskou subjektivitu a člověka staví do samého centra (v daném kontextu do centra historické práce) poznávání událostí skrze jeho vzpomínky, retrospektivní hodnocení a sebehodnocení. Historikovi umožňuje, aby plánovanou strukturu své práce otevřel průběhu výzkumu, aby byl schopný reagovat na nové podněty, které z narace vyplynou. V souvislostech tvorby této práce se bude badatel zabývat mj. vlivy, které mohly utvářet myšlenkové základy osobnosti Petra Rýgra, prostřednictvím tohoto poznávání pak může dojít k personalistickému pojetí, kdy se prostřednictvím jedinečnosti lidské bytosti dostaneme poznávání obecného nebo chceme-li „nadosobního“.

---

¹² SOKOL, Jan. *Malá filosofie člověka a Slovník filozofických pojmů*. Praha: Vyšehrad 2007, s. 355.

¹³ MARKUPOVÁ, Jana. „*Co je to Já? Ivan Havel? To je jméno, to nejsem já.*“ Biografie Ivana M. Havla. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Pracoviště Orální historie - soudobých dějin. Vedoucí práce Putna, Martin, s. 12.

¹⁴ Tamtéž, s. 13.

1.5. Shrnutí

Pojem „biografie“ vnímá autor práce v daném případě jako zachycení životního příběhu osobnosti, přičemž si je vědom všech úskalí, která s sebou tento vědecký přístup v historiografii přináší. Jedná se jak o lidskou subjektivitu, autobiografickou paměť, ale také paměť obecně s její přirozenou selektivitou, bagatelizací atd.

Autor biografické studie musí zmíněné problematické aspekty obsáhnout, otevřít subjektivitě pomyslné dveře, přijmout ji a písemně zachytit. V případě dané práce se jedná zejména o využití narací od „biografovaného“ Petra Rýgra, doplněné o narace jedinců z jeho okolí. Předmětem bádání se v daném případě stala konkrétní lidská bytost, je proto nutné držet se nejen myšlenek filozofie personalismu, ale zejména etických pravidel výzkumu.

Již výše bylo zmíněno, že ambicí práce není vytvoření holistické biografie Petra Rýgra, nýbrž dát vzniknout biografii epizodické, zaměřené na danou osobnost v souvislosti s tématem „touha po svobodném životě“, s časovým vymezením na období tzv. normalizace a prostorovým vymezením pouze na lokality, ve kterých Petr Rýgr žil či studoval, tj. oblast severovýchodních Čech.

2. Metodologická část

Výzkum života disidenta na malém městě staví před badatele úkol, jakými metodami se s tímto tématem vypořádat. Tradiční historická metoda založená na studiu archivních pramenů v kombinaci se sekundární literaturou je v daném případě prakticky nevyužitelná. Důvodem je skutečnost, že v době normalizace byl disident ostrakizován, stavěn na okraj společnosti. Prakticky jediným využitelným dobovým pramenem mohou být vyšetřovací spisy na jednotlivé disidenty. Šlo však také o to, na koho spis veden byl a na koho nikoliv, respektive, zda se daný dokument dochoval. I v případě, že by měl výzkumník štěstí a mohl by nahlédnout do zachovalých a detailně zpracovaných spisů Státní bezpečnosti, pro účely tvorby této práce by to zdaleka nestačilo. Archivní pramen povahy policejního spisu vnímá člověka pouze v jedné perspektivě; tedy shromažďuje o něm informace, které mohou být využitelné při sledování, u výslechu či v krajnějším případě u soudu. O tom, jak dobu prožíval sám aktér, v našem případě disident, bychom se ze samotných policejních spisů nic nedozvěděli. Zde by mohla historika zachránit pouze situace, kdyby kýžený disident vydal své memoáry. Tato práce se však pohybuje na úrovni regionálního disentu, kde tato forma uchovávání vzpomínek není obvyklá.

Disident v měřítku maloměsta či venkova představuje svým způsobem prakticky po celý svůj život člověka žijícího na periferii masové společnosti. A na tyto skupiny lidí historiografie dlouho zapomínala. Ostatně i výše popsany stav bádání o tzv. normalizaci a disentu nám ukazuje, že jsou i v tomto úseku soudobých dějin ve velké míře zastoupeni právě ti jedinci, aktéři historických událostí, kteří měli co dočinění s politickou mocí. Nějakým způsobem se podíleli na vládě, popř. se stali společensky viditelnými mluvčími Charty 77 nebo stanuli v čele sametové revoluce. Disent na regionální úrovni je zpracován pouze okrajově, samotný život disidenta žijícího v pohraničí daleko od Prahy pak není zpracován v české historiografii prakticky vůbec.

Kvalitativní metoda výzkumu, orální historie, již od svého vzniku dává v interpretaci dějin prostor opomíjeným skupinám, lidem žijícím na okraji společnosti, a to jak z důvodů socioekonomických či politických, tak i z pohnutek

ideologických. Disident žijící na malém městě na severovýchodě Čech v blízkosti polských hranic do takové skupiny bezesporu patří. Metoda orální historie je však založena na lidské paměti a její nedokonalosti. Hlavním pramenem poznání se stává rozhovor, ve kterém se střetávají dvě lidské bytosti s vlastním myšlenkovým i postojevným nastavením, s vlastní životní zkušeností a se svou pamětí, ve které se vyskytuje selektivita či bagatelizace. Vedle dvou individuálních pamětí, které se projevují přímo v rozhovoru, zde výraznou roli hraje také paměť kolektivní.¹⁵ Z toho vyplývá, že se v každém realizovaném rozhovoru prolínají tři typy paměti, díky čemuž mnozí zastánci klasického pojetí historiografie hovoří o přílišné subjektivitě orálně historických výzkumů.

Z popsaného důvodu je nutné abych zde, coby autor práce, definoval své výchozí paradigma, jakési milieu, kterým je ovlivněna má individuální paměť a mé postoje. Vyrůstal jsem v rodině se silným antikomunistickým cítěním, a to nejen ze strany rodičů, ale i prarodičů. Disidenty jsem vždy vnímal jako odvážné hrdiny, ke kterým je potřeba chovat respekt. S mnohými příslušníky „nekonformní zóny“ jsem se mohl setkat díky tomu, že se s nimi můj otec, rockový hudebník, znal ještě z doby před rokem 1989 a vždy o nich mluvil v dobrém. Mám proto v tomto směru jasně definovaný životní postoj. Delší dobu jsem se bránil zpracování tohoto tématu s ohledem na to, aby případný výsledek historické práce nezpůsobil nejrůznější myslitelné formy lidské animozity. Rodinné, osobní, ale také letité přátelské vztahy bych totiž rozhodně ohrozit nechtěl.

Postupem času jsem ale dospěl k názoru, že by bylo přeci jen dobré najít odvahu do tématu se pustit a zpracovat ho s čistým svědomím, že kritická práce historika byla vykonána co nejobjektivněji a nejdůsledněji. Časový odstup od pádu socialismu se neustále zvětšuje, letos (*v roce 2021 - pozn.*) si budeme připomínat již dvaatřicetileté výročí. Navíc jsem se sám narodil až pět let po této události, tudíž v celé popisované problematice nebudu ukotven žádnými osobními či emotivními zážitky. Pevně věřím, že se na téma dokážu dívat z odstupu, nepredikuji dopředu

---

¹⁵ Podle francouzského sociologa Maurice Halbwachse (1871–1945) je individuální paměť přímo závislá na paměti všech kolektivů, jejichž je jedinec členem. Tím je myšlena například paměť rodiny, sociální třídy, národa nebo společnosti jakožto globálního celku. Viz: VANĚK, Miroslav a Pavel MŮCKE. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. Praha, Karolinum 2015, s. 126.

závěry výzkumu ani nemám na mysli tužbu, jak bych si přál, aby práce dopadla. Nekloním se v daném případě ani na stranu tradicionalistů, ani na stranu revizionistů. Kladu si za cíl zachytit, analyzovat a interpretovat, jakým způsobem je konkrétní jedinec, Petr Rýgr, zaznamenám v paměti svých blízkých, ale také to, jaké je reflexivní sebepojetí jeho myšlení a činů. Ať už budou závěry jakékoliv, jisté je jedno; odvaha vystoupit ze společenské conformity do nekonformní rezistence vůči nesvobodě je a musí být považována za přednost lidského charakteru. Také proto dostávají disidenti nejrůznější formy státních vyznamenání. Ale i přes to by se měla současná historiografie snažit o kritické a objektivní zhodnocení poměrů uvnitř disentu, odhlédnout od částečné glorifikace jednotlivců, jejíž výskyt byl v porevolučním období přirozený. Časový odstup se však zvětšil, proto se otvírá prostor pro nové výzkumy. Česká společnost se již posunula do bodu, kdy jsou debaty o interpretaci minulého režimu ve veřejném prostoru přípustné.¹⁶

Jako autor práce se však musím vrátit k již zmíněnému respektu vůči disidentům, což se v kontextu dané práce týká zejména pana Petra Rýgra. Chovám ho jako osobnost v úctě, líbí se mi jeho pojetí života, stejně jako je mi sympatické jeho vstřícné vystupování v průběhu nahrávání rozhovorů a tvorby této práce. Z tohoto důvodu (a v souladu s etickými pravidly) jsem se rozhodl akceptovat jeho přání:

- 1) Jelikož Petru Rýgrovi záleží na dobrých vztazích v rámci sousedství na vesnici, ve které žije, byl z původního výzkumného záměru vyňat plán na pořizování rozhovorů se sousedy.
- 2) Petr Rýgr je autorem inzerátu, který vyšel dne 7. října 1989 v *Rudém právu* a blahopřál „Ferdinandu Vaňkovi“ - Václavu Havlovi - k narozeninám. K autorství inzerátu se však po sametové revoluci přihlásil veřejně jeden z Rýgrových přátel. Samotným „hlavním hrdinou“ diplomové práce tento příběh vyprávěn nebyl, upozornili na něj však ostatní narátoři. Vzhledem k tomu, že se může stále jednat o

---

¹⁶ Například v polovině roku 2020 se v médiích čteně probíraly interpretace stalinismu od děkana pražské filozofické fakulty Michala Pullmanna, na jehož stranu se postavil například také historik z téže fakulty Jan Randák. Pullmannovým hlasitým kritikem byl novinář Michal Klíma, zároveň také Předseda správní rady Nadačního fondu obětem holocaustu.

citlivou věc, Petr Rýgr požádal, aby se na stránkách této práce nerozváděla. Z tohoto důvodu nebude uvedeno ani jméno muže, který se k autorství přihlásil.¹⁷

- 3) Velkou úlohu v životě Petra Rýgra sehrála (a stále hraje) jeho žena Eva, se kterou žije v manželství od roku 1981. Ve všech životních epizodách se vzájemně doplňovali. Autor této práce se však rozhodl respektovat skutečnost, že paní Eva Rýgrová nerada poskytuje rozhovory a rozhodl se (v souladu s etickými pravidly), že nebude ohledně této věci vyvíjet žádný nátlak.

Popsaná skutečnost odráží postoj autora práce k Petru Rýgrovi, přičemž zdůrazňuje, že se snažil pevně dodržovat etický kodex a zároveň vystupovat s respektem vůči přáním narátora.

2.1. Shrnutí dosavadního výzkumu

Třetí odboj, rezistence, chceme-li disent, představuje téma, které českým veřejným prostorem stále rezonuje; je pořád aktuální. Z této skutečnosti pak vyplývá, že ani historiografická produkce nemůže být z tohoto trendu vynechána. Ba naopak sama přispívá se svými podněty do společenských diskusí či je rovnou sama iniciuje. Velkou zásluhu na tom, proč interpretace tématu vzbuzuje kontroverze, má bezesporu skutečnost, že se do diskusí o pojetí třetího odboje zapojují sami jeho účastníci, dnes mnohdy politici či veřejně známé a vlivné osobnosti. Naproti tomu v poslaneckých lavicích sedí zástupci komunistické strany. Téma protikomunistického odboje má díky tomu neustále politický rozměr, čímž budí ve společnosti emoce a získává prostor v médiích. V české historiografii se u tématu rezistence již od devadesátých let střetávají dva základní názorové proudy: tradicionalismus a revizionismus.

První polemiku o interpretaci významu disidentů při pádu komunistického režimu spolu vedli dva historici, kteří kýženou dobu dobře znají coby pamětníci. Na jedné straně stojí Milan Otáhal reprezentující názorový proud, který dnes

---

¹⁷ Petr Rýgr k tomu doplnil: *Nepovažuji to za citlivou věc, ale za trapnou. Časopisu Reflex jsem v roce 1997 v konfrontaci se Stanislavem Pitašem poskytl rozhovor, ve kterém jsem se ohradil proti jeho „autorství“.*

můžeme označit pojmem „revizionismus“. Na straně druhé pak Vilém Prečan, jenž zastával tradiční perspektivu. Historik Otáhal vydal v roce 1994 knihu *Opozice, moc, společnost*,¹⁸ která přišla s novým interpretačním paradigmatem role disentu a zejména pak Charty 77. Proti tomu se svérázně ohradil Vilém Prečan, když publikoval text s názvem: *Novoroční filipika 1995: disent a Charta 77 v pojetí Milana Otáhala*.¹⁹

Z produkce Milana Otáhala se tématu rezistence věnuje vícero knih, mezi které patří také *Opoziční proudy v české společnosti 1968-1989*.²⁰ Vilém Prečan uspořádal vůbec první porevoluční knihu o Chartě 77, ke které napsal doslov tehdejší prezident Václav Havel.²¹ Ostatně diskuse o interpretačním narativu disentu a Charty 77 se týkaly také významu a role Václava Havla před listopadem roku 1989. Na základě výše uvedeného lze na poslední citovanou knihu nahlížet spíš jako na pramen než jako na sekundární literaturu disponující nadhledem a dostatečnou historickou metodologickou kritikou.

Dalším autorem věnujícím se problematice normalizace, její společnosti a vnitřní rezistence je Michal Pullmann. Historik, který se hlásí k revizionistickému paradigmatu. Za jeho stěžejní dílo si autor diplomové práce dovoluje označit knihu *Konec experimentu: přestavba a pád komunismu v Československu*.²² Tato práce navazuje na myšlenky Milana Otáhala, kdy mj. poukazuje na skutečnost, že disent nebyl v období schopen oslovit majoritní společnost. Tvrdí, že v období normalizace existovala nepsaná dohoda mezi vládou a většinovou populací. S nástupem Michaila Gorbačova do čela sovětské komunistické strany se však začal tento neviditelný konsenzus rozpadat. Hesla a myšlenky ideologie marxismu-leninismu²³ pak byly nahrazeny liberální demokracií s tržním

---

18 OTÁHAL, Milan. *Opozice, moc, společnost 1969-1989: Příspěvek k dějinám „normalizace“*. Praha: Maxdorf, 1994.

19 PREČAN, Vilém. *Novoroční filipika 1995: disent a Charta 77 v pojetí Milana Otáhala*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1995.

20 OTÁHAL, Milan. *Opoziční proudy v české společnosti 1969-1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2011.

21 PREČAN, Vilém. *Charta 77: 1977-1989: od morální k demokratické revoluci: dokumentace*. Scheinfeld: Československé dokumentační středisko nezávislé literatury, 1990.

22 PULLMANN, Michal. *Konec experimentu: přestavba a pád komunismu v Československu*. Praha: Scriptorium, 2011.

23 V případě Michaila Gorbačova ve velké míře opírány o nutnost „návratu k Leninovi“ a k jeho výchozím myšlenkám.

hospodářstvím. Disent proto podle Pullmanna, stejně jako předtím podle Otáhalo, brzy po revoluci opět zaujal pozici na okraji společnosti. Další kniha z pera historika Michala Pullmanna nese název *Co byla normalizace?: studie o pozdním socialismu*,²⁴ jejím spoluautorem je Pavel Kolář.

V celostátní perspektivě se pak otázkám rezistence věnují také badatelé pracující s metodou orální historie. K předním autorům patří Miroslav Vaněk, který se jako autor či editor podepsal pod velké množství odborných prací mapujících nejen období normalizace v Československu, ale také to, jak ho reflektují přímí aktéři z řad disentu, komunistické nomenklatury či zbytek společnosti, pro který se mnohdy užívá termínu socioložky Jiřiny Šiklové „šedá zóna“. Mezi takové práce patří interpretační studie rozhovorů s názvem *Mocní? a Bezmocní?: politické elity a disent v období tzv. normalizace*.²⁵ Další prací je pak kniha *Ostrůvky svobody: kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*,²⁶ na jejíchž stranách je představena aktivita mladé generace v průběhu osmdesátých let. Jednalo se o novou generaci, která již nebyla zatížena vzpomínkami na pražské jaro. Její příslušníci se uchýlovali k novým tématům, kterými byla například ekologie, ale také svět hudby. V této práci je zmiňována převážně rocková a punková hudba. Téma věnující se normalizační společnosti ve spojení s folkem zpracoval Přemysl Houda na stránkách knihy nesoucí název *Normalizační festival: socialistické paradoxy a postsocialistické korekce*.²⁷ Autor se v této studii zabývá mj. tím, jaké je dnešní, tedy soudobé pojetí normalizace a v čem se liší od toho dobového. Vede polemiku s koncepty „šedé zóny“ či „ostrůvků svobody“, přičemž přináší alternativní narativ o pozdním socialismu, který je metaforicky přirovnán k Möbiově pásce.

Záměrem předkládané diplomové práce ovšem není předložit nový výzkum zabývající se komplexně normalizací, disentem či jejich interpretací. Chce být

---

²⁴ KOLÁŘ, Pavel a Michal PULLMANN. *Co byla normalizace?: studie o pozdním socialismu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2016.

²⁵ VANĚK, Miroslav, ed. *Mocní? a Bezmocní?: politické elity a disent v období tzv. normalizace : interpretační studie životopisných interview*. Praha: Prostor, 2006., nebo také VANĚK, Miroslav a Pavel URBÁŠEK, ed. *Vítězové? Poražení?: životopisná interview*. Praha: Prostor, 2005.

²⁶ VANĚK, Miroslav. *Ostrůvky svobody: kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*. Praha: Votobia, 2002.

²⁷ HOUDA, Přemysl. *Normalizační festival: socialistické paradoxy a postsocialistické korekce*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019.

pouze příspěvkem ke studiu tohoto období pomocí mikrohistorického zpracování života disidenta v oblasti maloměsta. Jedná se tedy o práci založenou na vzpomínání a paměti dobových aktérů na úrovni regionu dvou okresů v oblasti severovýchodních Čech, tj. Náchodsko a Trutnovsko. Téma regionální rezistence se prozatím v české historiografické produkci netěší příliš velkému zastoupení. Zevrubně jsou prozatím zpracovány pouze regiony v dnešním Plzeňském kraji, kde se jedná především o Klatovsko a Plzeňsko. Autorem výzkumů, které se tímto regionem zabývají, je Lukáš Valeš.²⁸ Stejný autor se pak ve spolupráci s Jiřím Petrášem později zaměřil také na studium konce tzv. normalizace a sametovou revoluci v oblasti dnešního Jihočeského kraje, o čemž pojednává kniha *Sametová revoluce v českých obcích, městech a regionech aneb 25 let poté*.²⁹ Problematiku disentu na úrovni maloměsta podle Valešových výzkumů vystihuje například skutečnost, kdy zde, na rozdíl od Prahy, žilo disidentů velmi málo. Státní represivní orgány o nich tak měli dobrý přehled, ve svém okolí byli navíc občas vnímáni jako „potížisté“, poněvadž se na místní poměry až příliš vychylovali od konformního způsobu života.

Určité pohledy do rezistence v regionech přináší také již zmiňovaný ředitel Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR Miroslav Vaněk, který zpracoval téma sametové revoluce a jejího průběhu v Plzni,³⁰ dále také ekologickou demonstraci v severočeských Teplicích, jež se stala jakousi overturou sedmnáctého listopadu.³¹

Předkládaná diplomová práce je zaměřena na život disidenta na rozmezí okresů Náchod a Trutnov. Tématu odporu proti režimu s dominantní vládou KSČ bylo ve spojitosti s danou lokalitou popisováno Jáchymem Škodou v rámci jeho diplomové práce: *Sametová revoluce v Náchodě. Její „vítězové“ a „poražení“*.³²

---

²⁸ VALEŠ, Lukáš. *Nebyla to jenom Praha – podíl obyvatel českých a slovenských měst a regionů na pádu komunistického režimu*. In: Historický časopis, 2018., nebo také VALEŠ, Lukáš (ed.), Rok 1989 v Plzni a západních Čechách. Dobrá Voda, Aleš Čeněk 2003.

²⁹ VALEŠ, Lukáš a Jiří PETRÁŠ. *Sametová revoluce v českých obcích, městech a regionech aneb 25 let poté*. V Českých Budějovicích: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2014.

³⁰ VANĚK, Miroslav. *Listopadové události roku 1989 v Plzni*. In: Dvě desetiletí před listopadem 89. Sborník. Praha, v nakladatelství Maxdorf vydal Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 1993, s. 93-109.

³¹ VANĚK, Miroslav. *Předehra k 17. listopadu 1989. Ekologické demonstrace v Teplicích*. In: Historické studie: k sedmdesátinám Milana Otáhalo / Tůma, Oldřich, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 223-232.

³² ŠKODA, Jáchym. *Sametová revoluce v Náchodě. Její „vítězové“ a „poražení“*. Diplomová práce, vedoucí: Lukáš Valeš. Praha 2014.

Metodou orální historie představuje téma sametové revoluce z perspektivy tehdejších, metaforicky řečeno, „vítězů“ a „poražených“. Nechává nahlédnout do paměti tehdejších iniciátorů revoluce, stejně jako do paměti tehdejší okresní politické nomenklatury.

2.2. Prameny

Vzhledem využití k výše popsané kvalitativní metodě, orální historie, budou hlavním pramenem v práci rozhovory s pamětníky.³³ V souvislosti s tím budou pro komparaci či pro rozšíření použity také písemné prameny, půjde zejména o publikované rozhovory v médiích, ale také o vybrané spisy Václava Havla. Tento přední disident měl totiž v oblasti severovýchodních Čech, resp. na Trutnovsku svou chalupu, kde v období tzv. normalizace často pobýval. Mnozí z místních se za ním, byť třeba jen ze zvědavosti, vydali. Petr Rýgr, který je středobodem této práce, byl jedním z nich. Lze se proto domnívat, že ve zkoumaném regionu Václav Havel zanechal také svůj intelektuální otisk. Z jeho dobových prací lze využít například eseje *Moc bezmocných*.³⁴

Využitelnými písemnými prameny pak jsou osobní písemnosti Petra Rýgra. Jedná se o nejrůznější dopisy, korespondenční lístky, návštěvní knihy či fotografie, které narátor ochotně poskytl pro účely vzniku této práce. Významnou roli hraje také profil Petra Rýgra na sociální síti Facebook, kde se ve svých příspěvcích vrací do minulých let, přináší své vzpomínky, reflexe událostí a doplňuje to také dobovými fotografiemi. Z toho lze vyvozovat to, jaké zážitky mohly být pro jeho život důležité a formující.

V rámci práce jsou však primárně využívány rozhovory, které jsou mnohdy upřednostněny před písemnými prameny. Významným faktorem je totiž skutečnost, že Petr Rýgr se sám věnuje historickému bádání,³⁵ dokáže jako historik myslet, své vyprávění proto mnohdy o prameny přirozeně opírá, promlouvá o nich, doplňuje je. Autor této práce se proto rozhodl narativní prameny vědomě při interpretaci upřednostnit, vnímá to jako souběžné s paradigmatickým personalismem,

---

³³ Viz podkapitola 1.4 Narátoři.

³⁴ HAVEL, Václav. *Moc bezmocných a jiné eseje*. Praha: Knihovna Václava Havla, 2012.

³⁵ Je autorem dvou knih o historii Orlických hor.

kdy se biografický výzkum formuje skrze hlubší poznání narátora a skrze jeho vlastní preference. Písemné prameny jsou totiž v daném případě doplněny komentářem, čímž podle názoru autora poskytují vyšší výpovědní hodnotu.

2.3. Narátoři

Práce má ambici stát se studií, která představí život pana Petra Rýgra z více perspektiv. Jednotlivé pohledy budou dodány narátory, jejichž výběr probíhal metodou „sněhové koule“. Východiskem se staly rozhovory s Petrem Rýgrem, na jejich základě byli oslovováni další narátoři. V tomto případě je zde patrný vliv personalismu, kdy výzkumník vychází z jedinečnosti životního příběhu popisované osobnosti, na základě čehož se posléze další výzkum uzpůsobuje, vychází tím z jedinečnosti dané osobnosti, jejímž prostřednictvím směřuje k poznání nadosobního. Autor této práce tak po prvním rozhovoru s Petrem Rýgrem oslovil další narátory, konkrétně ty, kteří byli v interview jmenováni a pochází z daného regionu, aby bylo zachováno regionální vymezení tématu práce.

Všichni dotazovaní tvoří jednu generaci, jsou narozeni v rozmezí let 1958–1963. Jsou také spjati lokálním původem, pochází z oblasti severovýchodních Čech, z okresů Náchod a Trutnov. Všichni se navzájem dobře znají již od útlých mladických let.

Všechny rozhovory se odehrávaly ve velmi vlídné, až přátelské atmosféře, které jistě napomohlo i to, že jsem mnohé z narátorů od dětství znal. Znatelný byl také jejich vzájemný respekt, jistá forma obdivu vůči někomu, kdo se nebál proti režimu nějakou formou vymezit. Jednalo se o následující narátory:

Petr Rýgr (1961) – rozhovory s ním probíhaly pokaždé v prostředí jeho rodinné usedlosti v Přibyslavi u Nového Města nad Metují. Velkou výhodou bylo bezpochyby to, že sám narátor je velkým zájemcem o historii, ba co víc, sám regionální historii zaznamenává a píše o ní knihy. Četně využívá také metodu orální historie, což bylo pro badatele mnohdy usnadněním práce. Kromě rozsáhlé paměti uměl Petr Rýgr formulovat své vyprávění vždy srozumitelně, logicky a systematicky. Je nutné v daném případě ocenit velkou míru přívětivosti, otevřenosti a ochoty, která se projevovala například tím, že narátor neváhal

poskytnout pro účely této práce materiály ze své soukromé sbírky, tj. písemné prameny. V průběhu výzkumu probíhala neustálá korespondence.

Miroslav Wagner (1963) – narátor, který se s Petrem Rýgrem zná již od mládí. Ochotně se do výzkumu zapojil, dá se říct, že ani chvíli neváhal. Miroslav Wagner v rozhovorech využil svůj dar poutavého vypravěče příběhů. Rozhovor s ním dokázal vrhnout nové světlo jak na osobnost Petra Rýgra, tak také na to, jak žily tzv. „máničky“ na rozmezí České Skalice a Červeného Kostelce v období tzv. normalizace.

Květoslav Doubek (1963) – narátor, signatář Charty 77, který se znal s Petrem Rýgrem také od mládí. Díky tomu mohl poskytnout svůj pohled a vzpomínky nejen na zmiňovaného, ale také na neoficiální život v České Skalici. Byl to navíc právě Květoslav Doubek s dalším zmíněným narátorem, Jaroslavem Palečkem, kteří Petru Rýgrovi pomohli s přípravou inzerátu do *Rudého práva* tím, že na Hrádečku vyzvedli fotografii Václava Havla.

Jaroslav Paleček (1960) – narátor, který pochází z Náchoda, posléze ale žil v České Skalici. Jako předešní narátoři se také on zná s Petrem Rýgrem od útlého mládí. Jako jediný se s ním však setkal skrze jeho ženu Evu. V jeho vyprávění lze najít spojitost mezi životem „režimu nepohodlných“ na severovýchodě Čech, ale také v Praze. Společně s Květoslavem Doubkem se účastnil např. Palachova týdne.

Jiří Rejthar (1958) – narátor, který pochází z vesnice Starkoč na pomezí Náchoda, České Skalice a Červeného Kostelce. Ze všech narátorů je nejstaršího data narození, jeho vyprávění proto zachycuje dobu z jiné perspektivy. Již z mládí se dobře zná se všemi výše zmíněnými narátory. Velmi ochotně přistoupil k nahrávání dvou rozhovorů, které obsahovaly vedle pohledu na osobnost Petra Rýgra také cenné paměti, zachycující každodennost undergroundu na lokální, ale také na celostátní úrovni. Jiří Rejthar byl v první polovině devadesátých let provozním hospody „U Hynků“ v pražské Štupartské ulici, kde se scházeli například Bohumil Hrabal, Vlastimil Třešňák, Michal Pavlíček či Hana Hegerová.

Empirická část

3. Vymezení pojmů „rezistence“ a „disent“

Pro vymezení této práce je klíčové jasné definování významu pojmů „rezistence“ a „disent“. Podle historika Vítězslava Sommera³⁶ se totiž nejen česká společnost pohybuje v „bludišti rezistence“, kdy se nejenom historici, ale také sociální antropologové, politologové a sociologové snaží o modelování nejrůznějších konceptů pojetí rezistence. Vedle tradičního pojetí, ve kterém hrají hlavní role představitelé politických elit, se objevuje také koncept, který těžiště překlápí do roviny každodenní rezistence. Mezi představitele tohoto směru patří například George Rudé, Eric Hobsbawm či Christopher Hill. Sommer tak pokládá otázku, jakým způsobem by měl být hodnocen tzv. třetí odboj? Lze do něj zahrnout pouze odpor na nejvyšší politické úrovni projevující se např. vydáváním nejrůznějších veřejných prohlášení anebo do něj můžeme zahrnout i každodenní rezistenci?³⁷

Socioložky Jocelyn Hollanderová a Rachel Einwohnerová představily svůj vlastní koncept pojetí rezistence, který je založen na třech základních otázkách: 1. Míni aktér své skutky jako rezistenci?; 2. Je daný čin rezistence identifikován režimem?; 3. Je daný čin rezistence identifikován společností, resp. pozorovatelem? Na základě toho rozlišují škálu od otevřené rezistence až po zamýšlenou rezistenci a žádnou rezistenci.³⁸

3.1. Definice Václava Havla

V případě vymezení pojmu „disident“ bude první citovaná a rozebraná definice vycházet od Václava Havla, tj. od osobnosti, jejíž jméno dnes může

---

³⁶ SOMMER, Vítězslav: *Cesta ze slepé uličky „třetího odboje“*. Koncepty rezistence a studium socialistické diktatury v Československu. *Soudobé dějiny*, roč. 19, č. 1 (2012), s. 9–36.

³⁷ Tamtéž, s. 13.

³⁸ Tamtéž, s. 21.

v českém veřejném prostoru pro mnohé představovat synonymum ke zmiňovanému pojmu. Ve slavné eseji *Moc bezmocných* Václav Havel o disidentství píše: „Disidentem se člověk nestává tak, že se jednoho dne rozhodne pro tuto svéráznou kariéru, ale proto, že vnitřní odpovědnost kombinovaná s celým komplexem vnějších okolností ho prostě do tohoto postavení uvrhne: je vyhozen z existujících struktur a postaven do konfrontace s nimi. Na začátku nebylo nic víc a nic máň než úmysl dělat dobře svou práci - a na konci je cejch nepřítele.“³⁹

Jinými slovy, Václav Havel tvrdí, že disidentem se člověk nestává z vlastního vědomého rozhodnutí, nýbrž se v této pozici ocitá na základě svého životního přesvědčení, ale také na základě toho, že chce dobře vykonávat svou práci. Lze proto konstatovat, že podle Havlovy definice to nebyl daný jedinec, kdo se rozhodl stát se „disidentem“. O stání se „nepřátelskou osobou“ rozhodoval zejména režim, v československém případě režim komunistický. Z kontextu celé eseje pak můžeme vyčíst, že k tomu, aby člověk získal onen „cejch nepřítele“, stačí dělat pouze věci po svém. Například nebýt jako zelinář, který má ve své výloze vystavený transparent s ideologickým heslem, ale naopak snažit se žít v pravdě k sobě samému, čímž Havel mj. navazuje na českou filozofii reprezentovanou Janem Patočkou či Tomášem Garrigue Masarykem. Na filozofii, která se opírá o platonismus, ale také o učení a činy Jana Husa.

Lze proto tvrdit, že v Havlově pojetí si disidenty vybírá režim, uvrhá je do této role. Jedinci pro to stačí udělat v podstatě jediné; snažit se žít v pravdě sám k sobě, ptát se po významech ideologických symbolů a odmítnout je, ať už formou aktivní či pasivní.

3.2. Definice Václava Bělohradského

O definici pojmu „disident“ se v roce 2014 pokusil také filozof Václav Bělohradský.⁴⁰ Impulsem k tomuto zamyšlení byla návštěva amerického intelektuála Noama Chomského v Praze, během níž prohlásil, že východoevropští

---

³⁹ HAVEL, Václav. *Moc bezmocných*. Praha: Lidové noviny, 1990, s. 37.

⁴⁰ BĚLOHRADSKÝ, Václav. *Disidenti – pokus o definici*. Novinky [online]. 2014-07-01 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/salon/clanek/vaclav-belohradsky-disidenti-pokus-o-definici-37514>

disidenti by neměli být vnímáni jako nositelé hodnot boje za svobodu, protože ve srovnání s jejich současníky v latinskoamerických či asijských diktaturách, toho ze strany vládnoucího režimu museli vytrpět o mnoho méně. Reakce na sebe nenechala dlouho čekat. Proti Chomskému tvrzení vystoupil Alexandr Vondra.⁴¹

Bělohradský však upozorňuje, že Vondru nelze vnímat jako disidenta v pravém slova smyslu, nýbrž jako představitele alternativní politické síly, protože už v dobách před sametovou revolucí měl mít i v rámci disidentských kruhů víceméně ojedinelou názorovou základnu, která však po roce 1989 dokázala oslovit většinu tehdejší společnosti. Zde se tak otvírá prostor pro samotné Bělohradského vymezení pojmu „disident“, který je v daném případě vymežován vůči pojmu „odpůrce režimu“: *„Disident se liší od odpůrce nějakého režimu tím, že se nesnaží vyměnit jeden režim za druhý, socialismus za liberalismus například, nebojuje za jednu politickou alternativu, ale hájí prostor, v němž mohou alternativy vznikat – hájí podmínky působení svobodného rozumu ve společnosti.“*⁴²

Do zmíněné kategorie „disidentů“ pak Václav Bělohradský staví například Václava Havla či Jana Patočku, protože tvrdí, že jejich prvotním cílem vždy byla obrana institucí, nikoliv prosazování jiné, alternativní ideologie. Autor však zdůrazňuje, že odvahu neupírá ani příslušníkům oné druhé kategorie, tj. odpůrcům režimu, liší se však ve svých cílech.⁴³

Václav Bělohradský se ve svém textu odkazuje také na Havlovu *Moc bezmocných*, zamýšlí se nad problémem na rozmezí etiky a práva, kdy zákony nemusí zaručovat spravedlivou společnost. Přesněji řečeno, zákony ji nikdy nezaručují: *„Mezi legalitou a legitimostí je vždy větší či menší mezera, nikdy nesplývají. Disidenti umějí v těch mezerách produktivně žít, a to znamená být v různých životních situacích svědky toho lepšího proti zákonu, někdy ale i naopak být svědky zákona proti tomu, co lidé mají za to lepší v životě.“*⁴⁴

---

⁴¹ Signatář Charty 77, od sametové revoluce diplomat a aktivní politik, mj. senátor, ministr zahraničních věcí, ministr obrany, europoslanec, člen Občanské demokratické strany.

⁴² BĚLOHRADSKÝ, Václav. *Disidenti – pokus o definici*. Novinky [online]. 2014-07-01 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/salon/clanek/vaclav-belohradsky-disidenti-pokus-o-definici-37514>

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Tamtéž.

Podle Bělohradského rozsáhlé definice by tak vlastně disident neměl být aktivním politikem ve smyslu stranické politiky hájící danou ideologii. Je však akceptováno pojetí politiky v odkazu na antické Athény jako na správu věcí veřejných. To je ostatně styl politiky, jaký reprezentoval mezi lety 1989-2003 Václav Havel z pozice prezidenta republiky. Také on začal po skončení mandátu podporovat politickou stranu, Stranu zelených, avšak podstatný byl étos jeho veřejného působení, který se shodoval s Bělohradského pojetím. Václav Havel nebojoval za jasně vymezenou politickou alternativu či jinou ideologii, nýbrž za svobodný prostor pro vznik nových názorových proudů, myšlenek, ale také institucí. A v tomto pojetí života jako „boje za pravdu“ nebyl sám. Lze přidat také jméno již zmiňovaného Jana Patočky, ale rovněž například básníka Ivana Martina Jirouse či duchovního a písničkáře Svatopluka Karáska. Jejich žité pojetí „disidentství“ se odlišovalo například od pojetí Alexandra Vondry, Václava Bendy či Petra Pitharta.

3.3. Slovníkové definice

Pojem „disident“ je definován také v řadě slovníků a poskytne další spektrum toho, jak je možné daný termín vnímat, ale také umožní vyvodit z něj případné závěry potřebné pro účely této práce.

Politologický slovník z pera Karoliny Adamové a kolektivu definuje pojem „disent“ následovně: „... (z lat. *dissideo* = být vzdálen, neshodovat se) - znamená určitý stav, kdy někteří lidé (*disidenti*) nesouhlasí s daným politickým systémem a dávají to jasně najevo (*samizdatem ap.*). Je aktuální zvláště v totalitních režimech. *Disidenti* zde kladou důraz zejména na dodržování lidských a občanských práv, na svobodu a spravedlnost.“⁴⁵

Citované pojetí představuje pojem více politicky, než jak tomu bylo v případě definicí Václava Havla či Václava Bělohradského, jejichž pojetí lze označit za filozofické, které se svým způsobem nad politikou povznáší. V daném

---

⁴⁵ ADAMOVIČ, Karolina. *Politologický slovník*. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy odborné slovníky, s. 45.

kontextu se však političtějšímu vymezení pojmu nelze podívat, jelikož je čerpán právě z politologické práce.

Další definice je ze *Sociologického slovníku*, v čele týmu jeho autorů stál Jan Jandourek: „*Vrstva lidí stojící v opozici vůči oficiálně proklamovaným a uskutečňovaným cílům v politice nebo náboženství. Od 70. let obvyklé označení opozice vůči totalitnímu režimu v komunistických zemích a hnutí za obranu lidských práv. U nás např. Charta 77. Příslušníkem se jedinec stává jakousi negativní volbou, totiž tím, vůči čemu se vymezuje (spolupráce s panujícím režimem). To potom umožňuje i vznik takového společenství, které přetrvává vzdor neexistenci pevných organizačních struktur a přes velkou názorovou různost jednotlivých aktérů. Může být volně spojen s dalšími alternativními aktivitami, např. undergroundem, vydáváním samizdatové literatury, ekologickým hnutím, monitorováním lidských práv.*“⁴⁶

Uvedená definice je poněkud obecnějšího charakteru a otevírá pro badatele rozsáhlý prostor. „Disent“ je však primárně definován v souvislosti s negativním vymezením vůči režimu, ale také s jakousi neformální organizací. *Sociologický slovník* se již lépe shoduje s Bělohorského vymezením, ale je to zejména tím, že pod daný pojem zahrnuje širší spektrum různých „disidentských“ aktivit.

3.4. Petr Rýgr – disident?

Jedním z hlavních cílů této kapitoly je zachycení toho, zda se sám Petr Rýgr, jehož osobnosti je tato práce věnována, vnímá jako „disident“, resp. jak je daný pojem obsažen v jeho paměti. Následuje také pohled na to, jak je termín vnímám skupinou jeho přátel. Tyto narace jsou v následujícím prostoru interpretovány a vloženy do kontextu výše zmíněných definic či pojednání o významu pojmu „disident“.

Pohled Petra Rýgra je v dané otázce přímočarý, za disidenta se nepovažuje. Poprvé tuto skutečnost zmínil již v průběhu e-mailové korespondence, na jejímž základě se domlouval první orálně historický rozhovor. Navázal na to ve stejném duchu hned z počátku interview, kdy potvrdil, že sám sebe za disidenta nepovažuje,

---

⁴⁶ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, s. 63.

poněvadž si pod tím pojmem představuje organizovaného bojovníka, kterým on nebyl. Prý si chtěl pouze žít po svém, což sice přinášelo srážky s režimem, ale původně nebyly nikterak politicky motivované. V dané souvislosti se nabízí také popis Rýgrova vztahu k podpisu Charty 77: v roce 1977 mu bylo pouhých šestnáct let, o podpisu proto v danou chvíli nemohla být řeč, v pozdějších letech se však dostával do občasného styku s Václavem Havlem, ale také s dalšími signatáři Charty 77, například se Stanislavem Borůvkou, Václavem Blabolilem, manžely Princovými či s Janou Pacholíkovou-Petrovou. Ani s ohledem na tuto skutečnost však nad podpisem dokumentu, vyzývajícího komunistický režim k dodržování závěrů Helsinské konference, nepřemýšlel. Ve svých vzpomínkách to zdůvodňuje tím, že Chartu 77 vnímal v osmdesátých letech již jako existující společenství lidí, do kterého se nechtěl přidávat, protože to byl už „rozjetý vlak“:⁴⁷

„...později už jsem o tom neuvažoval, Charta už měla své statečné období, kdy to bylo rozhodující, za sebou. Nemyslím si, že to byl strach, ale už jsem měl pocit, že je to nějaká parta, nějaký rozjetý vlak, do kterého bych naskakoval...“⁴⁸

Na základě výše popsaného můžeme vyvozovat, že pro Petra Rýgra byla vždy důležitá osobní svoboda, nezávanost na žádný organizovaný „odboj“, ona osobní svoboda pak byla hlavní motivací ke konání nejrůznějších činů, které se však nelíbily tehdejší moci. Vzhledem k tomu, že pojem „disident“ vnímá v rovině organizovaného a politické cíle sledujícího bojovníka, jen stěží si sám sebe může v této pozici představit. Dokonale však odpovídá výše citovaným definicím „disidentství“ od Václava Havla i Václava Bělohradského. Také oni píšou, že se „disidentem“ člověk nestává na základě svého rozhodnutí „...pro tuto svéráznou kariéru...“,⁴⁹ jak uvádí Havel, nýbrž je do této role uvržen vládnoucím (post)totalitním režimem. Pro státní moc se stávali problematickými jedinci, kteří nechtěli žít ve strachu a ve lži, metaforicky řečeno, nechtěli žít jako onen již zmiňovaný zelinář z *Moci bezmocných*. Václav Havel disidentství spojuje s filozofickým termínem života v pravdě. V této souvislosti nesmí být opomenuto, že Petr Rýgr znal Václava Havla již od roku 1977, kdy se šestnáctiletý Petr vydal

---

⁴⁷ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ HAVEL, Václav. *Moc bezmocných*. Praha: Lidové noviny, 1990, s. 37.

ze zvědavosti z Trutnova na nedaleký Hrádeček, aby se dozvěděl, kdo Václav Havel ve skutečnosti je. Skutečnost, že jejich přátelství vydrželo až do Havlovy smrti, je fakt, který nesmí zůstat při interpretaci dané otázky skryt. Naopak slouží jako důkaz toho, že oba muži mohli sdílet podobný pohled na svět a na společnost. Jelikož je pak Václav Havel ve veřejné paměti vnímán jako „disident“, Petr Rýgr má jako jeho přítel ke stejnému označení minimálně blízko, a to ne primárně z pozice přítele, ale z postavení názorově blízkého člověka.

Přátelé a v mnohém případě také souputníci⁵⁰ Petra Rýgra se v nahrávaných rozhovorech označovali jako „máničky“. Potvrzovali totéž, co říkal „biografovaný“; tedy, že jejich prvotním cílem nebyl střet s režimem, to byl až důsledek jejich touhy po svobodném životě a svobodné kultuře. Do této kategorie „svobod“ patřily bezesporu také dlouhé vlasy, které podle narace Miroslava Wagnera představovaly „signifikanční znak“⁵¹ lidí, kteří k sobě měli blízko. Je pozoruhodné, že zatímco v každém rozhovoru zazněly ze strany tazatele dotazy na vymezení pojmu „disident“, jedná se o odborný termín, který nebyl součástí běžného, každodenního slovníku narátorů. Tento pojem v daném kontextu působil spíše akademicky, jako by se vznášel veřejným prostorem, a i když každý rozumí jeho významu, existuje silný respekt vůči tomu, aby se k němu někdo sám osobně přihlásil.

„Ono, co je disidentství? Prostě disidentem se označoval člověk, který se sám neoznačil za disidenta. Za disidenta ho označila státní bezpečnost. Já si myslím, že určitéj díl disidentství v tom inzerátu byl (...) a já bych se Petra nebál označit za disidenta. Nemyslím si třeba, že by byl v takovým hledáčku StB jako například Standa Guma Pitaš, kterej byl svým způsobem extrémista, ale díky tomu, že se kolem Petra soustředili ty lidi, intelektuálové, takže já bych se toho označení nebál.“⁵²

Narátoři – přátelé se dále shodují na označení Petra Rýgra coby intelektuála, díky kterému se dostávali k literatuře, získávali o ní zájem. Jednalo se zejména o samizdatové přepisy knih, velmi často vydané v torontském nakladatelství 68 Publishers u Josefa Škvoreckého. Petr Rýgr se k nim dostával například

---

⁵⁰ Na základě pořizovaných rozhovorů s Jaroslavem Palečkem, Květoslavem Doubkem a Miroslavem Wagnerem.

⁵¹ Rozhovor s Miroslavem Wagnerem ze dne 24. 3. 2021.

⁵² Tamtéž.

prostřednictvím Václava Havla či Ivana Klímy. Šíření samizdatu se tak stalo dalším znakem, díky kterému se Rýgrovi dostává označení „disident“. On sám však šíření zakázané literatury vnímá ve své paměti spíš jako důsledek lásky ke knihám, kterou v sobě od mala nosil. „Disidentský“ čin se z toho v jeho pojetí opět stal až na základě zájmu represivních orgánů.

Zde už by se autor v dalším rozvíjení interpretace mohl ocitnout v kruhu, proto malé shrnutí toho podstatného, co zaznělo v naracích: Petr Rýgr se jako disident nevnímá, poněvadž se necítí být organizovaným bojovníkem. Jeho přátelé se pojem „disidentství“ snažili svým způsobem uchopit, avšak ukázalo se, že tento pojem představuje i přes všeobecné povědomí a obecnou akceptaci jistý interpretační problém – kdo disidentem je či naopak není, se tak odvíjí od vícera faktorů, kterými byly například zmiňované represe státní bezpečnosti (a jejich četnost), vazby na čelní „disidenty“ typu Václava Havla, podíl na vybrané nelegální činnosti, v daném případě např. šíření samizdatové literatury, poskytování azylu, ale také realizace nějakého odvážného činu, kterým byl v případě Petra Rýgra odeslaný inzerát do *Rudého práva*, obsahující gratulaci k narozeninám Ferdinanda Vaňka.

Druhá strana interpretační mince však ukazuje dvě další roviny, které v průběhu kvalitativního výzkumu vyvstaly. Tou první je přáteli přičítaná skromnost Petru Rýgrovi, který má pověst muže, co se nechlubí.⁵³ Druhou rovinou pak skutečnost, že dotazovaní jedinci (přátelé) znali Petra Rýgra dlouhodobě jako člověka s jedinečným smyslem pro humor a recesi. Inzerát v *Rudém právu* proto vnímají z jedné strany jako odvážný akt „disidentství“, ale ze strany druhé jako kontinuitu jim dobře známého vzorce chování.⁵⁴

Pokud se zde nahlédne na celou problematiku „disidentství“ Petra Rýgra perspektivou výše popsaných definic Václava Havla, Václava Bělohradského, ale také pohledem definic slovníkových s doplněním paměti samotného aktéra a pohledů jeho přátel, lze konstatovat, že označení dané osoby za „disidenta“ je oprávněné. Zdůvodnění tohoto tvrzení pramení ze všech představených zdrojů: primárních (rozhovory s přáteli) i sekundárních (citované definice). Jediný, kdo

---

⁵³ Rozhovor s Květoslavem Doubkem ze dne 31. 3. 2021.

⁵⁴ Rozhovor s Miroslavem Wagnerem ze dne 24. 3. 2021.

s tímto zařazením nesouhlasí, je sám hlavní hrdina, zde je však možné přihlédnout ke skromnosti, o které se vyjádřili v průběhu rozhovorů všichni jeho přátelé. Navíc v pojetí Petra Rýgra představuje pojem „disident“ cosi organizovaného a politického. Podle Bělohradského definice se však „disidenti“ liší od odpůrců režimu právě tím, že vytváří a hájí svobodný prostor, ale nepropagují jednu politickou ideologii. S tímto bodem lze Rýgra ztotožnit, poněvadž je celý jeho život lemován snahou o svobodný život a vytváření svobodného prostoru, a to zejména prostřednictvím kulturních akcí, které pořádal pro svůj sociální okruh v období tzv. normalizace, ale ve stejném duchu tak činí i dnes:

„Žijeme podobně jako kdysi, jen s tím rozdílem, že za socialismu měla naše činnost kriminální nádech...“⁵⁵

Udržuje si tak neustále svůj nadhled nad politickým děním, využívá svobodného prostoru a svým způsobem je neustále obklopen podobnou sociální bublinou, tj. lidmi, kteří se již v období tzv. normalizace snažili hledat alternativní „ostrůvky svobody“. To pak volně přechází k Havlovu pojetí „disentu“ jako lidské volby žít v pravdě k sobě samému.

3.5. Rozdíl mezi životem „disidenta“ v Praze a na malém městě či vesnici

Poté co došlo k vymezení pojmu „disident“ v rámci této práce, následuje komparace toho, jak se od sebe lišilo postavení a každodenní život těchto režimu nepohodlných osob bydlících v Praze a osob žijících na malém městě či na vesnici. Petr Rýgr má zkušenost ze všech tří lokalit, což bude více rozvedeno v následujících kapitolách. Podle slov hlavního hrdiny této práce dávalo větší město svobodomyšlnému jedinci větší prostor pro svobodný život. Jako příklad uvedl, jak vypadaly důsledky jeho rozhodnutí nejít k volbám v okresním městě Trutnově v kontrastu se stejným rozhodnutím v obci Příbyslav, kam se se svou ženou později přestěhovali.

---

⁵⁵ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

Zatímco v Trutnově zůstal jejich pasivní protest bez povšimnutí a další odezvy, v případě absence u voleb v Příbyslavi v roce 1986 se o jistých důsledcích dalo hovořit. Petr Rýgr to přičítá skutečnosti, že zatímco v celkovém součtu trutnovských voličů tvořili dva lidé marginální číslo, v součtu příbyslavských voličů tvořili okolo dvou procent volební účasti. Někteří z obyvatel dané obce jim to proto měli za zlé, na manžele Rýgrovi pohlíželi jako na určité potíživisty, kteří mohou mj. na obec přilákat pozornost vyšších orgánů. Při návštěvě místního koupaliště si proto v kýžené době vyslechli například od předsedy národního výboru větu:

*"Toto je koupaliště postavený za dělnický peníze a vy nechodíte k volbám a chodíte se koupat."*⁵⁶

V reakci na neúčast u voleb v roce 1986 byl navíc Petr Rýgr předvolán na vysvětlení situace také ve svém tehdejší zaměstnání na poště. Z toho je patrné, že prostor většího města poskytoval větší míru anonymity, a tím pádem také větší míru vnitřní svobody. V podobném duchu hovoří také narace přátel Petra Rýgra. Zejména v souvislosti s Prahou se zmiňují o tom, že kromě výrazně větší anonymity nabízela také mnohem širší spektrum „nepohodlných“ osob či intelektuálů. V oblasti malého města nebo venkova tak měli příslušníci státních represivních složek jednodušší práci. Daný jedinec byl ve své obci mnohdy jediným, mohli si tak na něj počkat například v den, kdy věděli, že se chystá nějaká větší protestní akce, jak na to vzpomínají Jaroslav Paleček a Květoslav Doubek.⁵⁷

Lze proto konstatovat, že čím menší obec byla, tím více bylo na sledovaného jedince a jeho aktivity vidět. „Disident“ z malého města byl mnohdy snadněji ostrakizován společenským okruhem, poněvadž měl kolem sebe pouze užší okruh lokálních soupeřů, než jak tomu mohlo být například v Praze. Aby se mohl realizovat, musel podnikat časté cesty po republice. Petr Rýgr se svou ženou navštěvoval velmi často manžele Princovi, kteří měli dům na venkově v severních Čechách, kde pořádali celou řadu alternativních kulturních akcí.⁵⁸ Vlastní

---

⁵⁶ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

⁵⁷ Rozhovor s Jaroslavem Palečkem ze dne 31. 3. 2021.

⁵⁸ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

nemovitost se zahradou, která k venkovu či malému městu velmi často patří, však mohla nabízet jinou výhodu oproti velkým městům; umožňovala konání venkovních kulturních akcí, které pojaly větší množství návštěvníků, než jak by tomu bylo například v pražském bytě. Každopádně je z narácí patrné, že komunita lidí hledající svobodu v socialistickém Československu byla úzká a vzájemně propojená napříč krajským uspořádáním a cestování za svobodnou kulturou bylo běžnou součástí (nejen) „disidentova“ každodenního života.

4. Skautské preludium a rok 1968

Petr Rýgr se narodil dne 7. července roku 1961 v okresním městě Trutnov. Jeho matka pocházela z města Králíky, kde její rodina vlastnila statek. Po kolektivizaci o něj však, stejně jako další rodiny, přišli. Nemohla studovat, proto absolvovala zdravotnický kurz a po dlouhá léta pracovala jako zdravotní sestra v trutnovské nemocnici. Petrův otec se živil jako elektrikář, po určitý čas dělal mistra, ovšem pouze do doby než zaměstnavatel zjistil, že jeho bratr emigroval do Spolkové republiky Německo.⁵⁹

4.1. Perspektivou narace Petra Rýgra

V roce 1968 bylo Petru Rýgroví sedm let a díky vlivu svého otce, bývalého skauta, začal tuto znovuobnovenou organizaci navštěvovat. Z vyprávění je zřejmé, že skaut vzbudil v malém Petrovi velké zaujetí a zápal:

„To bylo něco, co se mi líbilo, ale zároveň nám jej za dva roky zase zakázali. Skaut a foglarovky nám docela zřetelně ukazovaly pevné ideály, podané dětem přístupným způsobem. Složit skautský slib byl velký romantický rituál, jako dítěti mi slib připadal nezrušitelný. Děti jsou citlivé, i když to dospělí podceňují, ale já jsem vnímal všechny proměny okolo. (...) Vybudovali jsme si klubovnu, v létě si postavili skautský tábor. A najednou do toho přijely tanky, a po počátečním semknutí byl znatelný ústup ...“⁶⁰

Z výše uvedené citace je pak zřejmé, že vedle zaujetí přinesl pro život Petra Rýgra obnovený skaut v období tzv. pražského jara ještě jeden rozměr; svým způsobem vtáhl vnímavé dítě do velkého kolotoče politického dění. Prostřednictvím Rýgrových slov totiž okupace zasáhla do dětského světa her, radosti a skautského dobrodružství. Konec této organizace nesl těžce. Vzpomíná, že již tehdy pročetl staré skautské časopisy *Mladý hlasatel*, které měl doma po svém otci a vnímal paralely se současnou situací a obdobím počátků německé okupace, kdy se dětské organizace i za cenu ústupků snažily o vlastní zachování se, avšak neúspěšně. To se posléze opakovalo po roce 1948 na stránkách časopisu

---

⁵⁹ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

⁶⁰ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

Vpřed. Nejprve se na obálce časopisu objevil Klement Gottwald, pak Rychlé šípy jely na stavbu mládeže, a nakonec byl časopis zastaven a skaut rozpuštěn, respektive začleněn do ČSM. Zmiňuje také, že jejich oddíloví vedoucí vymýšleli i po srpnové okupaci akce, které by pomohly skautskou organizaci zachovat, jednou z takových byla například návštěva výstavy o Vladimíru Iljiči Leninovi.⁶¹

V roce 1970 došlo k nucenému sloučení čerstvě obnovené skautské organizace s komunistickým pionýrem. Petr Rýgr byl jedním z trutnovských skautů, kteří do režimní mládežnické organizace nevstoupil, naopak velmi těžce měl snášet skutečnost, že se z bývalé skautské klubovny stala náhle klubovna pionýrská. Podle vlastních vzpomínek se patrně v roce 1972 vydal rozbitým oknem dovnitř, aby se podíval, jak nyní v jejich klubovně existují pionýři – údajně se zde téměř nic nezměnilo, až na vlajku. Místo skautské zde visela pionýrská:

„...tak to jsem se neudržel, sundal jsem ji ze zdi, strčil do kamen a spálil. No, ale esenbáci mě vypátrali, protože jsem se tím pochlubil, to bylo jako získat skalp, a následně tam vlezlo víc lidí. A nakonec k nám domů přijeli dva esenbáci s magnetofonkem a za přítomnosti rodičů proběhl výslech...“⁶²

Tuto událost lze označit za vůbec první střet Petra Rýgra s režimem, byl založen na emočním prožitku, kdy se nechtěl smířit se zrušením svého oblíbeného volnočasového kroužku. Popisuje, že díky těmto společenským proměnám začal navíc vnímat, jak se deformují jednotlivé lidské charaktery, protože se například novou ředitelkou školy stala dosavadní učitelka ruštiny, matka Petrova kamaráda ze skauta, která žákům náhle dávala přednášku o tom, jak škodlivý byl vliv skautské organizace na mládež.⁶³ V dané souvislosti muselo hrát nezanedbatelnou roli pro utváření postojů Petra Rýgra jeho domácí zázemí. Jako dítě musel mít ve svém počínání minimálně tichou podporu rodičů, navíc již víme, že jeho otec byl dříve také skautem a svého syna Petra v těchto aktivitách velice podporoval. Dokladem jisté formy podpory synových postojů budiž skutečnost, že nebyl nikterak nucen, popř. proti své vůli přihlášen, do pionýra, což muselo být i z rodičovského hlediska

---

⁶¹ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

⁶² Tamtéž.

⁶³ Tamtéž.

velice odvážné rozhodnutí, které mohlo mít v budoucnu také dopad na případnou Petrovu studijní dráhu.

Při vzpomínkách na rok 1968 hovoří Petr Rýgr zejména o svých dětských zážitcích souvisejících se znovuobnovením, a následně pak sloučením skautské organizace. Až poté se dostane prostoru samotné srpnové okupaci vedené do ČSSR vojsky Varšavské smlouvy. Malého Petra zastihla zpráva o mimořádné události v průběhu letních prázdnin, které trávil u prarodičů v Králíkách. Kritičnost události si podle svých slov poprvé uvědomil hned ráno, kdy mu jeho jinak umírněný dědeček s pomocí vulgarismu sdělil, že naši republiku obsadili „Rusáci“. Následovala cesta vlakem z Králíků do Trutnova, která Petru Rýgrovi poskytla nejednu scénérii na popsané vagóny a další výjevy charakteristické pro události následující po 21. srpnu roku 1968. V rodném Trutnově pak, jak vzpomíná, viděl vznikající barikády a odbojné pŭtky, ke kterým mělo dojít také v samotné blízkosti bydliště Rýgrových.⁶⁴

Z interpretačního nadhledu autora práce tak lze konstatovat, že není náhodou, proč si Petr Rýgr při vyprávění svého životního příběhu se zaměřením na téma „svobody“ vybral právě historickou kapitolu z roku 1968. Už samotná dynamika roku 1968 v jeho proměnách ovlivnila celou jednu generaci. Petr Rýgr však ukazuje, že události, které s děním po srpnové okupaci souvisely, se mohly výraznou měrou otisknout také do mysli dítěte:

„...jdu s tátou po ulici, kde stála dlouhá kolona tanků. Táta mi řekl, nedívej se na ně, za to nám nestojí. A já jsem se nepodíval, i když jsem samozřejmě byl dětsky zvědavý.“⁶⁵

V jeho případě se jedná hlavně o prožitky spjaté se znovuobnovenou skautskou organizací, v čemž měl navíc velkou podporu svého otce. Celá tato epizoda mohla mít bez pochyby významnou roli v dalším životním příběhu Petra Rýgra, kdy mohla mít určující směr pro další utváření jeho vztahu vůči vládnoucímu režimu. Druhou možnou interpretační rovinou může být fakt, že osobnost, stejně jako rodinné zázemí Petra Rýgra, mohla být již dopředu nastavená tímto způsobem, tj. „dělání si věci po svém“. Události roku 1968 a následné nucené

---

⁶⁴ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

⁶⁵ Tamtéž.

sloučení skauta s pionýrem by tak v daném případě bylo pouze prvním okamžikem, ve kterém mohly tyto rysy vyniknout na povrch.

Zájem o skauting přichystal malému Petru Rýgrovi ještě jednu pozoruhodnou životní zkušenost; začal si dopisovat se známým spisovatelem Jaroslavem Foglarem.⁶⁶ Vyměnili si spolu řadu dopisů, objevil se dokonce i případ, kdy Foglar zaslal Rýgrovi strojopis své nové knihy se slovy, že tato kniha nemůže oficiálně vyjít, ale že mu ji zasílá alespoň touto cestou. Skauting tak Petru Rýgrovi pootevřel nejen dění ve společnosti, ale také povědomí o tom, co je to zakázaná literatura, resp. samizdat. V tomto světě se tak začíná pohybovat již v útlém věku, kdy má k dosažení dospělosti ještě daleko. Motivace a osudy, které ho do této pozice přivedly, však nebyly nikterak politicky motivované; roli svých rodičů vnímá jako starostlivou, avšak velmi liberální v pozitivním slova smyslu, to vše navíc ve spojení s již zmiňovanou podporou skautského nadšení ze strany otce, bývalého skauta, majícího doma uschované staré výtisky časopisu *Mladý hlasatel* a *Vpřed*.

4.2. Perspektivou písemných pramenů

Cílem této podkapitoly je interpretace daného časového období v životě Petra Rýgra optikou písemných pramenů. Hlavním východiskem se staly dopisy, které si hlavní aktér této práce vyměňoval jako mladý chlapec se spisovatelem Jaroslavem Foglarem. Dalším pramenem pak jsou komiksy na motivy *Rychlých šípů*, které Petr Rýgr každoročně vytváří a ony tak obsahují jeho pohled na dobu. V neposlední řadě autor této práce čerpá z rozhovorů, které byly otištěny na stránkách nejrůznějších periodik.

Vzájemná korespondence mezi Petrem Rýgrem a Jaroslavem Foglarem se nese v duchu komunikace mezi slušným a zvědavým chlapcem na straně jedné a slušným, velice ochotným zkušeným skautem a spisovatelem na straně druhé. Prostřednictvím Jaroslava Foglara se Petr Rýgr například poprvé setkává se samizdatem. Například v dopise ze dne 11. března 1975 píše Rýgrovi Foglar

---

⁶⁶ Jaroslav Foglar (1907-1999), spisovatel literatury pro mládež, redaktor časopisů a přední osobnost českého skautingu (pod přezdívkou Jestřáb). Mezi jeho knihy patří například: *Hoši od Bobří řeky*, *Záhada hlavolamu*, *Stínadla se bouří*, *Tajemství Velkého Vonta* nebo *Kronika Ztracené stopy*.

následující slova: „...*má vyjít jedna moje nová povídka, má název Můj první případ'. Bude otištěna asi pod jiným jménem.*“.⁶⁷ Následovaly pak situace, kdy „Jestřáb“ přímo poslal mladému fanouškovi do Trutnova strojopis knihy. Petr Rýgr se tak již ve čtrnácti letech poprvé setkává se samizdatovou literaturou a opět se tak stává v čistě nepolitické rovině. K Jaroslavu Foglarovi ho přivedl zájem o skauting, z čehož pramenilo zalíbení v jeho dobrodružných knihách pro mládež.

Z dopisů lze vyčíst také dotazy mladého a zvědavého čtenáře – Petra Rýgra – na které mu Foglar odpovídá, například: „*Ano, většina mých knih je psána podle skutečnosti, například příběh ‚Hochů od Bobří řeky‘ jsme opravdu prožili – a toto sdružení žije dodnes, nyní jako turistický oddíl při Pionýrské organizaci. Máme svoji velmi pěknou klubovnu...*“.⁶⁸

K dopisům jsou také připojovány různé artefakty, jako například nálepky z časopisu *Vpřed*. Foglar je v daném, a již citovaném, dopise z jedenáctého března roku 1975 zasílá hned dvojmo se slovy, aby je mohl Petr Rýgr předat také svému kamarádovi.

„Foglarovský“ vliv je u Petra Rýgra patrný do dnešních dnů. Je živnostníkem, žije se výrobou cínových figurek, zejména výrobou Betlémů a postaviček Rychlých šípů. Tím však Foglarův otisk nekončí. Petr Rýgr každoročně vydává komiksová volná pokračování příběhů *Rychlých šípů*. V roce 2018 pak vyšel díl, který se vracel k událostem z roku 1968, nese název: *Rychlé šípy politickými ztroskotanci*.⁶⁹ Tento jednostránkový komiks začíná srpnovou okupací Československa, v jejímž nitru se zvědavě pohybuje parta Rychlých šípů. Následuje zachycení politických a společenských proměn s povzdychem nad tím, že skautská organizace vždy doplácí na „osmičkové“ roky. Komiksová parta musí opustit svou klubovnu a účastní se také výslechu. Poslední snímek označuje věrné skauty za „vyvrhele“, kterým tak nezbývá nic jiného než se uchýlit do sféry undergroundu.

Zmiňovaný poslední snímek komiksu může na čtenáře působit úsměvně, autor to také v určitém dvojsmyslu takto pojal, z interpretačního pohledu však

---

⁶⁷ Osobní archiv Petra Rýgra: Dopis od Jaroslava Foglara ze dne 11. 3. 1975.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Rychlé šípy politickými ztroskotanci. In: Výčepní list. Všeobecné periodikum příležitostné č. 23/2012.

představuje zkratkovitý pohled na to, jak svůj život v období tzv. normalizace pojímá Petr Rýgr. Skaut a underground jsou ztělesněny v jeho osobě, ale i vnímání jako přirozené kontinuum. Obě hnutí naplňují svým způsobem romantické ideály svobody, odhodlání, touhy po dobrodružství a spravedlnosti. Jaroslav Foglar pak mohl v životě Petra Rýgra sehrát roli mravní autority, určitého vzoru, ať už uvědomělého či nikoliv. Spisovatel, který byl režimu nepohodlný, si se vši slušností a ochotou dopisoval s mladým fanouškem. Pomáhal mu otevírat oponu jeviště světa, ukázal mu realitu všedních dní, kdy není povoleno vydávání určitých knih, ale také to, že se člověk nemusí před systémem krčit, ale naopak. Že si může žít svůj svobodný život, a to i za cenu hrozící represe či jiných úskalí. Život Petra Rýgra je „foglarovským“⁷⁰ leitmotivem provázen nejen po období mládí a tzv. normalizace, nýbrž až do dnešních dní. Skautské preludium podpořené korespondenčními styky se samotným „Jestřábem“ Foglarem připravovalo mladého Petra pro další životní etapu, ve které se snažil o co největší možnou míru zachování vnitřní svobody. Ani Foglar však v Rýgrových očích nezůstal pouze jednostranně vnímaným kladným hrdinou:

„...mi s přibývajícím věkem na základě různých poznatků začínala vadit určitá snaha Jaroslava Foglara o osobní a tvůrčí rehabilitaci v rámci normalizace. Úsilí o vydání knih za cenu výměny skautského oddílu za pionýrský, snaha dostat se zpět do znormalizovaného Svazu spisovatelů. Seznámení s Václavem Havlem ukazovalo jinou cestu – život bez kompromisů s mocí, i když cenou bylo vyloučení z oficiální společnosti...“⁷¹

Otevřenou otázkou zůstává, zda touhu po svobodě a svobodomyšlnosti zažehli v životě Petra Rýgra skauti, nebo zda skauti pouze umožnili vrozené svobodomyšlnosti vystoupit na povrch. Autor této práce se přiklání spíše ke druhé variantě, jakožto k pravděpodobnější kauzalitě. Dokladem toho může být nadstandardní míra osobní aktivity a vnitřní motivace, kdy se Petr Rýgr nenechal pouze ovlivňovat, ale sám se aktivně vystupoval a „tvořil“, což se projevilo

---

⁷⁰ V souvislosti s Jaroslavem Foglarem a jeho vlivem na Petra Rýgra je však nutné uvést ještě myšlenku, že Foglar prostřednictvím svých knih představoval určitý univerzální skautský životní styl. Je tedy další otázkou, do jaké míry lze u Rýgra sledovat Foglarův vliv, do jaké míry vliv skautský, resp. hodnotový.

⁷¹ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

v případě, kdy sám iniciativně zkouší pomocí dopisu oslovit Foglara. Jak již bylo zmíněno, ten zasílal malému Petrovi také příležitostné dárky, přičemž hrdina této práce měl vždy určité kusy věnovat svému kamarádovi. Na základě toho je pravděpodobné, že to nebyl Petr Rýgr, kdo byl ovlivňován, ale byla to právě jeho svobodomyšlná a dobrodružná povaha, která mohla mít vliv na jeho vrstevníky a přátele. Skautské hnutí tedy dalo Petru Rýgrovi, byť krátkodobou, možnost realizovat se a být sám sebou ve svobodném i přátelském prostředí.

5. Zaměstnanecké interludium

Předchozí kapitola se jmenuje „Skautské preludium“, název tak prostřednictvím hudební terminologie metaforicky odkazuje k životní předešle, k úplnému mládí, čímž bylo také míněno myšlenkové milieu Petra Rýgra. Tato následující kapitola ve svém názvu obsahuje opět termín z oblasti hudební teorie, interludium. Jedná se o složeninu z dvou latinských slov – „inter“ a „ludus“, tedy „mezi“ a „hra“. Interludium tak můžeme definovat jako mezihru, respektive jako krátkou instrumentální skladbu, kterou lze vkládat mezi jednotlivé operní scény. A není náhodou, že byl daný název vybrán pro kapitolu, jejímž cílem je zachycení životního příběhu Petra Rýgra z perspektivy pracovní či zaměstnanecké.

Z pořízených rozhovorů, ale ostatně z celého životního příběhu, vyplývá, že hlavní hybnou silou aktivit Petra Rýgra byla touha po vnitřní svobodě.⁷² Komunistický režim měl však ve sféře pracovního práva poměrně jasně vymezená legislativní pravidla. Paragraf 203 definoval tzv. příživnictví, tj. trestný čin, který občanovi ČSSR hrozil v případě, kdy neměl zaměstnání, a tudíž ani razítko na příslušném místě v občanském průkazu. Zaměstnání tak v životě Petra Rýgra nehrálo žádnou stěžejní roli, naopak. Namísto budování kariéry hledal pracovní poměr vždy z nutnosti, přičemž si vybíral taková, která budou korespondovat s jeho již zmiňovanou touhou po vnitřní svobodě, poskytnou mu dostatek času a volnosti.⁷³ Mezi další kritéria pak patřila také co nejvyšší možná míra apolitičnosti dané profese. Proto si autor této práce dovolil kapitolu, týkající se pracovního života, přirovnat k interludiu, k mezihře, která vyplňuje prostor mezi operními scénami.

5.1. Svoboda, nebo maturita?

Petr Rýgr se v posledním ročníku základní školy potýkal s nemocí, která mu prakticky znemožnila výběr střední školy, ba dokonce nějakou systematictější přípravu. Nastoupil proto do učení a vyučil se elektromechanikem, následně se

---

⁷² Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

⁷³ Tamtéž.

přihlásil ke studiu maturitního oboru stejného zaměření v Dobrušce. Těchto studií ale ve třetím ročníku zanechal, načež se vydal na zhruba roční pobyt do Prahy. Svými slovy to označuje jako cestu „...na zkušenou“.⁷⁴

Své rozhodnutí skončit předčasně se studiem zdůvodňuje těmito slovy:

„...jsem cítil z části profesorského sboru tlak, abych školu opustil. Asi bych to ustál, ale především jsem necítil žádnou motivaci tuto odbornou školu dokončit, protože jsem si nedovedl představit ani v rámci režimu svoje pozdější uplatnění.“⁷⁵

Zmiňovaný tlak od části profesorského sboru byl důsledkem události, kdy Petr Rýgr uspořádal v Dobrušce jako student koncert písničkáře Pepy Nose, na který pozval své přátele. Na tuto akci bylo však vedením školy na základně upozornění od StB pohlíženo jako na uspořádání „srazu podkrkonošských chartistů.“⁷⁶ Rýgr však zmiňuje, že k dokončení školy neměl vzhledem k dobovým okolnostem velkou motivaci, studia tak ještě před nástupem do maturitního ročníku opustil. Pohledem statistiky by tak do kolonky s dotazem na nejvyšší dosažené vzdělání uváděl „středoškolské vzdělání s výučním listem“. Paradoxem je, že z dnešního pohledu můžeme Petra Rýgra označit za intelektuála, přátelé o něm hovoří jako o renesančním člověku.⁷⁷ Je mj. autorem dvou knih o historii Orlických hor.⁷⁸ Z Rýgrových textů, ale také z jeho korespondence je vidět, že český pravopis ovládá na nadstandardní úrovni. Ale nejen samotný pravopis, to stejné lze konstatovat také o stylistice textů. Stává se tak dalším z řady učňů vyučených v období tzv. normalizace, kteří disponují velice dobrými literárními a jazykovými předpoklady.⁷⁹ V této souvislosti se pak nabízí hypotetická otázka, kam by mohly směřovat Rýgrovy studijní kroky, pokud by mládí prožíval ve svobodné době, zda by se mu v tomto případě lépe nenacházela vnitřní motivace.

---

⁷⁴ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

⁷⁵ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Rozhovor s Miroslavem Wagnerem ze dne 24. 3. 2021.

⁷⁸ RÝGR, Petr. *Hory Orlické: Na Jiráskově horské cestě (ještě po devadesáti letech)*. Praha: Lithos 2011. a RÝGR, Petr. *O lyžaření a lyžích v horách Orlických*. Praha: Lithos 2012.

⁷⁹ Tato skutečnost souvisí s tím, že v období tzv. normalizace rozhodovaly o přijímání studentů na daný typ školy také kádrové posudky, které mnohým nadaným jedincům zabránily ve studijní kariéře. Druhý případ, opět způsobený kontextem doby, je viditelný u Petra Rýgra. Jedná se o nedostatek motivace něčeho v režimu dosáhnout.

Ač je u Petra Rýgra zřejmá náklonnost k literatuře, k historii, ale také ke kultuře obecně, touha po svobodném způsobu života dokázala případnou studijní cestu v daném období přebít. Ponechme teď stranou skutečnost, kolik (nejen ideologických) překážek by vyučenému mladíkovi stálo v cestě, aby mohl být přijat na nějaký obor, který souvisel se zmíněnými zájmy. Připomeňme jen, že nikdy nebyl pionýrem ani svazákem. Skutečnost ale reflektuje vcelku bez emocí, se smířením. K tématu vzdělání se ve své naraci vrací v souvislosti s narozením prvního potomka ve druhé polovině osmdesátých let.

„...od budoucnosti jsem si nic nesliboval. Měl jsem to tak, že vždycky budeme na okraji. Když se nám narodila dcera ještě za sociku, tak jsme si říkali: Ta, chudák, nikdy nepůjde na střední školu, ale pořád jsme měli za to, že jí můžeme dát jiný věci než to, že vstoupí do SSM a pak do KSC a bude mít třeba vysokou školu. Ale měli jsme to nastavený takhle...“⁸⁰

5.2. Na zkušenou do Prahy

Po předčasném ukončení maturitního studia na střední škole v Dobrušce se Petr Rýgr vydal společně se svým kamarádem, Zbyňkem Pavlem, do Prahy, kde strávil necelý rok. Zmíněný kamarád ho v jedné věci inspiroval, byl totiž osobou, kterou bylo v normalizační terminologii možné označit jako „fluktuanta“, tj. jako člověka, který často mění zaměstnání. V daném případě se jednalo o tzv. „sezónního fluktuanta“, který například v létě pracoval jako plavčík na koupališti, v zimě si našel jiné příhodné zaměstnání. Motivací tohoto jednání pak byla vyšší míra volného času, a díky tomu pak vyšší míra osobní svobody.⁸¹

V Praze byl Petr Rýgr zaměstnán u správy vysokoškolských kolejí, nejprve v oddělení údržby, kde byl jeho nadřízeným Zdeněk Srstka,⁸² posléze v oddělení úklidu, na což kladně vzpomíná, protože se jednalo o práci, která zabrala relativně málo času: čtyři až šest hodin.⁸³ Zbylý čas bylo možné využít pro navazování nových kontaktů, ale také pro rozšiřování kulturních obzorů. Právě během

---

⁸⁰ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

⁸¹ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

⁸² Tamtéž.

⁸³ Tamtéž.

pražských měsíců se Petru Rýgrovovi podařilo poznat hned několik zajímavých osobností, přičemž se jednalo například o spisovatele Ivana Klímu, ke kterému si chodil půjčovat knihy. Dalšími kontakty pak byli František Horáček, Jim Čert nebo Jaroslav Jeroným Neduha.⁸⁴

Hlavní hrdina této práce je v této době stále velice mladý muž, kterému je okolo dvaceti let. I přes nízký věk se mu však podařilo navázat spousty velice cenných kontaktů. Zmiňme Václava Havla, za kterým se poprvé v šestnácti letech vydal ze zvědavosti na Hrádeček, připomeňme Jaroslava Foglara, s nímž si v mladických letech dopisoval, dále pak Zdeňka Srstku jakožto vedoucího v zaměstnání a mnohé další. Prostřednictvím již zmíněného chartisty Stanislava Borůvky mohl potkávat Andreje Stankoviče či Eugena Brikciuse. Osobně to Petr Rýgr nevnímá jako náhodu, když říká: „...*jsem měl vlastně dost starších kamarádů, který byli v disidentském hnutí nějak zapojení, a proto ani třeba ten koncert Pepy Nose, ani další setkání pak nebyly náhoda.*“⁸⁵

5.3. Od domovníka k poštovnímu doručovateli

Nedlouho po návratu z Prahy se Petr Rýgr usadí v Červeném Kostelci. Na cestu životem však již není sám, ve dvaceti letech se žení se svou přítelkyní Evou, se kterou tvoří pár dodnes. „*My jsme hnedka věděli, že spolu budeme celej život, takže jsme se vzali...*“⁸⁶ Také přátelé hovoří o velmi pevném poutu, které mezi manželi Rýgrovými existuje.⁸⁷

V Červeném Kostelci žijí „...*v takový chaloupce, což se potom ukázalo vlhký poměrně, ale nicméně hrozně přítulný, ale obyvatelná byla pořádně vlastně jenom jedna místnost...*“⁸⁸ Petr Rýgr pracuje jako domovník v hotelu Hvězda, což je údajně zaměstnání, které mu opět poskytuje více volného času. Ten pak Petr Rýgr se svou ženou a s přáteli využívá pro organizování nejrůznějších akcí, spojených

---

⁸⁴ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

⁸⁷ Tomuto tématu se bude více věnovat následující kapitola zaměřená na jejich společné pořádání kulturních akcí atd. V daném případě však bylo uzavření sňatku nutné zmínit pro lepší pochopení kontextu.

⁸⁸ Rozhovor s Miroslavem Wagnerem ze dne 24. 3. 2021.

s literaturou nebo hudbou. Jedná se také o poznávání oblasti Červenokostelecka a místních dějin. Zároveň se v této době stává širitelem amizdatové literatury mezi zdejší souputníky označující se mnohdy pojmem „máničky“.⁸⁹

Stejně jako v případě středoškolských studií i pražského pobytu se i nyní v Červeném Kostelci ukazuje, že u Petra Rýgra převládají jiné vnitřní motivace než ty kariérní. V jeho vzpomínkách na dané období převládají zážitky s přáteli, z cest na Hrádeček, z nejrůznějších kulturních akcí. Zaměstnání je skutečně jako interludium kdesi mezi tím vším, nutno připomenout, že jako zákonná nutnost. Hypotetický život novomanželů Rýgrových by v demokratické zemi mohl nabrat ještě jiné dimenze, než jak tomu bylo v případě socialistického Československa, kde představovali alternativní mládež. Vzhled s dlouhými vlasy, nejvýznamnější signifikantní znamení, tuto skutečnost jen potvrzoval.

Po letech strávených v Červeném Kostelci se manželé Rýgrovi stěhují do Horní Radechové, kde si chtějí splnit svůj nově se utvořivší pracovní sen. Ideu, pro kterou je nadchlo přečtení Hrabalovy novely *Obsluhoval jsem anglického krále*. Ujímají se vedení tamního hostince, který se velmi brzy stane zázemím a azylem pro jejich přátele a životní souputníky. Petr Rýgr však na dané období vzpomíná s jistou dávkou nadhledu:

„...pak jsme měli venkovskou hospodu od Jednoty, kde jsme si malovali, že to bude jako z Hrabala. Ale bylo to o dost jinačí, až strašný /smích/...“⁹⁰

V roce 1983 následuje stěhování z Horní Radechové do Přibyslavi, odkud původně pocházela manželka Petra Rýgra.⁹¹ Jedná se o vesnici ležící na klidném místě mezi okresním městem Náchodem a nedalekým Novým Městem nad Metují. Obec Přibyslav zůstala s Rýgrovy spjata od osmdesátých let až doposud. Brzy po změně bydliště následovala také změna zaměstnání; V letech 1983–1985 pracoval jako zástupce vedoucího v hotelu Itálie v Náchodě. Vedoucí provozovny byl jeho bývalý nadřízený z hotelu Hvězda v Červeném Kostelci, který ho do této funkce prosadil, ačkoliv Rýgr neměl potřebnou kvalifikaci. V září roku 1985 se Petr

---

⁸⁹ Rozhovor s Miroslavem Wagnerem ze dne 24. 3. 2021.

⁹⁰ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

⁹¹ Tamtéž.

Rýgr stává venkovským poštovním doručovatelem. Na tuto profesi vzpomíná v kladném duchu, protože jako pošťák se dostával do častého kontaktu s lidmi.⁹²

Avšak i v pracovním životě ho doprovázely problémy spojené se svobodomyšlností. Týkaly se například toho, že odmítl vstoupit do ROH,⁹³ Brigády socialistické práce i uzavřít tzv. socialistický závazek. Neúčastnil se voleb nebo také, že si na branném cvičení odmítl nasadit plynovou masku. Poslední jmenovaný akt nicméně nakonec problematicky nedopadl:

„Když jsem pracoval na poště, dostavilo se jednou na pracoviště podnikové vedení, že bude v rámci cvičení civilní obrany zkouška plynových masek. Odmítl jsem si masku nasadit. Všichni spolupracovníci mi říkali, ty se ženeš do maléru, kvůli takové hlouposti, a všichni si ji poslušně nasadili. ... Samozřejmě, že se mně nic dalšího nestalo. Ale lidi se báli odporovat i v takové drobné věci, a měli za nepochopitelný, že někdo příkaz odmítne...“⁹⁴

Na základě výše uvedené citace můžeme problémy, které Petra Rýgra v normalizačním období potkávaly, rozdělit do dvou rovin. Ta první představovala problémy se státní mocí. Zahrnovala výslechy, ale také třeba negativní zmínky v pracovních posudcích. V uvedeném případě „kauzy“ s plynovou maskou je vidět, že mohl být svými kolegy vnímán jako člověk, který si zbytečně vytváří potíže tím, že bojuje s „větrnými mlýny“.

5.4. Zaměstnanecký život perspektivou přátel

Když vybraní přátelé vzpomínali na Petra Rýgra, hovořili o něm spíš jako o intelektuálovi, popřípadě v souvislosti s nejrůznějšími kulturními akcemi a provokacemi vůči komunistickému režimu. Téma zaměstnání a pracovního života vůbec dostalo v rámci rozhovorů jen malý, popřípadě vůbec žádný prostor. Miroslav Wagner se o zaměstnání Petra Rýgra okrajově rozpovídal, Květoslav Doubek i Jaroslav Paleček zaměstnaneckou etapu života Petra Rýgra vůbec nezmiňují. To je názorný příklad toho, že i mlčení může mít svou vypovídající

---

⁹² V dané souvislosti zmiňuje zejména seniory, se kterými si údajně dobře popovídal.

⁹³ Osobní archiv Petra Rýgra. Posudek pro příštího zaměstnavatele ze dne 29. 9. 1988.

⁹⁴ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

hodnotu, v dané situaci nám totiž jasně ilustruje vztah sociální skupiny k zaměstnání, ambicím a k budování kariéry.

„...i když u Petra, tam si myslím, že není problém s manuální zručností, ale nicméně jakýkoliv instituce už tehdy pro mě představovaly obrovský problém, tím spíš i pro Petra.“⁹⁵

Mezi přáteli se skutečně hovoří o manuální zručnosti Petra Rýgra jako o jedné z jeho předností, Jaroslav Paleček se ve vzpomínkách vrací až k Rýgrovu svobodnému povolání výrobce cínových figurek, kdy také konstatuje onu zručnost hlavního hrdiny této práce.⁹⁶ Důvodem, proč však téma kariéry a pracovního života v rozhovorech příliš nerezonuje, je stejné myšlenkové naladění Petra Rýgra a jeho okolí, které zahrnuje odpor k autoritám, institucím, ale možná také částečně k pravidelnému režimu, který jde jen obtížně skloubit s mladickým svobodomyšlným stylem života. Ač Petr Rýgr uvádí:

„Myslím, že jsem vždycky měl sklon k odpovědnosti, takže jsem si vybíral zaměstnání, kde byl prostor k rozhodování o rozvržení pracovní doby, tedy kdy volnost byla součástí profese. Ostatně bez sebekázně bych nemohl být „na volné noze“, i když tam hlavní úlohu hrála pozitivní motivace, kreativní práce byla zároveň zábava, konečně činnost chápáná jako smysluplná.“⁹⁷

Navíc už samotný fakt, že práce byla v socialistickém uspořádání ze zákona povinnou, mohla působit ještě více negativním dojmem. Paragraf 302 o příživnictví byl navíc velmi často uplatňován vůči disidentům. Také přátelé Petra Rýgra vzpomínají na obtíže, které měly s hledáním zaměstnání, přičemž zmiňují, že se podle jejich názoru snažil komunistický režim postihovat nepohodlné osoby právě na základě „příživnictví“.⁹⁸ Agenti StB se měli chodit ptát na kýžené osoby do zaměstnání, což mohlo vést také k jejich propuštění z obav, aby na pracoviště nepřitahovali pozornost represivních orgánů.⁹⁹

---

⁹⁵ Rozhovor s Miroslavem Wagnerem ze dne 24. 3. 2021.

⁹⁶ Rozhovor s Jaroslavem Palečkem ze dne 31. 3. 2021.

⁹⁷ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

⁹⁸ Rozhovor s Miroslavem Wagnerem ze dne 24. 3. 2021., stejné tvrzení také v: Rozhovor s Jaroslavem Palečkem ze dne 31. 3. 2021.

⁹⁹ Rozhovor s Květoslavem Doubkem ze dne 31. 3. 2021.

5.5. Svobodné povolání

Petr Rýgr a jeho žena Eva byli členy Jazzové sekce, prostřednictvím které se v roce 1988 od Tomáše Křivánka dozvěděli o vládním nařízení č. 1/1988 Sb. o poskytování jiných služeb na základě povolení národního výboru, tedy vlastně o „svobodném povolání“. nabídce možných oborů bylo vedle opraven obuvi například také odvětví výroby upomínkových předmětů, které Rýgra zaujalo. Propojenost s Prahou a kulturním světem mu v daném případě poskytovala také informační náskok, který se projevil také v této (ekonomické) oblasti. Podle jeho vzpomínek na Okresním národním výboru v Náchodě si s jeho žádostí vůbec nevěděli rady, protože to pro ně byl patrně první případ tohoto druhu. K získání příslušného povolení tak Petru Rýgrovi patrně dopomohla poněkud kuriózní shoda náhod:

„...já jsem od Tomáše Křivánka měl oxeroxovanou vyhlášku a on mně ji dal tenkrát do obálky, na který bylo napsáno, myslím, nějaký ministerstvo obchodu. (...) A na tom okrese v Náchodě si mysleli, že mám známý na tom ministerstvu, a tak mně vlastně šli jakoby na ruku...“¹⁰⁰

Povolení však získal pouze na jeden rok, kdy musel opět zažádat o prodloužení licence, což vnímal jako určitý nástroj vydírání. Povolení bylo možno vydat i na dobu neurčitou, roční omezení si prosadil člen KSČ z místního národního výboru.¹⁰¹ Hlavní pracovní náplní se stala výroba cínových postaviček. V první řadě se jednalo o sérii cínových Krakonošů pro muzeum ve Vrchlabí, brzy se začal věnovat také výrobě betlémů, které však musely být vedeny pod oficiálním názvem „figurky s lidovými motivy“, na každou postavičku bylo navíc nutné získat speciální povolení Krajské kulturní komise v Hradci Králové..¹⁰²

Samotný Petr Rýgr zpětně hodnotí možnost zisku svobodného povolání velmi kladně, lze tvrdit, že mu právě toto povolání přineslo tolik kýženu osobní svobodu, variabilní časový rozvrh, ve kterém si mohl začít život uzpůsobovat podle

---

¹⁰⁰ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž.

svých zájmů. Práce s cínem navíc představuje kreativní formu řemesla, která má velmi blízko k oblasti umění.

6. Paralelní polis. Život mimo struktury

Václav Benda, signatář Charty 77 a filozof, rozpracoval v roce 1978 koncept nazvaný „paralelní polis“. Jednalo se o snahu teoreticky zachytit a popsat poměry v normalizační společnosti, ve které se vedle oficiálního života a kultury, vytvářela tzv. druhá kultura, neoficiální, známá také jako underground. Bendův koncept měl prostupovat všemi vrstvami života v Československu, cílem „paralelní polis“ pak měla být nezávislá společnost. Tento společenskovední koncept se přirozeně pohybuje v rovině abstrakce, podle názoru autora tohoto textu má však mnohé společné s životem hlavního hrdiny této diplomové práce, Petra Rýgra, v období tzv. normalizace.

V návaznosti na předcházející kapitoly, které jsou podstatné pro pochopení kontextu té současné, lze sledovat stopy paralelního života u Petra Rýgra přibližně od období druhého stupně na základní škole, kdy se nesmířil se sloučením skautské organizace s pionýrem. Už jako dítě se pohyboval, s nezbytnou podporou rodičů, nikoliv v oficiálním světě pionýra či SSM, ale ve svém vlastním dětském, paralelním světě zakázaného skautingu. Společně se svými kamarády udržoval neformální klub, který vycházel ze skautských základů. Tak podnikali všelijaká chlapecká dobrodružství. V této souvislosti hraje významnou roli také již zmiňovaná korespondence se zakázaným spisovatelem Jaroslavem Foglarem. Z historické perspektivy lze konstatovat, že toto nebyl příklad konformního dětství, rozhodně ho nelze charakterizovat přídavnými jmény „běžné“ či „obyčejné“.

V předchozí kapitole byla zmíněna událost nedokončení maturitního oboru, namísto toho se Petr Rýgr vydává do Prahy, kde pracuje u správy vysokoškolských kolejí. Také v tomto životním období lze najít stopy, které příliš nesměřují ke konformnímu způsobu života, na což pak plynule navazují další pracovní epizody. Ze vzpomínek samotného Petra Rýgra pak vyplývá, že nejsilnější složkou vnitřní motivace byla touha po dosažení určité nezávislosti, v níž by mohl rozvíjet svoji osobní svobodu, vnější i vnitřní. Rozbor jeho životního rozhodování v sobě neobsahuje zmínky o motivacích, které by byly hnány touhou po materiálním zisku a zajištění. Vnitřní motivace tak v očích Petra Rýgra, ale i jeho přátel, stála na základech duchovních.

Následující podkapitoly mají za cíl sledovat životní mezníky Petra Rýgra ve vztahu k Bendovu pojmu „paralelní polis“. Jejich témata jsou v duchu paradigmatu personalismu vybírány na základě rozhovoru s narátorem – odráží tak jeho vnímání. Rýgrův pohled je pak i v tomto případě doplňován perspektivou jeho přátel, stejně jako interpretačními pasážemi autora této práce, které se v možných případech opírají také o písemné prameny.

6.1. Cesty na Hrádeček

Na začátku roku 1977 vyšel dokument *Charta 77*. Jejími prvními mluvčími se stali dramatik Václav Havel, filozof Jan Patočka a politik z éry „pražského jara“ Jiří Hájek. Ze strany vládnoucího režimu byla vůči Chartě zahájena silná propagandistická ofenzíva, jejímž nejproslulejším mezníkem se stala *Anticharta*. Veřejným prostorem se tak rozšiřuje všeobecnější povědomí o jménu Václava Havla, který měl svou chalupu na Hrádečku nedaleko podkrkonošského Trutnova.

Ve stejném roce bylo Petru Rýgrovi šestnáct let a ze zvědavosti se vydal podívat, kdo že ten slavný „odpůrce režimu“ ve skutečnosti je.

*„On mě vždy přijal a byl rád za každého, kdo se ho nebojí. A nebojí se k němu projít estébáky střeženou brankou. Chodil jsem si k němu půjčovat knihy. Já ho měl hrozně rád, protože Havel měl charisma, byl otevřený, zároveň intelektuál i lidový člověk.“*¹⁰³

Od té doby, co Havel mladého Rýgra na Hrádečku přijal, pokračovaly tyto návštěvy v takřka pravidelném čase. Z vyprávění Petra Rýgra je pak zřejmé, že významným pojítkem mezi ním a pozdějším prezidentem, byla láska k literatuře. Václav Havel mu totiž půjčoval mnohé nedostupné samizdatové tituly, Hlavně to byly strojopisné knihy z Havlovy Edice Petlice, z Vaculíkovy Expedice. Olga a Václav Havlovi sehráli dokonce tu roli, kdy nejenže Petru Rýgrovi knihy půjčovali, ale sami mu doporučovali, co by si měl přečíst. Ovlivněn touto zkušeností si začal knihy vyhledávat také po antikvariátech.¹⁰⁴

---

¹⁰³ DOLEJŠÍ, Václav. K Havlovi na chalupu jsem jezdil od svých 16 let, vzpomíná autor legendárního inzerátu. Seznam zprávy [online]. 9. 10. 2019 [cit. 4. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/k-havlovi-na-chalupu-jsem-jezdil-od-svych-16-let-vzpomina-autor-legendarniho-inzeratu-80246>

¹⁰⁴ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

„Vzpomínám si, že jsem si jednou posteskl, škoda, že si knihu nemůžu opsat. Václav se divil proč, a já jsem poukázal na větu v tiráži Vyslovený zákaz dalšího opisování rukopisu. On se začal smát a řekl, ať si přečtu jen první písmena.“¹⁰⁵

Petr Rýgr sám sebe pojmenovává jako „čtenáře“,¹⁰⁶ stejnou charakteristiku vůči němu však volí ve shodě také jeho přátelé, když ho označují za „...intelektuála“,¹⁰⁷ „...znalce zdejšího kraje“,¹⁰⁸ „...sečtělého“.¹⁰⁹ To, že je takto vnímán, je ještě podtrženo skutečností, že své, popřípadě vypůjčené knihy, reprodukoval dál mezi své kamarády. Díky tomu si vytvořil specifickou roli, protože šířil zájem o literaturu i mezi přáteli, kteří k ní do té doby neinklinovali:

„Petr nám taky všechny ty samizdaty vozil z Hrádečku. Takže vlastně se spolupodílel na mým a nejen mým, ale dalších lidí vzdělání. Vozil ty knížky z Hrádečku a dával nám je k nahlédnutí, k přečtení...(...) Díky němu i já jsem se začel do titulů, ke kterým bych ve svém věku jen těžko prokousal.“¹¹⁰

Návštěvy na Hrádečku Petru Rýgroví umožnily poznat další zajímavé osobnosti.¹¹¹ V této souvislosti se vyjevuje otázka, jaký vliv měl Hrádeček coby kulturní centrum na dospívajícího Petra Rýgra, popřípadě, zda by se jeho životní cesta vyvíjela jiným směrem, pokud by neměl příležitost Václava Havla od mladických let navštěvovat. Sám byl na tuto otázku dotázán autorem práce a podle jeho názoru to bylo významné setkání, avšak určující směr jeho životu nedalo. Zapadalo do mozaiky touhy po svobodném životě, ve které Petr Rýgr potkával podobně naladěné osobnosti. Na tom by se podle něho nic nezměnilo ani v případě, že by neměl možnost navštěvovat na Hrádečku Havla a půjčovat si od něj knihy.¹¹²

Budoucího prezidenta si však hlavní aktér této diplomové práce velice oblíbil a choval k němu respekt. Podle svých slov ho obdivoval jak v rovině autorské, tak také později v té politické, na čemž měla velkou zásluhu Havlova civilnost, skromnost, ale zároveň také široký intelektuální záběr. Petr Rýgr uvádí,

---

¹⁰⁵ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

¹⁰⁶ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

¹⁰⁷ Rozhovor s Jiřím Rejtharem ze dne 11. 11. 2020.

¹⁰⁸ Rozhovor s Květoslavem Doubkem ze dne 31. 3. 2021.

¹⁰⁹ Rozhovor s Jaroslavem Palečkem ze dne 31. 3. 2021.

¹¹⁰ Rozhovor s Miroslavem Wagnerem ze dne 24. 3. 2021.

¹¹¹ Chronologicky ještě před svým pražským pobytem, o kterém je pojednáno v předchozí kapitole.

¹¹² Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

že Havlova dramata byla pro něj i jeho přátele naprosto kultovní a znali z nich nazpaměť prakticky každou větu.¹¹³

Ve vzpomínkách Petra Rýgra se objevují také vzpomínky na to, jak ho Olga a Václav Havlovi pozvali v roce 1978 na Hrádeček, kde se 22. dubna ve stodole odehrávaly *Pašijové hry velikonoční* od undergroundové skupiny *The Plastic People of the Universe*. Události se účastnil jako sedmnáctiletý a dodnes jí přikládá velký význam, zejména vzpomíná na výjimečnou atmosféru koncertu, hovoří o něm jako o „...*důležitém milníku mého života*.“¹¹⁴ O významu celé akce vypovídá také skutečnost, že Petr Rýgr má stále uschovanou pozvánku. Ta na první pohled vypadá velice jednoduše. Jedná se o korespondenční lístek s krátkým vzkazem: „*Zastavte se u nás v sobotu 22. po obědě - V.*“¹¹⁵ I pouhá jedna věta však může poskytnout mnohá svědectví o světě paralelní kultury v období tzv. normalizace. Podle Rýgrových slov totiž Václav Havel nechtěl své známé dostat do potíží, proto psal takto strohé lístky, které navíc podepisoval pouze počátečním písmenem svého křestního jména.¹¹⁶ Protagonista této práce dále vzpomíná, že v té době jeho rodiče sice věděli o tom, že jde na ilegální koncert k Havlovi, avšak nikdy mu v jeho svobodném počínání nebránili.¹¹⁷ Pro jistotu jim však řekl, že jde na koncert Marty Kubišové, která dle jeho slov neměla tak negativní společenské renomé jako právě skupina *The Plastic People of the Universe*.¹¹⁸

Cesta šestnáctiletého Petra na Hrádeček logicky navazuje na kreativní a dobrodružné činy malého skauta, kterému se podařilo navázat styk s Jaroslavem Foglarem. Lze proto v tomto směru sledovat jistou míru odvahy navázat kontakty s výrazně staršími jedinci, zároveň pak také zvědavost spojenou s návštěvou v té době tak kontroverzní undergroundové hudební skupiny. Kontinuita odvahy se projevila také v následujícím životním mezníku – pořádání prvního koncertu.

---

¹¹³ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

¹¹⁴ Osobní facebookový profil Petra Rýgra ze dne 21. dubna 2021.

¹¹⁵ Osobní archiv Petra Rýgra: Korespondenční lístek od Václava Havla z dubna roku 1978.

¹¹⁶ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

¹¹⁷ Podle slov Petra Rýgra mohli korespondenční lístky přicházející do rodinné poštovní schránky ukrývat, oni mu je však pokaždé předali.

¹¹⁸ Osobní facebookový profil Petra Rýgra ze dne 21. dubna 2021

6.2. Koncert Pepy Nose

Po vyučení elektromechanikem nastoupil Petr Rýgr na studium maturitního oboru do Dobrušky. Při té příležitosti si zde na počátku plnoletosti pronajal starý, jen zčásti obyvatelný dům, ve kterém začal pro své přátele a názorové souputníky pořádat nejružnější shromáždění. První akcí tohoto typu byla organizace domovního koncertu písničkáře Pepy Nose.¹¹⁹ Geneze nápadu, jak tato událost vznikla, vychází v první řadě z dosavadního trutnovského působení, kde kamarád Václav Blábolil pořádal ve svém bytě koncerty. Inspirací byla také návštěva domácího koncertu u Havlových na Hrádečku. Jednalo se o již zmiňované *Velikonoční pašije* od *Plastic People of the Universe*, dne 22. dubna 1978:

„...to mi ještě nebylo 17 let. Dojem na mě, mimo jiné, udělala i výtvarná stránka akce, respektive péče o ni výtvarníkem Liborem Fárou. Tam jsem se inspiroval do dnešních dnů, že „to“ musí i nějak vypadat...“¹²⁰

Další podobnou aktivitou bylo třeba bytové promítání filmů. Petr Rýgr se také účastnil hospodských vystoupení Jima Čerta, zmiňuje také trutnovskou hudební skupinu Cui Bono, která do svého repertoáru zařazovala i písničky zakázaných autorů. *„To bylo takový spiklenectví mezi mladejma lidma...“¹²¹*

Z pohledu vzpomínek Petra Rýgra se tak v souvislosti s pořádáním koncertu Pepy Nose nejednalo o „blesk z čistého nebe“, ale o návaznost na určité kontinuum obdobných akcí, prostřednictvím kterých přirozeně poznával další podobně založené jedince. Jeden z Rýgrových kamarádů disponoval kontaktem na Pepu Nose, oba se tak za ním společně vydali do Prahy, aby ho pozvali do Dobrušky.¹²² Zde se již potřetí ukazuje charakteristický rys v povaze Petra Rýgra a tím je již zmiňovaná nebojácnost navázat kontakt se známou osobností, stejně jako v případě Jaroslava Foglara či Václava Havla. Nutno však podotknout, že se stále jednalo o jednu stejnou sociální skupinu, která byla spojena zájmem o paralelní kulturu.

---

¹¹⁹ Vlastním jménem Josef Nos se narodil 16. května 1949 v Šumperku. Je písničkářem, spisovatelem a také učitelem jógy. V období tzv. normalizace se potýkal s několikanásobnými zákazy koncertování.

¹²⁰ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Tamtéž.

Navazování kontaktů uvnitř undergroundu napříč republikou nebylo v případě Rýgra ojedinělé.

Na koncert Pepy Nose zpětně vzpomíná s těmito slovy:

„...přijeli jsme se ho zeptat, jestli by nám přijel zahrát. No a on v té době moc hrát nemohl, tak byl rád, no a byl z toho koncert s tou dohrou, o který jsem pak mluvil. (...) ...na tom podnájmu se lidi rozesadili různě a Nosoj se to líbilo, odvázal se tam docela...“.¹²³

Dobrušský koncert písničkáře Nose se objevil také ve volném vyprávění Rýgrových přátel, jedná se tak o jednu z významných událostí, kterou mají s jeho jménem spojenou.¹²⁴ Z toho vyplývá, že je tato událost musela oslovit nějakým nadstandardním způsobem. Buď jako silný prožitek, kdy si akci významně užili, popřípadě také v souvislosti s tím, že Pepa Nos byl v dané době na vrcholu slávy a veřejná nálepka zakazovaného umělce ještě zvýšila jeho kredit. Zvláště v prostředí mladých lidí, označujících se jako „*máničky*“,¹²⁵ mající zkušenosti se samizdatem, a pohybujících se tak v určitém paralelním, neoficiálním světě. V souvislosti se vzpomínkou na vystoupení Jaroslav Paleček uvádí: „...*to bylo prostě úžasný (...)* krásnej koncert v tý Petrově chaloupce...“.¹²⁶

Tato kulturní událost však v rámci Dobrušky nezůstala utajena, o Petra Rýgra se proto brzy začala zajímat státní bezpečnost. Po domovní prohlídce, při které byly nalezeny dva prázdné sudy piva, následoval výslech. V jeho rámci byl Petr Rýgr mj. dotazován na to, kolik lidí se u něj sešlo. Snažil se tvrdit, že se jednalo o pouhou partu sedmi kamarádů, načež mu bylo kontrováno dvěma nalezenými sudy, které by podle vyšetřovatele jen stěží vypilo za jeden večer sedm mladých mužů. Petr Rýgr opáčil, že to, co nevpili, vylili do kanálu. U probíhajícího výslechu byl však také přítomen jeden ze členů pedagogického sboru střední školy, kterou Rýgr navštěvoval. Podle vzpomínek hlavního aktéra se ho tento učitel snažil nachytat na různých technických detailech, například právě v souvislosti s nalezenými pivními sudy, kdy v průběhu výslechu konstatoval, že z technického

---

¹²³ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

¹²⁴ Na základě rozhovorů s Květoslavem Doubkem, Jaroslavem Palečkem i Miroslavem Wagnerem.

¹²⁵ Rozhovor s Miroslavem Wagnerem ze dne 24. 3. 2021.

¹²⁶ Rozhovor s Jaroslavem Palečkem ze dne 31. 3. 2021.

hlediska není možné, aby byl jejich obsah vylit do kanálu, protože když se otočí dnem nahoru, obsah z nich nevyteče.¹²⁷

Dohra za organizaci koncertu čekala na Petra Rýgra také v rámci dobrušské střední školy, kde si ho předvolal tehdejší ředitel Jiří Netík, údajně kovaný komunista, který byl autorem článků s ideologickým zabarvením. Obdržel informaci o tom, že student jeho školy uspořádal „*sraz podkrkonošských chartistů*“,¹²⁸ načež měl na Rýgra začít křičet: „*Ty prase, ty prase!*“.¹²⁹ Jak již bylo zmíněno v předešlých kapitolách, student Rýgr tuto školu nakonec ve třetím ročníku předčasně opustil. Jím uspořádaná akce však není ani v jeho pojetí, ani v pojetí jeho přátel vnímána jako nějaké politické setkání, které by dokonce souviselo s Chartou 77. Zde se proto musela projevit také poměrně extrémní forma interpretace události tradující se v řadách dobrušských bezpečnostních složek a komunistů.

Zatímco Petr Rýgr ve svých vzpomínkách věnuje událostem po koncertu Pepy Nose několik pasáží vyprávění, v naracích jeho přátel se o tom zmínky neobjevují. Zatímco na koncert si vzpomněli v naracích všichni, o následném postihu hovoří pouze organizátor. Z pohledu autora této práce je to přirozené. Pro Petra Rýgra se jednalo o období spojené s problémy, tudíž v jeho paměti přetrvávají a hrají svou roli. Naopak ze strany jeho přátel se nejednalo o danou osobní zkušenost. Sami zažili několik jiných výsledků, na které byly předvolány na základě vlastních „protistátních“ činů. Nelze se tak divit, že si asociačně nevybavují právě Rýgrovy dobrušské výsledky, když underground, svět paralelní kultury, obsahoval nesčetně obdobných případů. Jaroslav Paleček však v souvislosti s tímto koncertem uvádí, že Petr Rýgr „...*byl jeden z prvních, kterej pořádal (...) takovýhle akce ještě, když studoval průmku...*“.¹³⁰

Organizace koncertu Pepy Nose nezůstala ojedinělým kulturním počinem Petra Rýgra. V jeho životě se objevuje celá řada pořádání akcí, které se v normalizačním období pohybovaly ve sféře paralelního světa. Jednalo se o koncerty, výstavy, čtení či o promítání trezorových filmů. Všechny tyto akce pak

---

¹²⁷ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ Rozhovor s Jaroslavem Palečkem ze dne 31. 3. 2021.

mají společného jmenovatele. Odehrávaly se přímo v bydlišti Evy a Petra Rýgrových. Jejich dům se proto stával nejenom kulturním zázemím, ale také útočištěm pro jejich nejrůznější přátele. Své útočiště tu po čas našel také jeden z narátorů této práce, Miroslav Wagner:

*„Já jsem tam třeba trávil dny, kdy se mi nechtělo jít pracovat, protože ta povinnost pracovat nás mnohdy svazovala... (...) Oni můžou svým způsobem za moje osamostatnění, protože já jsem vlastně v devatenácti opustil rodný dům, i když jsem nemusel... (...) ...takže já jsem tenkrát chvíli bydlel u Rýgrů...“.*¹³¹

O komunitním životě u manželů Rýgrových hovoří jejich návštěvní knihy, které si vedou do současnosti už od roku 1981, kdy po svatbě začali žít v Červeném Kostelci. Nejstarší návštěvní kniha je písemným pramenem, který dokládá četnost jednotlivých návštěv, ale zároveň také kreativitu, se kterou do ní jednotliví hosté přispívali. Krom běžných zápisů v knize najdeme také básně, kresby a nejrůznější filozofická zamyšlení. Tento písemný pramen je dokladem volnomyšlenkářské a tvůrčí atmosféry,¹³² které v příbytku Rýgrových převládala. A nejednalo se pouze o červenokostelecké období. Stejně tvrzení platí také o dalších adresách: Horní Radechové a Příbyslavi. Na stránkách návštěvní knihy jsou dohledatelné zápisy citovaných narátorů: Jaroslava Palečka, Miroslava Wagnera (u obou ve větší míře) i Květoslava Doubka.¹³³

6.3. Paralelní kultura (nejen) u manželů Princových

Manželé Rýgrovi jsou mezi svými přáteli vnímáni jako organizátoři kulturního života. Sám Petr Rýgr k tomu řekl: *„My jsme nechtěli jenom brát, my jsme chtěli tu kulturu taky dávat, tvořit. A myslím, že se nám to docela dařilo a daří.“*¹³⁴ Účastnili se však celého spektra dalších akcí, které se v období tzv. normalizace vnímaly jako akce druhé kultury. Mezi takové patřilo například

---

¹³¹ Rozhovor s Miroslavem Wagnerem ze dne 24. 3. 2021.

¹³² Zápisy v návštěvní knize jsou velmi různorodé po stránce obsahu i uměleckého zpracování. Nesčetné množství zápisů by vydalo na samostatnou analýzu, je totiž obtížné hledat v nich nějaké širší souvislosti. Zápisy jsou nahodile sbírány od návštěv v průběhu času. Například narátor J. Paleček do knihy zapsal: *„Paleček je krásné jméno, Sláveček je krásný kluk.“*

¹³³ Osobní archiv Petra Rýgra. Návštěvní kniha z let 1981-1991.

¹³⁴ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

kulturní dění v severočeských domech manželů Květoslavy¹³⁵ a Jana¹³⁶ Princových. Leckoho by mohl zarazit použitý plurál, jednalo se však skutečně o tři domy v tehdejší Severočeském kraji. První, který ležel v obci Rychnov u Děčína, byl však manželům bez náhrady vyvlastněn a vyhozen do povětří. Druhým domem byla bývalá fara v Robči u Úštěka, třetím pak statek v Mastířovicích u Štětí. S těmi se opakoval scénář obdobný případu Rychnova. Princovi se v roce 1985 odstěhovali do obce Nenakonice ležící poblíž Olomouce.¹³⁷

Manželé Princovi se spolu seznámili v pražském bytě rodiny Němcových v Ječné ulici.¹³⁸ Tato skutečnost ukazuje na to, jak propojený byl paralelní svět, ve kterém se Petr Rýgr pohyboval. Underground dával dohromady lidi napříč republikou, přičemž je spojovalo obdobné pojetí života a touha po svobodě. Díky tomu je možné pochopit, jak se Petr Rýgr se svou ženou ocitl na akcích manželů Princových. Jednotlivá setkání, ať už se konala u Němcových či jinde, dávala dohromady stejně naladěné osobnosti. Ty si pak mezi sebou předávali zprávy o tom, kde se co koná, a co víc, byli ochotni za svou „svobodnou“ kulturou přijet nesčetné kilometry.¹³⁹ V případě Petra Rýgra tak byly podnikány cesty z okresu Náchod v sousedství polských hranic do Severočeského kraje či do Prahy, což ale nebylo ojedinělé. Na návštěvy domu Princových vzpomíná také Rýgrův kamarád Jaroslav Paleček.¹⁴⁰

Mezi manžely Princovými a Rýgrovými však lze hledat paralely, v obou případech se totiž jedná a rovnocenné manželské dvojice, o kterých přátelé mluví v množném čísle: „...já jsem se s Petrem a Evou samozřejmě seznámil v roce 1981.“¹⁴¹ Lze tak tvrdit, že se jedná o spřízněné jedince sdílející spolu kromě

---

¹³⁵ Květoslava Princová (narozena 1950 v Lipníku nad Bečvou), absolventka VŠCHT Praha, obor: makromolekulární chemie. Signatárka Charty 77, organizátorka undergroundových přednášek, koncertů či výstav.

¹³⁶ Jan Princ (narozen v roce 1948), manžel Květoslavy Princové, studoval VŠCHT v Praze, avšak studia nedokončil. Signatář Charty 77, společně s manželkou organizoval undergroundové akce.

¹³⁷ Rozhovor s Květoslavou Princovou ze dne 19. 5. 2016.

¹³⁸ ŠMÍD, Michal – Ondřej, NEZBEDA. Po stopách chalupářů z undergroundu v Českém středohoří. Paměť národa [online]. 21. 7. 2020 [cit. 6. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/po-stopach-chaluparu-z-undergroundu-v-ceskem-stredohori>

¹³⁹ Rozhovor s Květoslavou Princovou ze dne 19. 5. 2016.

¹⁴⁰ Rozhovor s Jaroslavem Palečkem ze dne 31. 3. 2021.

¹⁴¹ Rozhovor s Miroslavem Wagnerem ze dne 24. 3. 2021.

všedního života také širokou škálu zájmů. To se pak odráželo v pohostinnosti jejich domů. Obě manželské dvojice žily ve starších domech, které nebyly zrovna v nejlepší kondici.¹⁴² Ty se však staly azylovým místem pro přátele z undergroundu¹⁴³ a zároveň také kulturním střediskem.

Vedle podobností je však možné také zachytit několik rozdílů, které ilustrují normalizační období a paralelní společnost. Manželé Princovi jsou starší, zatímco Jan Princ je narozen v roce 1948, Květoslava Princová v roce 1950, Petr Rýgr má ve svém rodném listě letopočet 1961. Věkový rozdíl mohl sehrát v příbězích obou v mnohém podobných rodin významnou roli. V době vydání Charty 77 byli již Princovi v uzavřeném manželství, před několika lety dosáhli plnoletosti. Dokument proto mohli podepsat, což spustilo řadu akcí státních represivních složek vůči jejich osobám. Na druhé straně Petru Rýgrovi bylo v roce 1977 šestnáct let. O jeho případné signaci Charty proto nemohla být řeč. Jak už bylo uvedeno, sám pak v pozdějších letech necítil potřebu přistoupit do již „...rozjetého vlaku“.¹⁴⁴ Ke sňatku manželů Rýgrových došlo v roce 1981.¹⁴⁵

Manželům Princovým však podpis Charty 77 připravil perné chvíle. Jan Princ byl odsouzen k nepodmíněnému trestu za „výtržnictví“, oficiální tisk na svých stranách psal o „hašišárně“ v Rychnově u Děčína.¹⁴⁶ Jak již bylo avizováno výše, rodině byly zabaveny domy, přičemž ten rychnovský byl vyhozen do povětří. Museli se tak neustále stěhovat, až se ze severních Čech dostali na Hanou.

Příběh Petra Rýgra a jeho ženy by mohl být podobný, pokud by byli o několik let starší a mohli by tak v roce 1977 připojit svůj podpis pod Chartu 77.¹⁴⁷ V souvislosti s vydáním tohoto dokumentu byla totiž odstartována rozsáhlá režimní

---

¹⁴² Rozhovor s Květoslavou Princovou ze dne 19. 5. 2016.

¹⁴³ ŠMÍD, Michal – Ondřej, NEZBEDA. Po stopách chalupářů z undergroundu v Českém středohoří. Paměť národa [online]. 21. 7. 2020 [cit. 6. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/po-stopach-chaluparu-z-undergroundu-v-ceskem-stredohori/>

¹⁴⁴ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

¹⁴⁵ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

¹⁴⁶ ŠMÍD, Michal – Ondřej, NEZBEDA. Po stopách chalupářů z undergroundu v Českém středohoří. Paměť národa [online]. 21. 7. 2020 [cit. 6. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/po-stopach-chaluparu-z-undergroundu-v-ceskem-stredohori/>

¹⁴⁷ Ponechme nyní stranou úvahy o tom, zda by hlavní aktér této práce Chartu 77 podepsal či nikoliv. Vztahem Petra Rýgra k pojmu „disidentství“ se podrobně zabývá kapitola 3.

akce vůči jejím mluvčím a signatářům. Osmdesátá léta představovala v tomto ohledu mírné uvolnění, které se pak ještě viditelněji projevilo v roce 1985, kdy se do čela Komunistické strany SSSR postavil Michail Gorbačov. Autor této práce nechce daným tvrzením nikterak bagatelizovat represe komunistického režimu v osmdesátých letech v Československu. Popsané případy však dají vzájemnou komparací nahlédnout na rozdíly mezi poměry v sedmdesátých a osmdesátých letech dvacátého století. Podle výše zmíněného porovnání je tak možné se domnívat, že pokud by byli manželé Rýgroví stejného data narození jako Princovi, mohli je potkat ještě silnější represe ze strany vládnoucího režimu.

Petr Rýgr se však v průběhu osmdesátých let musel potýkat s řadou výslechů. Ve většině případů se týkaly dotazování na osoby, se kterými se stýká, popřípadě undergroundových akcí, kterých se účastnil anebo je sám pořádal. V této souvislosti vzpomíná na příhodu, která se mu stala, když šel domů práce:

„...když jsem pracoval na poště, a shodou náhod jsem zrovna četl Londonovo Doznání, tak jsem po návratu z obchůzky našel na stole cedulku s textem: Čekají na vás kamarádi, neutečte jim. Hlavní vchod na poštu blokoval bílý žigulík...a v něm dva estébáci a ti mě odvezli do lesa. Byla to taková hezká ilustrace k té Londonově knížce. ... Ukázali mi fotografii a ať řeknu, kdo na ní je. A v té době už jsem ze zásady řekl, že nevím. A estébák se rozčílil: Vždyť na té fotografii jste vy!...“¹⁴⁸

Zprvu Petr Rýgr neznal žádné strategie, které by se daly u výslechu využít, později prý však i díky svým přátelům získával povědomí o tom, jak se nejlépe u výslechu chovat. Vzpomíná například, že si musel dát pozor na celé znění otázky, když se ho vyšetřovatel dotazoval, existovaly prý totiž snahy o překrucování informací do protokolu, například:

„...účastnil jsem se nepovoleného srazu. Tak člověk prostě věděl, že se má ohradit: ‚Já jsem se žádnýho nepovolenýho srazu neúčastnil, já jsem se pouze sešel s kamarádama.‘ Jo, pořád měli tendenci ten protokol formulovat tak, aby člověka do něčeho namočili...“¹⁴⁹

V jednotlivých rozhovorech byly výslechy zmiňovány také od přátel Petra Rýgra, nicméně při té příležitosti hovořili primárně o vlastních zážitcích a zkušenostech. Lze tedy konstatovat, že lidé patřící svým způsobem do neformální

---

¹⁴⁸ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

¹⁴⁹ Tamtéž.

skupiny undergroundu na severovýchodě Čech zažívali výslechy u StB s poměrně častou frekvencí. Časté údajně byly také návštěvy příslušníků orgánů státní bezpečnosti přímo v zaměstnání.¹⁵⁰

V souvislosti s konanými akcemi u manželů Princových pak Petr Rýgr vzpomíná, že společně s širším okruhem podobně naladěných lidí v teoretické rovině plánovali skoupení několika domů ve vzájemném sousedství. V těch pak chtěli žít komunitním, paralelním a nezávislým životem, kde budou díky zemědělské práci také potravinově soběstační.¹⁵¹

Podle názoru autora této práce je svým způsobem paradoxní, že ve státě se socialistickým státním zřízením a s vedoucí úlohou komunistické strany plánovali lidé žijící paralelním životem společný pobyt v rámci určité soběstačné komunity. Pokud by se jim totiž podařilo dané sny zrealizovat, mohl by tím být z části naplněn komunismus v původním Marxově pojetí. Komunitní život by byl založen na svobodné kultuře, zemědělské produkci a peníze by v daném společenství nehrály žádnou roli, stejně tak sociální hierarchie.

6.4. Cesta za Solidaritou a zase zpátky

Podkapitola věnovaná cestě do Bulharska a Polska je koncipována tak, že úvodní část zachycuje ohlédnutí Petra Rýgra, poté následuje pasáž vzpomínek jeho přátel, závěrečné odstavce jsou pak věnovány autorově interpretaci dané životní epizody.

Dne 22. května roku 1981¹⁵² se konala svatba Evy a Petra Rýgrových. Na blížící se léto měli proto zajištěný měsíc neplaceného volna, během kterého se vydali na svatební cestu do Bulharska. V tamním kině dokonce zhlédli muzikál *Vlasy* od Miloše Formana. Petr Rýgr vzpomíná, že se jim v Bulharsku líbilo, nicméně je pobyt v kempu přestal bavit. Z rádia se k nim neustále dostávaly informace o tom, co se aktuálně děje v Polsku: vzestup Solidarity, atentát na papeže Jana Pavla II. apod.¹⁵³

---

¹⁵⁰ Rozhovor s Květoslavem Doubkem ze dne 31. 3. 2021.

¹⁵¹ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021

¹⁵² Osobní facebookový profil Petra Rýgra. Příspěvek ze dne 21. května 2020.

¹⁵³ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021

Novomanželé se proto rozhodli strávit zbytek svatební cesty právě v Polsku. Autostopem se dostali do města Čenstochová. V Rýgrově vyprávění se objevují převážně vzpomínky na atmosféru, která v tu dobu v Polsku panovala:

„Hned za celnicí jsme o to víc začali vnímat zvláštní rozjitřenou náladu, asi jako později u nás, v týdnech po Listopadu 89. Při stopování jsme vlastně jen hned přestupovali z auta do auta. Nemohl jsem si nevšimnout placky na řidičově košili, „element antysocjalistyczny“. Tady se s tím už nedělaly cavyky.“¹⁵⁴

Polská cesta pro novomanžele přichystala nejedno překvapení. Nedlouho po příjezdu do Čenstochové se jim dostalo ubytování přímo v kostele na Jasně Hoře, kde byli pro nocleh uloženi mezi stůl Páně a kostelní oltář. Od druhého dne se prý nepřestávali divit extrémně vysokému počtu poutníků, který na jedno z nejsvětějších polských míst s Pannou Marií Čenstochovskou proudil: *„Bylo to jako sen z jiné planety. Prarodiče bydleli v Králíkách u kláštera, ale takovou sílu jsem tam nikdy nezažil.“¹⁵⁵*

Ve vzpomínkách Petra Rýgra se objevují také polské večery, které měly oslnit svou ojedinělou jednotící atmosférou, kdy k sobě u táborových ohňů a hry na kytaru měli blízko všichni lidé bez ohledu na to, zda byli katolíci, hippies, protestanti či příslušníci jiných náboženství či subkultur. Došlo také na Rýgrovu návštěvu místní kanceláře Solidarity:

„Objímali nás a tvrdili, že do podzimu přijde pád komunismu i k nám. Snosili noviny, brožurky, odznaky. Šéf kanceláře pochyboval, že spíš přes hranice provedeme elefanta, ale ať to zkusíme.“¹⁵⁶

Tyto artefakty se pak přes hranice skutečně podařilo přenést, k čemuž novomanželům Rýgrovým dopomohl také letní déšť. Cestou do Československa opět stopovali, na poslední distanc se jim dokonce podařilo zastavit české spoluobčany, kteří je ovšem nedaleko od hranic vysadili. Podle vzpomínek Petra Rýgra tomu tak bylo pravděpodobně z toho důvodu, že stálá posádka automobilu převážela přes hranice vodku a materiály s logem Solidarity by jim v tomto ohledu mohly u celní kontroly jen přitížit. Přes hraniční přechod se proto museli Eva a Petr

---

¹⁵⁴ Osobní facebookový profil Petra Rýgra. Příspěvek ze dne 16. června 2020.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ Tamtéž.

Rýgrovi vydat pěšky, když je zastihl déšť: „*Mladý celník nás chtěl vzít na osobní prohlídku, ale staršímu se zželelo promočené Evy, otcovsky houkl, ať tu žábu s tím klukem pustí.*“¹⁵⁷

Ohlédnutí Petra Rýgra za jejich polským dobrodružstvím se nese převážně v emoční a ideové rovině. Z narace, ale také ze vzpomínkového příspěvku, který umístil na sociální síť, je patrné, že na něho velmi silně zapůsobil duch svobody, lidské sounáležitosti a euforie, který v Polsku v danou dobu panoval. Za hranice rodné země se podruhé podíval ještě v osmdesátém šestém roce,¹⁵⁸ avšak první polská životní epizoda v něm však zanechala silný životní prožitek:

*„Krom odznáčků Solidarity jsme si přes hranici propašovali do života důležitou věc. Poprvé jsme se cítili opravdu svobodní, a moc se nám to zalíbilo. V Polsku to nakonec dopadlo špatně a proroctví o našem svobodném podzimu se také ještě dlouho nenaplněovalo. Ale mladé stromky už nešly tak snadno ohýbat, vzdor nám zůstal tak nějak přirozeně zadřený pod kůží. Už z nás totiž také byli ‚elementy‘...“*¹⁵⁹

Petr Rýgr navštívil Polsko podruhé v roce 1986. Polsko bylo v té době již v jiné politické situaci, načež vzpomíná:

*„Tehdy nás zaujaly četné vojenské a policejní hlídky v polských ulicích, a zároveň vylepené protistátní plakáty na zdech. Byli ti Poláci vždycky odvážnější! Kontrast k místní povolnosti, viz plynové masky.“*¹⁶⁰

Z dotazovaných přátel si na polskou cestu Rýgrových vzpomíná pouze Miroslav Wagner, který u nich nedlouho po návratu přebýval. Tehdy bydleli v Červeném Kostelci a Wagner právě „...opustil rodný dům“.¹⁶¹ Petr Rýgr s manželkou mu poskytli dočasný azyl. Jelikož host zanedbával docházku do zaměstnání, jednoho dne si pro něj přišli příslušníci Veřejné bezpečnosti. Když ho odváděli, jeden z dvojice příslušníků bezpečnosti si povšiml vystavených placek polské Solidarity, v daném případě ale Rýgrovi od postihu zachránila jistá dávka štěstí:

---

¹⁵⁷ Osobní facebookový profil Petra Rýgra. Příspěvek ze dne 16. června 2020.

¹⁵⁸ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

¹⁵⁹ Osobní facebookový profil Petra Rýgra. Příspěvek ze dne 16. června 2020.

¹⁶⁰ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

¹⁶¹ Rozhovor s Miroslavem Wagnerem ze dne 24. 3. 2021.

„...tam si pamatuju, že v chodbě byl obraz Ježíše Krista, nebo Panny Marie, to už přesně nevím (...) a tam byly odznáčky Solidarity u toho, rozumíš, a tam byly dva a ten podřízený cukal hlavou k tomu obrázku, že tam jsou odznáčky Solidarity a ten nadřízený říkal, No co, jdeme, jdeme!“, takže mě odvezli...“.¹⁶²

Z perspektivy historika, autora této práce, který má k dispozici jak narace, tak písemné vzpomínky Petra Rýgra na sociální síti Facebook, lze vnímat, že návštěva Polska v roce 1981 zanechala v jeho životě nesmazatelnou stopu lemovanou hlavně silným emočním prožitkem. To, po čem tolik toužil, tzn. svobodný a komunitní život mladých lidí, v Polsku v daný historický okamžik opravdu existovalo. Tato cesta představuje v Rýgrově životě pozoruhodnou epizodu, kdy na vlastní kůži zažil celospolečenskou euforii a pospolitost, jak již bylo uvedeno, sám to přirovnává pouze k událostem sametové revoluce.

V souladu s paradigmatem personalismu byla tato tematická podkapitola zařazena do práce na základě toho, že sám Petr Rýgr jí přikládal velkou váhu. O tom mj. svědčí skutečnost, že na své sociální síti, kam vkládá četné vzpomínky, věnuje Čenstochové poměrně velký prostor. Na událost obšírně vzpomíná a co víc, dokládá ji řadou vlastních fotografií.¹⁶³ Jedná se tedy o jeden ze silných mladických zážitků – a opět lze konstatovat, že se jedná o zážitek dobrodružné povahy, a to i s přihlédnutím k tomu, že celou tuto cestu Petr Rýgr absolvoval ve věku dvaceti let a její většinu projeli společně s manželkou autostopem.

---

¹⁶² Rozhovor s Miroslavem Wagnerem ze dne 24. 3. 2021.

¹⁶³ Fotografie z Čenstochové 1981 jsou obrazovou přílohou této práce.

7. Inzerát v Rudém právu

Píše se 7. října roku 1989 a v rubrice *Rudého práva* je otištěn inzerát, blahopřející Ferdinandu Vaňkovi k jeho narozeninám:

*„Dne 5. 10. 1989 oslavil narozeniny FERDINAND VANĚK z Malého Hrádku. Za jeho namáhavou práci, kterou v životě vykonával a vykonává, mu děkují a do dalších let hodně zdraví a pracovních úspěchů mu přejí jeho spolupracovníci a přátelé.“*¹⁶⁴

Pod jménem „Ferdinand Vaněk“ se skrýval přední český disident a dramatik Václav Havel. Autorem inzerátu byl Petr Rýgr, v této době osmadvacetiletý muž, který se s Havlem poprvé setkal před dvanácti lety na Hrádečku. Použitý pseudonym odkazoval na jméno hlavní postavy z divadelní hry *Audience*. Zveřejnění inzerátu se stalo okamžikem, kdy Petra Rýgra osvítily reflektory velkých dějin. V českých médiích je jeho jméno spojováno zejména s tímto aktem a každoročně v souvislosti s datem narozenin Václava Havla. Tato kapitola si klade za cíl zachytit okolnosti vzniku inzerátu v paměti samotného inzerenta, tj. hlavního hrdiny této práce, v paměti jeho přátel, ale také to, jakým způsobem je tento akt zaznamenán v české kolektivní paměti, tzn. jak je zachycován v soudobých médiích k roku 2021.

7.1. Perspektivou inzerenta Petra Rýgra

*„Nápad prostě člověka napadne, sám od sebe. Jednou jsem se díval do novin, a v tom Rudém právu byly neskutečné inzeráty typu: Soudružce babiče přeje vnuk a čest práci! a tak mě napadla poťouchlost, kdyby se to formulovalo opačně. S Evou jsme z toho měli legraci, a myšlenku jsme dál rozvíjeli...“*¹⁶⁵

Tolik říká Petr Rýgr k tomu, jak se zrodila prvotní myšlenka na podání blahopřejného inzerátu do *Rudého práva*. Vzpomíná ale, že od nápadu k realizaci vedla dlouhá cesta. Za prvé: nevěděl, kdy slaví Václav Havel narozeniny, za druhé: nedisponoval jeho fotografií, za třetí: příliš nevěřil, že by inzerát mohl v hlavním režimním deníku vyjít. První příkoří mu pomohl vyřešit jeho kamarád, „velký

---

¹⁶⁴ Rubrika „Společenská oznámení“. *Rudé právo* ze dne 7. října 1989.

¹⁶⁵ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

knihomol“,¹⁶⁶ který vyčetl datum narození Václava Havla, tj. 5. 10. 1936, na záložce jedné z jeho vydaných knih. Taktéž s druhou překážkou mu pomohli jeho přátelé, jednalo se o muže z České Skalice: Jaroslava Palečka a Květoslava Doubka, kteří na Hrádeček často jezdili a znali se dobře i s tamním správcem, Karlem Švorčíkem. Dokázali proto sehnat Havlovu fotografii.¹⁶⁷

Po zajištění těchto nutností následovala samotná příprava textu, na což Petr Rýgr vzpomíná jako na radostnou věc, kdy společně s manželkou Evou dávali dohromady přesnou formulaci blahopřání. Za zábavné považuje zejména vymyšlení šifrování, aby inzerát nebyl hned odhalen cenzory. Namísto jména Václav Havel byl proto zvolen pseudonym Ferdinand Vaněk, namísto Hrádečku byl jako místo bydliště uveden Malý Hrádek. V dané souvislosti je důležité zvýraznit, že Petr Rýgr o přípravě inzerátu hovoří v plurálu, vnímá ho jako společné dílo, na kterém se podílel se svou ženou.¹⁶⁸

V souvislosti se jménem oslavence, Václava Havla, pak Petr Rýgr říká, že si původně nepřál, aby o plánované akci dopředu věděl, mělo to být překvapení. Zároveň byl text podepsán obecně „jeho spolupracovníci a přátelé“, aby to bylo jako za všechny, za širokou obec. Objevovaly se v něm navíc pochybnosti ohledně toho, zda by ho taková věc vůbec potěšila: „...protože mi přišlo, že Rudý právo je něco strašného, že ho to může zároveň rozčítit...“.¹⁶⁹

Zajímavostí je, že Václav Havel dlouhou dobu nevěděl, kdo autorem inzerátu byl. Mezitím se dokonce uvnitř undergroundových kruhů musely řešit spory o přivlastnění si inzerátu, když se k jeho autorství přihlásil jeden z Rýgrových přátel z undergroundu,¹⁷⁰ sám hlavní hrdina této práce se o této věci ale nezmiňuje.¹⁷¹ Pro Václava Havla vyšla pravda na povrch takřka nečekaně, po dlouhé době, a sice v roce 2007, tj. osmnáct let po otištění inzerátu:

---

¹⁶⁶ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

¹⁷⁰ Rozhovor s Květoslavem Doubkem ze dne 31. 3. 2021. a Rozhovor s Jaroslavem Palečkem ze dne 31. 3. 2021.

¹⁷¹ O situaci promluvil až po dotazu tazatele, kdy věc popsal s tím, že si nepřeje, aby to bylo v textu podrobně zaznamenáno. Autor diplomové práce postupuje podle etických pravidel, a vyhovuje tak přání narátora.

„...na Hrádečku u Andreje Kroba byl večírek a tam byl Jáchym Topol (...), mě nikdy předtím nenapadlo, že bych Havlovi řekl: ‚To jsem byl já s tím inzerátem.‘, to je trapný, že jo. A tenkrát to Jáchym Topol vytáhl a říká: ‚Vašku, jak to tenkrát bylo s tím inzerátem?‘. No, a protože tam byl zároveň fotograf Bohdan Holomíček, tak ten říkal: ‚No to byl přeci tady náš Petr.‘. Tak na to přišla řeč...“.¹⁷²

Václav Havel podle Rýgrových vzpomínek hovořil o inzerátu jako o důležitém aktu, který „...pootevřel vrátka k něčemu dalšímu...“.¹⁷³ Petr Rýgr však říká, že tento inzerát jako nějaký přelomový čin nikdy nevnímal. Hovoří o něm jako o „...legraci, která měla velkej dopad“ nebo jako o „poťouchlosti“,¹⁷⁴ přičemž ho mělo překvapovat, když se po sametové revoluci vraceli jeho přátelé z emigrace, z Austrálie či z Německa a všichni o daném inzerátu věděli.¹⁷⁵

Co se týká motivace, která Petra Rýgra a jeho manželku Evu k podání inzerátu přiměla, v první řadě zmiňuje, že si chtěli „...udělat legraci“.¹⁷⁶ Hovoří ale také o tom, že po Palachově týdnu se začala vyostřovat situace kolem jejich přátel. Například, když byla kmotra jejich dcery a kamarádka, Jana Petrová, odsouzena k nepodmíněnému výkonu trestu ve vězení.¹⁷⁷ Lze se proto domnívat, že ona „poťouchlost“ byla motivována také tím, že se stupňoval nesouhlas Petra Rýgra s poměry v socialistickém Československu, kdy represe po Palachově týdnu opět vygradovaly na úroveň, která se silně dotýkala jeho blízkého kruhu přátel. Režim začal postupovat v silnější ofenzivě, jako jednu z protiofenziv je pak možné vnímat právě tento inzerát.

Za zveřejnění inzerátu v daném termínu musel Petr Rýgr uhradit nemalou částku, 457,- korun československých. Platba musela být provedena telegraficky do tří dnů, na korespondenčním lístku z redakce *Rudého práva* je totiž uvedeno, že urgentní platba je nutná z toho důvodu, jelikož byl inzerát objednan pozdě a že by měl být v ideálním případě zajištěn nejméně dva měsíce předem.¹⁷⁸ Poté, co došlo ke zveřejnění blahopřání, se někteří Rýgroví přátelé rozhodli, že mu finančně

---

¹⁷² Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ Tamtéž.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ Osobní archiv Petra Rýgra. Korespondenční lístek z redakce *Rudého práva* ze dne 15. 9. 1989.

pomůžou a na inzerát mu zpětně přidají. Mezi takové dárce patřila například Dana Němcová, která přispěla stokorunou.¹⁷⁹

Po sametové revoluci začal žít inzerát svým druhým životem. Petr Rýgr proto s nadsázkou označuje měsíc říjen za „*podzimní sezónu*“,¹⁸⁰ kdy se na něj obrací novináři s žádostí o rozhovory. S humorem vzpomíná, že ho jednou překvapil reportér z televize *Nova*, který se hned v první otázce zeptal, jak ho napadlo „...*tak legrační jméno, Ferdinand Vaněk?*“.¹⁸¹ Jak již bylo zmíněno v předešlých kapitolách, Havlova dramata provázela Petra Rýgra od mládí a zná je proto prakticky zpaměti. Kromě novinářů se hlavní postavě této práce ozval také nejmenovaný módní butik, který si chtěl zajistit licenci pro výrobu triček, právě s potiskem inzerátu z *Rudého práva*. Petr Rýgr s využitím souhlasil, přičemž daná obchodní společnost odvádí část obnosu z prodeje triček na konto *Vize 97*, nadace Dagmar a Václava Havlových.¹⁸²

Petr Rýgr říká, že mu od jisté doby přestalo vadit opakující se podávání rozhovorů do médií. Zdůvodňuje to tak, že se tím alespoň využije příležitost pozitivně připomenou Václava Havla ve veřejném prostoru.¹⁸³ Je proto zřejmé, že ho i posmrtně chová ve velké úctě, která se datuje již od jejich prvního setkání v létě roku 1977, když bylo Petru Rýgrovi šestnáct let.

Obelstění tehdejší cenzury nemělo zůstat bez odezvy. Státní bezpečnost si z redakce *Rudého práva* zjistila, kdo byl objednatelem inzerátu, zjistila si také jeho adresu. Petr Rýgr vzpomíná, že se kolem jeho rodiny začala „...*stahovat smyčka...*“,¹⁸⁴ protože už byli na výslechy zváni jejich přátelé. Represivní orgány však nestačili celou akci dotáhnout do konce, jelikož půl druhého měsíce po vydání inzerátu komunistický režim ve státě padl. „*Ferdinand Vaněk*“ pak ještě na konci téhož roku usedl na Pražském hradě jako nový prezident republiky.

---

¹⁷⁹ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

¹⁸⁰ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

¹⁸¹ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

¹⁸² Osobní facebookový profil Petra Rýgra. Příspěvek ze dne 21. července 2020.

¹⁸³ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

¹⁸⁴ Tamtéž.

7.2. Perspektivou přátel

Tato podkapitola si klade ambici zachytit pohled přátel Petra Rýgra na jeho akt podání inzerátu s blahopřáním Václavu Havlovi v *Rudém právu*. Uvnitř skupiny oslovených přátel lze v daném případě vymezit dvě skupiny. První jsou tzv. „spolupachatelé“, Jaroslav Paleček a Květoslav Doubek. Toto označení psané v uvozovkách obdrželi proto, protože se na přípravě inzerátu podíleli, když jeli na Hrádeček zajistit Havlovu fotografii. Druhou skupinou jsou pak přátelé „pozorovatelé“, kteří se do této činnosti aktivně nezapojovali, dozvěděli se o ní až po vydání výtisku *Rudého práva*.

Všichni dotazovaní narátoři z řad přátel Petra Rýgra se shodli na jednom, podání inzerátu vnímají jako velkou zásluhu a jsou na svého kamaráda pyšní. Lze vyčíst hrdost, která může pramenit z toho, že jejich kamarád z mládí a myšlenkový soupeř, se kterým mají tolik společných zážitků, se dokázal svým skutkem zapsat do kapitol „velkých dějin“ a díky tomu se každoročně objevuje v médiích.

*„To byla super akce, jo. Perfektně vymyšlená, prostě úplně nádherný. No, prostě Petr Rýgr a Evička samozřejmě...“*¹⁸⁵

Takovými slovy celou akci zpětně hodnotí Jaroslav Paleček, který se společně s Květoslavem Doubkem na vydání inzerátu podílel sehnáním Havlovy fotografie. Pohled těchto dvou mužů na celou událost je specifický. Od začátku totiž věděli o tom, co Petr Rýgr se svou ženou chystá. Ve svých vzpomínkách pak vypráví převážně o své cestě na Hrádeček, v celém aktu se vnímají jako zúčastnění. Zmiňují se o osobě jejich kamaráda Karla Švorčíka, kterého označují jako Havlova „majordoma“,¹⁸⁶ ale také jako „člena rodiny Havlovy“.¹⁸⁷ I přes to, že bylo plánování tohoto činu velmi utajené, se však podle svědectví Jaroslava Palečka Václav Havel o plánovaném blahopřání dozvěděl právě od Karla Švorčíka, jehož prostřednictvím také Palečkovi a Doubkovi vzkázal, že vybral fotografii, na které mu to nesluší, ale že stejně nevěří, že to komunistickou cenzurou projde.¹⁸⁸

---

¹⁸⁵ Rozhovor s Jaroslavem Palečkem ze dne 31. 3. 2021.

¹⁸⁶ Rozhovor s Květoslavem Doubkem ze dne 31. 3. 2021.

¹⁸⁷ Rozhovor s Jaroslavem Palečkem ze dne 31. 3. 2021.

¹⁸⁸ Tamtéž.

Tito dva muži pak vzpomínají na 7. října, kdy již brzy ráno s netrpělivostí čekali před trafikou, aby si mohli koupit čerstvý výtisk *Rudého práva* a ve společenské rubrice zjistit, zda byl inzerát, přející Václavu Havlovi alias Ferdinandu Vaňkovi skutečně otištěn:

„...čekali jsme u trafiky a já jsem tam pak jel (na Hrádeček - pozn.) s Milanem Hruškovým přímo s tím výtiskem a ještě, než se to mohlo dostat na Svobodnou Evropu, tak jsme mu to Rudý právo dovezli. A ten byl úplně v rauši a Olga říkala: ‚To snad není možný.‘, takže bylo to prostě dobrý...“.¹⁸⁹

Květoslav Doubek i Jaroslav Paleček se však ve svých vzpomínkách asociačně zastavují u tzv. „sporů o autorství inzerátu“,¹⁹⁰ o kterém se však na rozdíl od Petra Rýgra více rozhovoří:

„...on by to snad ani Petr neřešil, on je slušnej, ale on tenkrát následně dostal peníze od různých lidí, tak nechtěl, aby pak před nima nevypadal blbě...“.¹⁹¹

Další dva přátelé, Jiří Rejthar a Miroslav Wagner vnímají celou událost z pozice pozorovatelů, přičemž na akt zveřejnění inzerátu si velice dobře vzpomínají: *„To byla výborná legrace, jo, to se tenkrát opravdu povedlo...“*,¹⁹² nebo: *„To byl akt, to tenkrát ty estébáci museli zuřit obrovským způsobem (...) a že byla za dva měsíce revoluce, to nikdo nemohl tušit.“*¹⁹³ Z obou citací je patrné, že celá akce dokázala spřízněné povahy dobře pobavit, ale zároveň oceňují Rýgrovu odvahu, když mu muselo být dopředu jasné, že se stane terčem zájmu státní bezpečnosti. Je zřejmé, že samotný význam inzerátu staví vysoko, když ho hned spojuje se zájmem státní bezpečnosti, ale také s úvahami o tom, že nikdo z nich nevěřil v tak brzký konec režimu. V tomto kontextu se lze domnívat, že inzerát představoval určité světlo v době, kterou jinak tento okruh přátel vnímal jako temnou. Miroslav Wagner se zamýšlí také nad motivací Petra Rýgra, když konstatuje:

---

¹⁸⁹ Rozhovor s Jaroslavem Palečkem ze dne 31. 3. 2021.

¹⁹⁰ Metaforické označení autora této práce popisující událost z devadesátých let, kdy se v médiích řešilo, kdo je pravým autorem a podavatelem inzerátu.

¹⁹¹ Rozhovor s Květoslavem Doubkem ze dne 31. 3. 2021.

¹⁹² Rozhovor s Jiřím Rejtharem ze dne 11. 11. 2020.

¹⁹³ Rozhovor s Miroslavem Wagnerem ze dne 24. 3. 2021.

„...to byla samozřejmě jeho poťouchlost, protože to je jeho povaha, tak lehce tam něco vsunout... (...) ...on má úžasnej smysl pro humor, takovej svůj specifickéj...“.¹⁹⁴

Z Wagnerova pohledu pak Rýgrův čin nebyl až takovým překvapením, protože navazoval na předešlé kontinuum jeho aktivit, ale také jeho styl humoru.

7.3. Perspektivou médií

Hovořil-li Petr Rýgr v souvislosti s inzerátem v *Rudém právu* o „...podzimní sezóně“,¹⁹⁵ na základě rešerše novinových článků musí autor této práce potvrdit, že jsou opravdu všechny články vydány v první polovině října. V daném případě je možné na publikované články nahlížet jako na prameny, které lze zanalyzovat.

Ve většině článků je obsažena informace, o tom, že Petr Rýgr navštěvoval Václava Havla již od svých šestnácti let.¹⁹⁶ V případech vybraných médií je pak citován přímo Petr Rýgr, který vzpomíná na to, jak se na Hrádeček vydal a jaká ho k tomu vedla motivace. Znění těchto citací je v korespondenci s tím, co je popisováno v předchozích částech práce zachycujících vlastní perspektivu Petra Rýgra.

V mediálních příspěvcích pak následují popisy toho, jak se celá akce zrealizovala, také v tomto případě dává velká část novinářů prostor samotnému Petru Rýgrovi, kterého poté doslovně cituje, novináři ve vybraných případech zdůvodňují, že použité jméno „Ferdinand Vaněk“ pochází z Havlovy divadelní hry *Audience*.¹⁹⁷ Dochází na zmínky o ceně inzerátu, které jsou ve všech uvedených případech zaokrouhleny o tři koruny nahoru, ze 457,- na 460,- Kčs.

---

¹⁹⁴ Rozhovor s Miroslavem Wagnerem ze dne 24. 3. 2021.

¹⁹⁵ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

¹⁹⁶ *Jediný inzerát vyvolal v říjnu 89 poprask. Rudé právo přálo Václavu Havlovi k narozeninám.* In: Český rozhlas Radiožurnál [online] [cit. 26. 3. 2021]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/jediny-inzerat-vyvolal-v-rijnu-89-poprask-rude-pravo-pralo-vaclavu-havlovi-k-7188395>, také K Havlovi na chalupu jsem jezdil od svých 16 let, vzpomíná autor legendárního inzerátu In: Seznam zprávy [online] [cit. 26. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/k-havlovi-na-chalupu-jsem-jezdil-od-svych-16-let-vzpomina-autor-legendarniho-inzeratu-80246>

¹⁹⁷ *Legendární přání panu Vaňkovi. Před 30 lety komunistický režim omylem pogrataloval Havlovi.* In: Česká televize [online] [cit. 10. 4. 2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2943392-legendarni-prani-panu-vankovi-pred-30-lety-komunisticky-rezim-omylem-pogrataloval>

Petr Rýgr ve shodě s orálně historickou narací, kterou poskytl za účelem vzniku této práce, i v novinových článcích označuje celý akt podání inzerátu za „poťouchlost“, nad kterou společně se ženou již delší dobu přemýšlel. Posledním impulzem pak také podle médií měla být právě vypjatá situace po Palachově týdnu.¹⁹⁸

Článek ze zpravodajského portálu Seznam zprávy, jehož autorem je Václav Dolejší, označuje Petra Rýgra za „skromného“.¹⁹⁹ Toto tvrzení je ve shodě s výše citovanými názory jeho přátel.

Ve většině případů média korespondují s informacemi poskytnutými od Petra Rýgra či jeho přátel, pro historika tak v tomto směru nejsou tolik podstatná s ohledem na získání nových informací a perspektiv. Z tohoto tvrzení lze ale vyjmout jednu tematickou část, která prochází většinu článků, kterou je dosah a vlastní život inzerátu po jeho vydání ve veřejném prostoru. Například Česká televize přináší vzpomínky od bývalého Havlova tajemníka Vladimíra Hanzela:

*„...vzpomíná, že se po vytištění inzerátu tehdejší disident číslo jedna výtečně pobavil. ‚Ono to totiž bylo v jeho stylu humoru, takové trošku poťouchlé a konspirativní...‘ (...) Ten den alespoň v Praze zmizelo Rudé právo z kiosků, kde se prodával tisk, to bylo podezřelé, takže to zkoumali a velice rychle na to přišli...“.*²⁰⁰

O zveřejněném inzerátu informovala ještě téhož dne *Svobodná Evropa*. Informace pronikla také na vlny *Hlasu Ameriky* a v brzké době daný akt zaplnil stránky novin po celém světě.²⁰¹

Téma inzerátu se objevilo jako téma jednoho dílu televizního seriálu *Vyprávěj*, jako rozhlasová skeč Miloše Doležala na stanici Vltava, jako divadelní

---

¹⁸² *Příběh nejslavnějšího přání V. H.* In: Lidové noviny [online] [cit. 13. 4. 2021]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/pribeh-nejslavnejsiho-prani-v-h.A061001_154933_in_redakce_hlm

¹⁹⁹ *K Havlovi na chalupu jsem jezdil od svých 16 let, vzpomíná autor legendárního inzerátu* In: Seznam zprávy [online] [cit. 26. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/k-havlovi-na-chalupu-jsem-jezdil-od-svych-16-let-vzpomina-autor-legendarniho-inzeratu-80246>

²⁰⁰ *Legendární přání panu Vaňkovi. Před 30 lety komunistický režim omylem pogrataloval Havlovi.* In: Česká televize [online] [cit. 10. 4. 2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2943392-legendarni-prani-panu-vankovi-pred-30-lety-komunisticky-rezim-omylem-pogrataloval>

²⁰¹ *K Havlovi na chalupu jsem jezdil od svých 16 let, vzpomíná autor legendárního inzerátu* In: Seznam zprávy [online] [cit. 26. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/k-havlovi-na-chalupu-jsem-jezdil-od-svych-16-let-vzpomina-autor-legendarniho-inzeratu-80246>

aktovka v režii Jany Frankové. Objevil se na obalu knihy Havlových her. Martin T. Pecina inzerát označil za „základ moderního československého trollingu“.²⁰²

Na základě prostudování novinových článků, ale také rozhlasového rozhovoru a dvou televizních reportáží, lze dojít k závěru, že Rýgrův inzerát žije velmi výrazným druhým životem. Jeho vydání a význam je každoročně připomínán, v souvislosti s Havlovými narozeninami. Je proto zřejmé, že inzerát musel zanechat stopu ve své generaci, kdy představoval rafinovanou formu vymezení se proti režimu, ale díky svému druhému, porevolučnímu životu, se proměnil v symbol. Symbol spojený s životem předního českého disidenta Václava Havla, ale také může být nahlížen jako jeden z mezníků, který dokázal v posledních měsících existence zesměšnit cenzuru oficiálního tisku, a tím pádem celý tehdejší režim.

---

²⁰² Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

8. Sametové postludium

Jedna z prvních kapitol této diplomové práce nese název „Skautské preludium a rok 1968“. Petr Rýgr tuto životní etapu zachycuje jako velmi podstatnou pro další formování osobnosti a vlastního vztahu ke svobodě. Je proto nutností, aby tato práce byla zakončena opět kapitolou, která se ve svém názvu odkáže na hudební teorii – „Sametové postludium“ - což znamená závěrečnou část skladby. Tato metafora je do názvu vnesena z toho důvodu, že cílem textu je zachytit život Petra Rýgra formou epizodické biografie zaměřené na sledování tématu svobodného života. Jelikož sametová revoluce přinesla svobodu a demokracii do Československa, umožnila (nejen) Petru Rýgroví, aby mohl svobodný život po osmadvaceti letech života naplno prožít bez omezování státní mocí. Postludium v názvu kapitoly představuje ve vztahu k tématu životní svobody poslední etapu. Tato část textu zachycuje život od listopadu roku 1989 až do dubna 2021, kdy byla tato diplomová práce vytvořena.

8.1. Petr Rýgr a sametová revoluce

„...pátek, 16. listopadu jsme tady s kamarádama měli promítání trezorových filmů, někde jsme sehnali Skřivánky na niti, Všechny dobré rodáky a podobně. Měli jsme půjčenou televizi a video... (...) ...jenže v večer nám zavolali kamarádi z Prahy, co se tam děje, takže jsme vlastně místo promítání poslouchali Svobodnou Evropu...“²⁰³

Tak vzpomíná Petr Rýgr na to, jak se k němu poprvé dostaly informace o tom, že se v hlavním městě začalo něco významného dít. Z jeho vzpomínek pak víme, že v neděli se společně s přáteli z okolí sešli v náhodské hospodě Vatikán. V lokále měla být puštěna televize, když začaly Televizní noviny, na něž se přátelé, pohybující se v prostředí undergroundu, chtěli, vzhledem k okolnostem, podívat: *„...a to si pamatuju, že když v televizi řekli, že v Brně je demonstrace, tak to bylo*

---

²⁰³ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

něco.“.²⁰⁴ Na stejném setkání byl přítomen také Jaroslav Paleček, který s Petrem Rýgrem sdílí vzpomínku z téhož restauračního zařízení. Vzhledem k tomu, že se skupina „protirežimně naladěných přátel“ chtěla dívat na zprávy, požádala další přítomné hosty, zda by nebylo možné dát televizi hlasitěji. To jim bylo umožněno, nicméně oba vzpomínají na to, že ve Vatikánu aktuální dění nikoho nezajímalo, jediné emoce měli projevovat pánové hrající karty pod televizní obrazovkou, a to z toho důvodu, že jim vadil přílišný hluk linoucí se z jejích reproduktorů.²⁰⁵

Druhého dne, tj. v pondělí se Petr Rýgr vydal do Prahy, kde se zúčastnil demonstrace na Václavském náměstí. Na celou situaci vzpomíná těmito slovy:

*„...jsme byli někde na Můstku a jelo auto Veřejný bezpečnosti a tam bylo shromážděných tolik lidí, že to auto muselo zastavit. A teď někdo začal do toho auta kopat a mně úplně zatrnulo, dodnes, když si na to vzpomenu...tehdy jsem si říkal, jestli se něco stane, tak odsud půjdu pryč a nechci s tou revolucí mít nic společného“.*²⁰⁶

Reflektuje své pocity, kdy se obával toho, aby se události nepřeměnily v agresivitu, která by mohla připomínat situaci po druhé světové válce v pohraničí. Petr Rýgr tvrdí, že je rád, že revoluce proběhla sametově a nesouhlasí s tím, když někteří jedinci dnes volají po tom, že se s komunisty mělo „...více zatočit“,²⁰⁷ vnímá to tak, že se za těmito slovy skrývá hrozba neřízeného násilí, které by bylo páčáno. V této situaci opět vzpomíná na Václava Havla, protože dokázal udržet revoluci v její humánní podobě a nezneužil obrovského vlivu, kterým během revolučních dní bezpochyby disponoval.²⁰⁸

Každý z dotazovaných přátel Petra Rýgra vzpomíná na listopadové události roku 1989 po svém, všichni jedinci se však během nich ukázali v Praze na některé z demonstrací. Situace z náhodské hospody Vatikán ukazuje, jak byla sametové revoluce ve svých počátcích vnímána perspektivou „šedé zóny“.²⁰⁹ Oficiální zpravodajství najednou začali sledovat i lidé, kteří měli blízko k disentu, resp. je

---

²⁰⁴ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

²⁰⁵ Rozhovor s Jaroslavem Palečkem ze dne 31. 3. 2021.

²⁰⁶ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ Pojem socioložky Jiřiny Šiklové ze stejnojmenné eseje, který označuje většinovou část normalizační populace nacházející se mezi disentem a komunistickými nomenklaturními kádry. Tato skupina lidí se podle Šiklové vyznačovala tím, že neinklinovala k protestům proti režimu.

lze považovat za součást undergroundu, naopak zbytek společnosti měl v daném případě tyto informace přijímat bez většího zaujetí, podle vzpomínek Petra Rýgra a Jaroslava Palečka, až s jistou mírou lhostejnosti, jak se ukázalo na případě náchodské hospody. Petr Rýgr hovoří v souvislosti s revolučními událostmi také o jisté míře překvapenosti z toho, jak se k vyrovnání s režimem začínají stavět lidé, kteří se předtím o žádnou formu odporu nesnažili, naopak působili dojemem naprosté poslušnosti a oddanosti:

„.....před Listopadem jsem měl pocit, že většině lidí je situace v zemi lhostejná, že jsou takoví odevzdaní. O to víc mě překvapilo, kolik lidí bylo nadšeno myšlenkou demokracie....“²¹⁰

V průběhu sametové revoluce se zrodilo Občanské fórum, jeden z přátel Petra Rýgra, Jaroslav Paleček, se stal zakládajícím členem OF v okresním městě Náchod. Petr Rýgr však do politiky vstoupit nechtěl, nešel tak ve stopách řady dalších disidentů, kteří se po roce 1989 aktivně zapojili do veřejného života. Rýgr se stal pouze na jedno volební období obecním zastupitelem v Příbyslavi. Další politické ambice neměl, což lze chápat jako kontinuum s jeho dosavadním životem. V průběhu celé tzv. normalizace nevyhledával politická témata, nelze ho označit za politického odpůrce režimu, protože nepředstavoval žádnou jinou ideologickou alternativu, ačkoliv sám přiznává, že ho bavilo studovat různé z nich studovat a přemýšlet nad nimi.²¹¹ Do role odpůrce ho postavil samotný komunistický režim, Petr Rýgr chtěl podle svých slov žít svobodným životem, volně pořádat kulturní akce či se jich účastnit. Nebyly to politické ambice, nýbrž zájem o kulturu a poznání, který Rýgra postavil do disidentské pozice. Z tohoto důvodu není jeho rozhodnutí nezapojovat se do politického života překvapivé.

V souvislosti s tématem politické angažovanosti však musí být zmíněna ještě jedna životní epizoda Petra Rýgra, která byla opět založena na recesi. Společně s přáteli z Dobrušky založil dne 1. 7. 1980 fiktivní Stranu postupného maximalismu, o dva roky později byl rovněž sepsán *Stávkokazecký manifest*.²¹² Můžeme se v něm například dočíst v Hlavě I., odstavec 1: „*Práce duchovní i fyzická*

---

²¹⁰ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

²¹¹ Tamtéž.

²¹² Manifest z roku 1983 sepsaný Petrem Rýgrem je přílohou této práce.

se povoluje pouze v době stávek. Ostatní práci stavíme mimo zákon. Zákon jest zkažená stávka.“.²¹³ V podobně satirickém duchu pokračují i další hlavy a odstavce. Petr Rýgr pak s přáteli pořádal všemožné „stranické“ události: schůze v hospodách, ale také výjezdní zasedání. Při té příležitosti si vyprávěli smyšlené příběhy o dějinách tohoto politického uskupení. Na tomto příkladu lze z pozice historika vidět několik rovin, přínosných pro interpretaci životního příběhu Petra Rýgra se zaostřením na téma svobody, společnosti a politiky. V první řadě zde vidíme kontinuitu recesistického chování, smyslu pro absurditu, ale také smyslu pro humor. To se projevilo mj. v říjnu roku 1989, kdy došlo k uveřejnění blahopřejného inzerátu v Rudém právu. Ve druhé řadě ukazuje angažovanost na fiktivním projektu Strany postupného maximalismu také skutečnost, že se Petr Rýgr již v útlých mladických letech zajímal o politické dění a o historii, tvořil v tomto směru recesi, kterou by bylo možné srovnat se Stranou mírného pokroku v mezích zákona, jejímž protagonistou byl spisovatel Jaroslav Hašek. Ve třetí řadě lze pak spatřit charakteristický rys společenského působení Petra Rýgra, kdy zůstává stát mimo organizované struktury, čímž jsou v daném případě zamýšleny politické strany, oficiální hnutí, spolky atd.²¹⁴

8.2. Rodinný výčep

Petr Rýgr získal svobodné povolání v roce 1988, kdy začal vyrábět cínové figurky, nejčastěji pak betlémy. Této profesi se jako osoba samostatně výdělečně činná věnuje až dodnes. Po sametové revoluci navíc se svou ženou Evou založil „Rodinný výčep“. Leckoho to může zmást a přivést na myšlenku, že se může jednat o klasické, fungující restaurační zařízení, avšak tomu tak není. „Rodinný výčep“ skutečně existuje, je pro něj vymezena část domu Rýgrových, podle slov Petra Rýgra se však nejedná o skutečnou hospodu, nýbrž o hru.²¹⁵

---

²¹³ Osobní archiv Petra Rýgra. Stávkokazecký manifest z roku 1983.

²¹⁴ S výjimkou již zmíněné Jazzové sekce.

²¹⁵ *Náš venkov: V Rodinném výčepu*. In: iVysílání České televize [online] [cit. 29. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097944695-nas-venkov/417235100041011-v-rodinnem-vycepu/>

„Rodinný výčep“ lze vnímat jako rámec, jehož prostřednictvím se může Petr Rýgr plně společensky realizovat. Provozované aktivity jsou pak v kontinuitě s jeho činností před rokem 1989. Tuto skutečnost potvrzuje také sám hlavní hrdina této práce, když říká, že se jeho život příliš nezměnil, avšak s tím rozdílem, že dříve to byla činnost s nádechem kriminality.²¹⁶ To mu nyní nehrozí, jím pořádané akce jsou tedy plně legální, což může poskytovat větší prostor pro rozvoj. Jako důkaz toho, že se jedná o návaznost mezi životem v normalizačním období a životem po sametové revoluci, lze použít již citovaný příklad spojený s kinematografií. Petr Rýgr pro své přátele rád pořádal promítání trezorových filmů,²¹⁷ v porevolučních letech na své zahradě vybudoval soukromé kino nabízející posezení pro sedm diváků. Na první pohled se jedná o malou dřevěnou chatičku, která představuje spíš recesi. Láska k filmům a její šíření dál proto pořád pokračuje. Filmová promítání se odehrávají v prostorách výčepu. Mimo jiné se tu konala předpremiéra filmu *Občan Havel*, kdy režisér Miroslav Janek na delší verzi testoval, co by diváci oželeli při krácení zatím tříhodinové verze.²¹⁸

Stejně jako s kinematografií je to také s literaturou. Petr Rýgr se od dětských let zajímal o literaturu. Jak bylo uvedeno na předchozích stránkách této práce, četl Foglarovy dobrodružné knihy, následovalo období, kdy si jezdil půjčovat knížky k Václavu Havlovi na Hrádeček, přičemž jeho dotazovaní přátelé vzpomínají, že se k samizdatovým titulům dostávali právě prostřednictvím Rýgra. Ani po sametové revoluci se na lásce k literatuře okem pozorovatele nic nezměnilo. Ba co víc, Petr Rýgr vydal dvě vlastní knihy o dějinách Orlických hor. Každoročně pak vydává vlastní periodikum nesoucí název *Výčepní list*. V souvislosti s jeho přípravou pořizuje rozhovory, píše články, ale dává také prostor jiným autorům. Čtenáři Rýgrova periodika si mohli přečíst například rozhovor s oscarovým režisérem Jiřím Menzelem o náhodských kořenech jeho rodiny. Články se věnují převážně regionu. Součástí *Výčepního listu* je pak také komiks s obrázky Foglarových *Rychlých šípů*, které jsou doplněny o vlastní text Petra Rýgra. V „Rodinném výčepu“ pak manželé Rýgroví pořádají všemožná autorská čtení či besedy.

---

²¹⁶ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 17. 3. 2021.

²¹⁷ V této práci je zmíněno například promítání *Skřivánků na niti* dne 16. listopadu 1989.

²¹⁸ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

Pokračují tak v komunitním způsobu života, kdy kolem sebe sdružují myšlenkově spřízněné přátele za účelem zábavy, ale také kulturního obohacení.

Každý rok v létě se na rozlehlé zahradě Rýgrových v Příbyslavi koná festival Den Výčepního listu. Petr Rýgr z této citace je skutečně patrné, žeříká, že má ideu, že když na Dni Rudého práva šlo sehnat nedostatkové zboží, tak na Dnu Výčepního listu lze zažít nevšední odpoledne.²¹⁹ Na tom je vidět stopa Rýgrova stylu humoru a jisté osobní náklonnosti k recesi, s totožným rukopisem totiž přistoupil také k již popsanému podání inzerátu s blahopřáním Václavu Havlovi k narozeninám.

Kontinuitu mezi životem před a po roce 1989 Petr Rýgr nepřímou zmiňuje v uvedené citaci:

„Odvahu žít svůj život člověk musí hledat vždycky, to nezáleží na režimu, na okolnostech. Je to základní lidská výzva...“²²⁰

Z této citace je skutečně patrné, že touha prožívat svobodný život, byla u Petra Rýgra neideologická. Žil svým způsobem alternativním životem, obklopen spřízněnou skupinou lidí (ač širokou, napříč republikou) a v tomto životním stylu pokračují dodnes, avšak zcela v souladu s právním řádem, bez obavy z možných represí. Za svou životní epizodou ve znamení hledání vnitřní i vnější svobody v období tzv. normalizace se Petr Rýgr obrací s těmito slovy:

„Tehdejší režim byl opravdu tupý a šedý, a my jsme byli mladí a plní života. Nestáli jsme o kompromisy na úkor svého přesvědčení, chtěli jsme se radovat ze života. To nás zavedlo do ‚veselého ghetta‘, dnes by se řeklo bubliny. Ta šed' měla být ‚na věčné časy a nikdy jinak‘, tak jsme instinktivně žili tak, že nám nebylo co vzít, nebyli jsme vydíratelní. Stejně to byla chůze močálem, spoustu sil jsme vypotřebovali na úplně absurdní střety s mocí.“²²¹

---

²¹⁹ *Náš venkov: V Rodinném výčepu*. In: iVysílání České televize [online] [cit. 29. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097944695-nas-venkov/417235100041011-v-rodinnem-vycepu/>

²²⁰ Rozhovor s Petrem Rýgrem ze dne 30. 3. 2021.

²²¹ Tamtéž.

Závěr

Diplomová práce s názvem *Život disidenta na malém městě v oblasti severovýchodních Čech* na předchozích stránkách představila vybrané epizody ze života Petra Rýgra. Ty jsou časově zasazeny do období tzv. normalizace v Československé socialistické republice a sledují téma touhy po svobodném životě. Teritoriálně je práce zasazena přirozeně do lokality, ve které Petr Rýgr žil, tj. pomezí okresů Trutnov a Náchod. S ohledem na takto definované zaměření práce byli vybíráni narátoři, které Petr Rýgr zmínil ve svých rozhovorech, a kteří jsou svými životy spjati s téže oblastí.

Teoretická část práce vymezuje problematiku biografického výzkumu ve společenských vědách, přičemž konstatuje, že v českém prostředí doposud nebyla sepsána monografie, která by pro tento typ výzkumu mohla být oporou. Jako autor diplomové práce jsem se přihlásil k personalistickému paradigmatu, díky čemuž se průběh výzkumu odvíjel od samotné osobnosti protagonisty textu. Krom uvědomění si vlastní pozice výzkumníka pak v metodologické části došlo také k definování vlastní role, včetně vlastního vztahu k narátorům. Metodologická část dále představila průběh výzkumu či zdroje, primární i sekundární.

Empirická část poskytuje odpovědi na vytyčené cíle z úvodu předkládané práce, které v případě této biografie nebyly komplexní, resp. holistické, nýbrž epizodické, ohraničené časově, tematicky i prostorově. V první řadě je v práci definován pojem „disident“ tak, jak ho chápu z pozice autora. K tomuto záměru byly využity definice Václava Havla, Václava Bělohradského, doplněné o definice slovníkové. Následně docházím na základě analýzy k závěru, že Petra Rýgra lze považovat za disidenta. To je ostatně potvrzeno také ze strany narátorů – jeho přátel. Pouze Petr Rýgr se podle svých slov za disidenta nepovažuje, což je v příslušné kapitole zdůvodněno a uvedeno do souvislostí i do kontrastu vůči zmíněným definicím.

Následující kapitola nese název *Skautské preludium a rok 1968*. V souladu s personalismem vychází tato část práce čistě z Rýgrova sebepojetí. Právě v této době spatřuje počátky svého vnímání společenských poměrů, do života mu vstupuje skautské hnutí, které ho životem provází do dnešních dnů. Kapitola se věnuje také

tomu, že již v této době navázal mladý Petr Rýgr korespondenční styk se spisovatelem Jaroslavem Foglarem. Docházím zde k závěru, že období tzv. pražského jara umožnilo Petru Rýgrovi poprvé poznat vůni svobody, avšak lze to spíš vnímat jako první příležitost než jako příčinu k rozvinutí vnitřní touhy po svobodném životním stylu.

Kapitola *Zaměstnanecké interludium* je epizodickým vhladem do pracovního životopisu Petra Rýgra optikou vztahu k jeho svobodomyšlnosti. V průběhu výzkumu docházím k závěru, že zaměstnání a případné budování kariéry nebylo v životě Petra Rýgra ani jeho přátel nikdy vnímáno jako významná hodnota, nacházel si proto uplatnění v profesích, které umožňovaly upnutí vlastních sil a snah jiným směrem, například k cestování, pořádání kulturních akcí či k vlastní účasti na dalších, zejména undergroundových, událostech.

Další tematický celek diplomové práce nese pojmenování *Paralelní polis. Život mimo struktury*. Název se odkazuje ke stejnojmennému konceptu Václava Bendy, který lze ztotožňovat s Rýgrovým pojetím života. V průběhu orálně historického, ale také pramenného výzkumu bylo možné zjistit základní mezníky, které měly vliv na vytváření Rýgrovy životní filozofie. Mezi takové patří například cesta na Hrádeček za Václavem Havlem ve věku šestnácti let, šíření samizdatové literatury, cesta za Solidaritou do Polska, ale například také uspořádání ilegálního koncertu písničkáře Pepy Nose. V dané kapitole je popsán význam vztahu Petra Rýgra s jeho manželkou Evou, který je následně zachycen v paralele k dalšímu „nerozlučnému“ páru manželů Princových ze severních Čech.

Sedmá kapitola, *Inzerát v Rudém právu* se věnuje životní epizodě, která na Petra Rýgra upřela pozornost „velkých“ dějin. Přináší pohled na zmiňovaný akt ze čtyř perspektiv: z perspektivy Petra Rýgra, jeho přátel, soudobých médií, a závěrem z perspektivy historika, tzn. autora této práce. Kapitola přináší nejen retrospektivní hodnocení aktérů, ale také samotný popis událostí, které samotnému aktu předcházely. Zaslání inzerátu s blahopřáním Václavu Havlovi alias Ferdinandu Vaňkovi do *Rudého práva* pak lze vnímat jako kontinuální počin, vycházející z Rýgrovy fantazie a z jeho přístupu k veřejnému prostoru v socialistickém Československu.

Závěrečná kapitola se věnuje tomu, jak protagonista diplomové práce prožíval období sametové revoluce, následně pak jak toto období hodnotí z perspektivy více než třicetiletého odstupu. Následující část pak pojednává o tom, jak kulturní aktivity Petra Rýgra a jeho rodiny pokračují také po roce 1989. Tato kapitola představuje v kontextu tematického zaměření práce závěrečnou epizodu, která chronologicky zasahuje až za vymezený rámec. Podle mého názoru však přináší důležitý pohled na to, jakým směrem se vyvíjel život disidenta po pádu režimu, kterému se nebál postavit, v daném případě se jednalo v první řadě o provokaci režimu spojenou se zasláním inzerátu do Rudého práva, svou roli ale sehrál také osobitý životní styl spojený s paralelní kulturou a osobitý vzhled. Už dlouhé vlasy totiž značily specifické postavení jedince v rámci socialistické republiky.

Seznam zkratk

Apod. - a podobně

Atd. - a tak dále

ČSSR – Československá socialistická republika

KSČ – Komunistická strana Československa

Mj. - mimo jiné

Např. - například

OF – Občanské fórum

Resp. - respektive

SNB – Sbor národní bezpečnosti

SSM – Svaz socialistické mládeže

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

StB – Státní bezpečnost

Tj. - to je

Tzv. - takzvaný/á

VB – Veřejná bezpečnost

Použité prameny a literatura

Rozhovory

Rozhovor s Petrem Rýgrem (ze dne 17. 3. 2021, 30. 3. 2021), vedl F. Jiroušek.

Rozhovor s Miroslavem Wagnerem (ze dne 24. 3. 2021), vedl F. Jiroušek.

Rozhovor s Jaroslavem Palečkem (ze dne 31. 3. 2021), vedl F. Jiroušek.

Rozhovor s Květoslavem Doubkem (ze dne 31. 3. 2021), vedl F. Jiroušek.

Rozhovor s Jiřím Rejtharem (ze dne 24. 9. 2020 a 11. 11. 2021), vedl F. Jiroušek.

Rozhovor s Květoslavou Princovou (ze dne 19.5.2016, 2. 8. 2020), pořizeno v rámci projektu Příběhy 20. století. Dostupné na internetových stránkách *Paměť národa*.

Písemné prameny

HAVEL, Václav. *Moc bezmocných*. Praha: Lidové noviny, 1990.

Osobní archiv Petra Rýgra:

- Dopis od Jaroslava Foglara ze dne 11. 3. 1975.
- Korespondenční lístek od Václava Havla z roku 1978.
- Korespondenční lístek z redakce Rudého práva ze dne 15. 9. 1989.
- Návštěvní kniha z let 1981-1991.
- Posudek pro příštího zaměstnavatele ze dne 29. 9. 1988.
- Rychlé šípy politickými ztroskotanci. In: Výčepní list z roku 2012.
- Stávkokazecký manifest z roku 1983.
- Výčepní list. Všeobecné periodikum příležitostné. (2012, 2018, 2019, 2020)

Osobní profil Petra Rýgra na sociální síti Facebook.

Rubrika „Společenská oznámení“. Rudé právo ze dne 7. října 1989.

RÝGR, Petr. *Hory Orlické: Na Jiráskově horské cestě (ještě po devadesáti letech)*.

Praha: Lithos 2011.

RÝGR, Petr. O lyžaření a lyžích v horách Orlických. Praha: Lithos 2012.

Literatura

ADAMOVIČ, Karolina. Politologický slovník. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy odborné slovníky.

ČERMÁK, Ivo. Autobiografická paměť a životní příběh. Sborník prací filozofické fakulty Brněnské univerzity. Brno: FF MU 2004.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál 2008.

HOUDA, Přemysl. Normalizační festival: socialistické paradoxy a postsocialistické korekce. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019.

JANDOUREK, Jan. Sociologický slovník. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007.

KOLÁŘ, Pavel a Michal PULLMANN. Co byla normalizace?: studie o pozdním socialismu. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2016.

MARKUPOVÁ, Jana. „Co je to Já? Ivan Havel? To je jméno, to nejsem já.“ Biografie Ivana M. Havla. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Pracoviště Orální historie – soudobých dějin. Vedoucí práce Putna, Martin.

MOUNIER, Emmanuel. Místo pro člověka: manifest personalismu. Praha: Vyšehrad, 1948.

OTÁHAL, Milan. Opozice, moc, společnost 1969-1989: Příspěvek k dějinám „normalizace“. Praha: Maxdorf, 1994.

OTÁHAL, Milan. Opoziční proudy v české společnosti 1969-1989. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2011.

PREČAN, Vilém. Charta 77: 1977-1989: od morální k demokratické revoluci: dokumentace. Scheinfeld: Československé dokumentační středisko nezávislé literatury, 1990.

PREČAN, Vilém. Novoroční filipika 1995: disent a Charta 77 v pojetí Milana Otáhalu. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1995.

PULLMANN, Michal. Konec experimentu: přestavba a pád komunismu v Československu. Praha: Scriptorium, 2011.

SOKOL, Jan. Malá filosofie člověka a Slovník filosofických pojmů. Praha: Vyšehrad 2007.

SOMMER, Vítězslav: Cesta ze slepé uličky „třetího odboje“. Koncepty resistance a studium socialistické diktatury v Československu. Soudobé dějiny, roč. 19, č. 1 (2012).

ŠKODA, Jáchym. Sametová revoluce v Náchodě. Její „vítězové“ a „poražení“. Diplomová práce, vedoucí: Lukáš Valeš. Praha 2014.

ŠTAIF, Jiří. Psaní biografie a autorská sebereflexe. In.: Dějiny – teorie – kritika, č. 1, roč. 2015.

TULVING, E. Episodic and semantic memory. In E. Tulving and W. Donaldson (Eds.), Organization of Memory. New York: Academic Press, 1972.

VALEŠ, Lukáš a Jiří PETRÁŠ. Sametová revoluce v českých obcích, městech a regionech aneb 25 let poté. V Českých Budějovicích: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2014.

VALEŠ, Lukáš. Nebyla to jenom Praha – podíl obyvatel českých a slovenských měst a regionů na pádu komunistického režimu. In: Historický časopis, 2018., nebo také VALEŠ, Lukáš (ed.), Rok 1989 v Plzni a západních Čechách. Dobrá Voda, Aleš Čeněk 2003.

VANĚK, Miroslav a Pavel MÜCKE. Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie. Praha, Karolinum 2015.

VANĚK, Miroslav, ed. Mocní? a Bezmocní?: politické elity a disent v období tzv. normalizace : interpretační studie životopisných interview. Praha: Prostor, 2006.

VANĚK, Miroslav a Pavel URBÁŠEK, ed. Vítězové? Poražení?: životopisná interview. Praha: Prostor, 2005.

VANĚK, Miroslav. Listopadové události roku 1989 v Plzni. In: Dvě desetiletí před listopadem 89. Sborník. Praha, v nakladatelství Maxdorf vydal Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 1993, s. 93-109.

VANĚK, Miroslav. Ostrůvky svobody: kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu. Praha: Votobia, 2002.

VANĚK, Miroslav. Předehra k 17. listopadu 1989. Ekologické demonstrace v Teplicích. In: Historické studie: k sedmdesátinám Milana Otáhalo / Tůma, Oldřich, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 223-232.

VLČKOVÁ, Irena – Ivo ČERMÁK. Současné psychologické přístupy k autobiografické paměti. In Kognice 2006. Brno: Psychologický ústav AV ČR, 2006.

Internetové zdroje

Rozhovor Martina Nejedlého s Jacquem Le Goffem. Jsem trochu romantik, a hlavně nenapravitelný optimista. In: Dějiny a současnost: kulturně historická revue [online] [cit. 21. 3. 2021]. Dostupné z:

<http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2010/4/jsem-trochu-romantik-a-hlavne-nenapravitelny-optimista/>

SVOBODA, Michal. Biografická metoda v antropologii. Přehledové studie 07/12. Katedra antropologických a historických věd FF ZČU, 2007. [online] [cit. 21. 3. 2021]. Dostupné z:

http://www.antropologie.org/sites/default/files/publikace/downloads/147_147_michal_svoboda_biograficka_metoda_v_antropologii.pdf

BĚLOHRADSKÝ, Václav. Disidenti – pokus o definici. Novinky [online]. 2014-07-01 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z:

<https://www.novinky.cz/kultura/salon/clanek/vaclav-belohradsky-disidenti-pokus-o-definici-37514>

DOLEJŠÍ, Václav. K Havlovi na chalupu jsem jezdil od svých 16 let, vzpomíná autor legendárního inzerátu. Seznam zprávy [online]. 9. 10. 2019 [cit. 4. 4. 2021].

Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/k-havlovi-na-chalupu-jsem-jezdil-od-svych-16-let-vzpomina-autor-legendarniho-inzeratu-80246>

ŠMÍD, Michal – Ondřej, NEZBEDA. Po stopách chalupářů z undergroundu v Českém středohoří. Paměť národa [online]. 21. 7. 2020 [cit. 6. 3. 2021]. Dostupné z:

<https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/po-stopach-chaluparu-z-undergroundu-v-ceskem-stredohori>

Jediný inzerát vyvolal v říjnu 89 poprask. Rudé právo přálo Václavu Havlovi k narozeninám. In: Český rozhlas Radiožurnál [online] [cit. 26. 3. 2021]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/jediny-inzerat-vyvolal-v-rijnu-89-poprask-rude-pravo-pralo-vaclavu-havlovi-k-7188395>, také K Havlovi na chalupu jsem jezdil od svých 16 let, vzpomíná autor legendárního inzerátu In: Seznam zprávy [online] [cit. 26. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/k-havlovi-na-chalupu-jsem-jezdil-od-svych-16-let-vzpomina-autor-legendarniho-inzeratu-80246>

Legendární přání panu Vaňkovi. Před 30 lety komunistický režim omylem pogrataloval Havlovi. In: Česká televize [online] [cit. 10. 4. 2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2943392-legendarni-prani-panu-vankovi-pred-30-lety-komunisticky-rezim-omylem-pogrataloval>

Příběh nejslavnějšího přání V. H. In: Lidové noviny [online] [cit. 13. 4. 2021].

Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/pribeh-nejslavnejsiho-prani-v-h.A061001_154933_in_redakce_hlm

Náš venkov: V Rodinném výčepu. In: iVysílání České televize [online] [cit. 29. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097944695-nas-venkov/417235100041011-v-rodinnem-vycepu/>

Přílohy

(1) Fotografie ze svatby Evy a Petra Rýgrových, která se konala dne 22. května roku 1981. Zdroj: Osobní archiv Petra Rýgra.

(2) Fotografie ze svatební cesty v Bulharsku v létě 1981. Petr Rýgr ukazuje na filmový plakát Formanova muzikálu *Vlasy*, na který si s manželkou zašli do kina. Zdroj: Osobní archiv Petra Rýgra.

(3) Fotografie Petra Rýgra (nahore uprostřed) během návštěvy Polska v létě roku 1981. Zdroj: Osobní archiv Petra Rýgra.

(4) Fotografie prvního společného obydlí manželů Rýgrových, chaloupka v Červeném Kostelci. Zdroj: Osobní archiv Petra Rýgra.

(5) Fotografie z Hrádečku (1984). Petr Rýgr a jeho žena Eva, oba sedící vpředu uprostřed. V pozadí stojící Václav Havel, který pouští hudbu.

Zdroj: Osobní archiv Petra Rýgra.

(6) Fotografie Petra Rýgra s kamarádem Miroslavem Wagnerem pořízená nedlouho po emigraci Waldemara Matušky (1986), v rukou drží jeho desku.

Zdroj: Osobní archiv Petra Rýgra.

(7) Fotografie Petra Rýgra (sedící vpravo) s Jáchymem Topolem a Václavem Havlem na Hrádečku. Právě při tomto setkání se měl Havel dozvědět, že autorem inzerátu v *Rudém právu* byl Petr Rýgr (2007). Zdroj: Osobní archiv Petra Rýgra.

(8) Fotografie Petra Rýgra (vpravo) s přítelem, divadelním režisérem Andrejem Krobem na Zahraní slavnosti, Hrádeček 2015. Zdroj: Osobní archiv Petra Rýgra.

Pro
příštího
zaměstnavatele

VÁŠ DOPIS ZNAČKY / ZE DNE   NÁŠE ZNAČKA   VYŘIZUJE / LINKA   NÁCHOD
KPO-88   Lokvencová/20629   29.9.88

VĚC   prac.hodnocení

s.Petr R ý g r , nar. 7.7.1961, bytem Přebyslav čp.36 nastoupil k našemu závodu dne 1.9.85 jako poštovní doručovatel u pošty N.Město n.M. 1. Jeho pracovní výsledky byly průměrné. V případě potřeby ochotně vypomáhal i na jiném doručovacím okrsku. V kolektivu pracovníků byl oblíben pro svoji skromnou a tichou povahu. Politicky se neangažoval a ani není členem ROH. Členství v ROH mu bylo nabízeno, ale on odmítl. Od našeho závodu odchází z důvodu nevyužití kvalifikace. Hodnocení zpracovala ved.pů N.Město 1 s.Kubrtová.

s hodnocením souhlasím :

.....

vedoucí KPÚ :

Okresní správa spojů
Náchod

TELEFON
27244

BANKOVNÍ SPOJENÍ SBČS
Pa č. ú. 1003-561

IČO
003 697

DÁLNOPIŠ
194753

TELEGRAMY

(9) Posudek pro příštího zaměstnavatele Petra Rýgra (1988).

Zdroj: Osobní archiv Petra Rýgra.

RUDÉ PŘÁVO

inzerce,
vydavatelství ÚV KSČ,
Praha 1, Na poříčí 30,
telefon 232 34 51, linky 605, 689

vyřizuje .....Šťastná.....
v Praze dne 15.9.1989

P. Rýgr

549 01 Příbyslav 36
Nové Město nad Metují

ROZPOČET

Objednaný inzerát do Společenské kroniky Rudého práva

uveřejníme dne .....7. října 1989 - HS

za text účtujeme ..... Kčs .....////

za text včetně fotografie ..... Kčs 457,-

Cena je stanovena za jedno otštění. Přiloženou/loženku uhradte do

3 dnů. telegraficky ! / pozdě objednáno - nutno zasílat nejm.
2 měsíce předem/.

RUDÉ PŘÁVO,
vydavatelství ÚV KSČ
inzerce
Na poříčí 30, 112 86 Praha 1

(10) Účet za objednávku inzerátu zasláného do Rudého práva v říjnu 1989.

Zdroj: Osobní archiv Petra Rýgra.

plata - telegraficky

INZERTNÍ PŘEDPIS PRO DENÍK RUDÉ PŘÁVO		15.9.
PIŠTE ČITELNĚ A STRUČNĚ — za chyby vzniklé nečitelností rukopisu neručíme!		
Text inzerátu: Dne 5.10.1989 oslavíme narozeniny Ferdinand VANĚK z Malého Hrádku. Ze jeho namáhavou práci, kterou ve svém životě vykonával a vyko- nával, mu děkují a do dalších let hodně zdraví a dalších praco- vních úspěchů mu přeje jeho spolupracovníci a přátelé.		
Uveřejněno dne: 7. října	Velikost inzerátu:	Číslo inzerátu: -C

(11) Inzertní přepis pro deník Rudé právo. Uveřejněný text ve společenské rubrice ze dne 7. října 1989. Zdroj: Osobní archiv Petra Rýgra.

HLAVA I.

1. Práce duchovní i fyzická se povoluje pouze v době stávek. Ostatní práci stavíme mimo zákon. Zákon jest zkažená stávka.
2. Člen strany je povinen sám sobě nabádat ostatní ke stávce, aby mohl uplatnit svoje tvůrčí schopnosti.
3. Bod číslo 3. zpochybňuje bod č.2.

HLAVA II.

1. Peníze, získané stávkokazeckou činností budou investovány do činnosti zaměřené proti všem jiným odborům celého světa.
2. Strana nedá ani korunu na investice pochybné. Nebude tedy investovat něco, co se tak jako tak stane. Odbory, sami sebou na hlavu postavené, nemusí se obávat než sami sebe.

Tento manifest nabývá platnosti v okamžiku, kdy všichni členové po prozkoumání pochvalně zamručí. Zásadně se nic nepodepisuje a nic se neslibuje, neboť v naší straně jsou čestní lidé, kteří své pochvalné mručení nikdy nepopřou. Tímto opatřením se rovněž zabráňuje tomu, aby se hnutí nestalo hnutím intelektuálské elity. Mručet může každý.

(12) Úryvek ze Stávkokazeckého manifestu (sepsáno 1983) fiktivní Strany postupného maximalismu, kterou založil Petr Rýgra s dobrušskými přáteli.

Zdroj: Osobní archiv Petra Rýgra.

■ Dne 5. 10. 1989
oslavil narozeniny
FERDINAND VANĚK
z Malého Hrádku. Za
jeho namáhavou práci,
kterou ve svém životě
vykonával a vykonává,
mu děkují a do dalších
let hodně zdraví a dalších
pracovních úspěchů mu
přejí jeho spolupracovníci
a přátelé. 41329-C

- (13) Inzerát uveřejněný dne 7. října 1989 ve společenské rubrice Rudého práva.
Jeho autorem byl Petr Rýgr společně manželkou Evou.
Zdroj: Fórum 24. Dostupné z: www.forum24.cz

Rychlé šípy POLITICKÝMI ZTROSKOTANCI

(14) Komiks Rychlé šípy politickými ztroskotanci, autor Petr Rýgr.

Zdroj: Výčepní list. Všestranné periodikum příležitostné, č. 23/2012.